

ברם
שלמה

פסח

תפילה
לשלמה

תפילות

קונטרס

כרם שלמה

עיונים חידושים וביאורים
בענייני פסח

על פי שיעוריו
של מורנו ורבינו גאון ישראל
הרב שלמה יהודה בארי (הינוקא) שליט"א

קונטרס

תפלה לשלמה

תפילות

מכון ים שלמה - פסח תשפ"א

ניתן לשמוע את שיעורי מו"ר שליט"א
בטלפון: 02-5-306-506
וכן במערכת קול הלשון

שגיאות מי יבין

נזכיר בזאת היות ושיעוריו של מו"ר נמסרים בעל פה ללא הכנה וידוע כאשר פותח בדברי תורה או עונה על שאלה מיד יוציא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים וענפים רבים מסתעפים ומימיו כים הגדול ושביליו במים רבים לחבר נחלים והדרכים בתורה ובעבודת השי"ת, של כל מצוקי ארץ קדושי ה', שהנחילו דרך ה' למחנות ישראל. לכן לא הטבנו השכל איך להגיש כאן אלא ממה שרדינו בקצה מטה מערת הדבש. וכשפותחים העורכים דלתי שער החצר נכנסים אנו כמלקטים ליקוטי עני אחר בעל הבית ממה שיעלה בידנו. ורק הועיל לנו מה שהיה נותן בהם סימנים ומקורות מדוייקים מכל פרד"ס התורה בכל מה שיש לעיין ולהבין. לכן אין לתלות שום טעות ומכשול אלא בעשבי השדה ולא באילן הגדול, בתקווה שיהא הכל נחת רוח לפני השם להנחיל אוהבי ה' ממה שיש, ולתת לפניכם היום ברכה.

©

כל הזכויות שמורות
למכון 'ים שלמה' איסור השגת גבול, אין
לשכפל, להעתיק, להפיץ, לצלם, להדפיס וכו'
אפילו חלקים או קטעים בכל דרך ובכל אמצעי
אלקטרוני או מכני או אחר ולשומעים ינעם
ותבוא עליהם ברכת טוב.

054-8434-755

m.yam.shlomo@gmail.com

מכון
'ים שלמה'
פסח ה'תשפ"א

תוכן עניינים

מבוא.....א

כרם שלמה

בְּיּוֹם טוֹבָה הָיָה בְּטוֹב.....ב

כִּי מִרְחֲמָם יִנְהַגְּם.....יט

וְאֵין לָמוֹ מְכַשׁוֹל.....כו

וּבְרַחֲמִים גְּדֹלָיִם אֶקְבְּצֶךָ.....לב

אֲזֵן שְׁמִיעַת תּוֹכַחַת חַיִּים.....לו

בִּיאוּרִים וַחֲדוּשִׁים בְּסֵפֶר דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה.....לח

וּמִי כְּעֶמְךָ יִשְׂרָאֵל.....מג

לִיקוּט פְּנִינִים.....מז

תפילה לשלמה

לפסח – לצאת מכל המיצרים.....נא

סדר מ"ב מסעות.....נה

איגרת רבי שמשון מאוסטרופליא.....נד

סדר קרבן פסח.....נט

פרקי תולדות של רבי שמשון מאוסטרופוליא.....סב

קונטרס

ברם שאלמה

עיונים חידושים וביאורים
בענייני פסח

מבוא

לקראת ימי הפסח הבעל"ט, הננו שמחים להגיש לפניכם מים חיים - מתורת מו"ר, מתוך השיעורים המגלים ומבארים את קדושת ימי החג הבעל"ט. והנה ענין חג הפסח הוא היציאה מעבדות לחרות, אך עיקר המשמעות של חרות - היא חרות הדעת והמוחין, שהרי יכול להיות אדם שאינו במאסר הגוף, אבל אינו בן חורין, ויש מי שנמצא בבית האסורים, אך הוא בן חורין כגון יוסף הצדיק. ובגאולת פסח, מלבד גאולת הגוף נגאלנו גאולת הדעת וזו המשמעות של יציאת מצרים.

וביאר מו"ר את עניין גאולת הדעת בשיעורו (פסח טו טש"ע), שהאמונה ברחמי הקב"ה - היא כנגד שם הוי"ה, אך צריך לגלות אותה על ידי הפה, שהוא כנגד שם אדנות ואז נעשה יחוד שלם, ונקרא יחודא עילאה. ועל ידי זה נעשה גילוי שכינה כפי שיש בליל הסדר. ועל כן נקרא ליל הסדר כך, משום שבזמן הזה הוא הסדר האמיתי שיש יחוד שלם בין הרחמים הנסתרים לבין עם ישראל שמגלים אותם, ולכן בפסח נזהרים מהחמץ שהוא עניין של פירוד. והוא הענין ששמו של משה נעלם מההגדה, כי הדעת והרחמים שהם כנגד משה נמצאים בהסתרה, ועל ידי ההגדה בפה - כנגד אהרון כמו שכתוב "הוא יְהִי לְךָ לְפֶה" (שמות 7, טז) נעשה הגילוי וזוכים לאמונה.

וענין זה של גילוי הרחמים צריך לנהוג בכל אחד ובכל זמן, שכשאינן רחמים מגולים אצל האדם, ידבר דברי אמונה ובטחון בפיו, שכידוע אהרון שהוא עניין הפה היה קרוב יותר לעם ישראל ממשה, וכך ענין הדיבור והתפילה קרוב יותר אצל האדם מהרחמים והאמונה. ועל ידי שמגלה את האמונה והרחמים באמצעות הדיבור, ממשיך את הארת פסח ומוציא את הדעת לחרות, והוא נקרא יחודא תתאה שעל ידי הדיבור מגלה את האמונה.

יהי רצון שנזכה מהרה שיתקיים הכתוב "כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ יַעֲזֶה אֶת ה'" (ישעיהו יא, ט) שיראו כולם בגדולת אדוננו הבורא ברוך הוא בבנין בית המקדש במהרה בימינו אבי"ר.

"בְּיָוִם טוֹבָה הָיְיָ בְּטוֹב"

(קהלת ז' י"ז)

מתוך שיעור מיום ב' תזריע תשע"ט

**משמעות לימוד התורה לשמה היא שלומד כי רוצה את הקב"ה
ועל ידי זה מקבל ענוה ומבין מהי משמעות של קרבה לקב"ה**

הבנת המשמעות של קירבה לקב"ה - היא על ידי ענוה, והענוה תלויה בלימוד התורה לשמה. ככל שהתורה של האדם היא לשם שמים יותר, כך תהיה לו ענוה יותר. ועל כן נאמר על משה רבנו (במדבר יב, א): "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", כי הלימוד של משה רבנו היה לשם שמים מוחלט, שענוותנותו היתה על כל איבריו. כי יש שרוצה להיות מעוטר במידת הענווה, אבל רוצה גם כבוד ומלכות, ויש שרוצה ענוה, אבל במחשבה אוהז מעצמו וכו', ורק כשבפנימיות הוא עניו באמת - תהיה הענוה בכל חלקיו של האדם, ואם יודע שיש לו ענוה, ידע שתורתו היא לשם שמים ועובד את ה' כראוי. ואם אין לו ענוה, הלימוד שלו - לא טוב, ויש בו גאווה ומידות רעות שצריך לתקנם.

והיום שיש ירידת הדורות שהביאה לכך - שהלימוד אינו לשם שמים, העולם לא מבין מהי המשמעות של הריחוק מה' ב"ה. ובלומד התורה לשמה - יש מדרגות אין קץ, אבל העיקר, שילמד כי רוצה את קרבת הקב"ה, ואי אפשר להתקרב לקב"ה - אלא על ידי התורה, כי הנחת רוח שנעשה לפני הקב"ה בלימוד, הוא על ידי שאנחנו רוצים אותו, ולא משתמשים בכלי חמדתו - להשיג שום דבר אחר.

כדי לרצות את הקב"ה צריך לשמוע קול ה' ובוה מתבטא ענין ירידת הדורות

ולרצות את הקב"ה - הוא על ידי ששומעים את קול ה', שעל ידי כך רוצים את קרבתו. והמשמעות של ירידת הדורות היא, שבדורות הקודמים היו שומעים את קול ה', כל דור כפי מדרגתו, אבל עם ירידת הדורות זה הולך ופוחת, עד שלא שומעים אלא את מעשה בני האדם - הגאווה וכחי ועוצם ידי.

והענין הוא שכתוב בתהילים (לג, ה): "בְּדָבָר ה' שְׁמִים נַעֲשׂוּ וּכְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל-צְבָאָם", שכל הבריאה היא דיבור של הקב"ה. והנה דיבור ללא קול - הוא מציאות של פרטים - ללא גילויים, ולהיפך קול ללא דיבור - הוא גילוי - ללא פרטים, ודרך משל, התינוק קולו טהור וזך, כי אינו מגלה בזה אלא את קיומו ואינו מגלה פרטים, אבל הבריות שלא דבוקים בקב"ה שקועים בריבוי פרטים של שקר ומשמיעים ומגלים אותו על ידי הקול.

ועל כן כאשר באים ללמוד את התורה מתוך הקולות של העולם אין רוצים בקב"ה אלא רוצים גאווה וכבוד. על כן אמרו בשבת (בב"ב ק"ט ע"ג) שאין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, וכן אמרו בהקדמה לזוהר (בב"ב ע"ג) "הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ... וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ" (ספ"ט ג, יג) - דא קלא דינוקי דלעי באורייתא, שעליהם נאמר (שמות כה, יח): "וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב". כי מאחר שאינם באים ללימוד מתוך הקול של העולם - יכול העולם להתקיים על ידם. אבל העיקר הוא שצריך להביא את העולם לשלמות תיקונו שהוא יותר מהקיום בלבד, וזה על ידי ששומעים את קול ה'.

וכאמור דיבור בקול - הוא גילוי גמור, ובאמת חקק הקב"ה את דיבורו וקולו בכל פרטי הבריאה, אלא שכל עוד שלא שומעים את קול ה' - הוא מציאות של פרטים ללא גילוי, ועל זה כתוב (תהלים יט, ז): "אִין אָמַר וְאִין דְּבָרִים כְּלִי נִשְׁמַע קוֹלִים", אבל הצדיקים עושי דברו של הקב"ה, שיש בהם ענוה, ורוצים בהתגלותו, לומדים את התורה לשמה - כי שומעים את קול ה', ועליהם נאמר (תהלים קג, ט): "גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", וכפי מדרגת הצדיק - כך שומע הוא את קול הקב"ה, ומשה רבנו שהקשיב ושמע תדיר את קולו של הקב"ה - נאמר עליו (במדבר יב, ט) "פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ", שעל ידי ששמע תמיד את קולו של הקב"ה - היה רוצה בו בתכלית, ועל ידי זה הייתה תורתו כולה לשמה, ומזה בא לענוה והיה מבין את המשמעות של קרבה לקב"ה, ועל כן רצה שכל אחד מישראל יגיע לקרבה ואמר (במדבר יא, כט): "וַיְמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נִבְיָאִים", שהסימן לענוה הוא שחפץ שכל ישראל יגאלו וכל יהודי יגיע ויתקרב בשלמות. וכל אדם בכל מדרגה יכול לשמוע את קול ה' וכמה שישמע יותר את קול ה' רצה בו יותר וכך יגבר חשקו בלימוד, ילמד לשמה ויגיע לענוה ואהבת ישראל כנ"ל.

קול ה' נמצא בתורה ועל ידי כונה נכונה במטרת הלימוד
יגיע לרצות את הקב"ה שבוה הוא לימוד לשמה

והדרך שישמע האדם את קול ה' שהוא גילוי מציאות הקב"ה בכל פרטי הבריאה, הוא שילמד את התורה במטרה לחפש ולחתור אחר קול ה', כי הקול שהוא הגילוי של הקב"ה נמצא בתורה הקדושה, ואם ילמד את התורה במטרה של חיפוש אחר הגילוי והקול של הקב"ה - "לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", יוכל לשמוע ולהגיע לרצות את הקב"ה בעצמו. ומלבד שבזה ידע שעושה את תכליתו וייעודו בעולם, ויש ממנו נחת רוח לפני אדון השמיים והארץ, גם יוכל לזכות לכל המעלות והשפעים העצומים המובטחים ללומד את התורה לשמה, ולזכות לכל ידיעת התורה בזמן קצר. והעיקר שיברח מקולות העולם שרוצים לגלות את הגאווה ולא יסיח דעתו מהחיפוש והחתירה אחרי קול ה', ובכל דבר שרואה או שומע יראה שמה שיכנס באזנו יהיה קול ה' שבדבר, ובלימוד יראה לקב"ה שלומד כדי לרצות ולחפש אותו ית'.

וזוה מה שאמרו בגמ' (סנהדרין קה ע"ג): לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה וכו', שאע"פ שעדיין אינו רוצה בלימודו את הקב"ה, מ"מ יעסוק בתורה בכוונה ומטרה שעל ידי הלימוד יזכה לשמוע את קול ה' כנ"ל, ועל ידי זה יולד בליבו רצון לדבוק בקוב"ה ויעסוק בתורה מתוך רצון זה, שהוא לימוד לשמה המביא לידי ענוה ודבקות אמיתית בקב"ה.

כשהאדם אינו נמצא בחיפוש הוא נמצא בעומק הגלות

והנה בגאולת מצרים אע"פ שיצאו מעומק תהום הטומאה, עדיין לא קבלו את התורה והתקדשו במצוות, ולא עוד אלא שאמרו רז"ל בשמו"ר (כא, ז. וע' זר"ק ח"ב דף קע): שקודם קריעת ים סוף נעשה קיטרוג דאלו ואלו עובדי ע"ז. וא"כ לכאן לא היה צריך להיות על יציאתם שם גאולה הצלה ופדות, אלא אחר שקבלו את התורה ויצאו בפועל מהטומאות כולם, כמו שאמרו בגמ' שבת (כד קמ"ו ע"א) "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן", וכן בזהר (ח"א דף לו: ודף נב: קכו: ועוד), שבזה הייתה גאולתם גאולה והצלתם הצלה.

אלא שיסוד גדול הוא, שעיקר הגלות היא - שהאדם אינו מבין כלל שצריך לחפש, ומשמעות גאולה היא - שמתחילים לחפש. כי בענייני חולין בדרך להשגת איזה דבר, גם אם יפעל כראוי להשיג אותו אפשר שלא ישיגו בידו. אבל בדרך הקודש כשהולך בדרך הנכון בודאי יגיע לתכלית וישיגו. וכן כשאדם חותר ומחפש אחר הקב"ה ימצא וישיג הידיעה באמיתת מציאות הקב"ה כפי מדרגתו.

ועל כן ענין היציאה ממצרים כבר נחשב גאולה הצלה וכל לשונות הגאולה, כי החלו בעבודת החיפוש. וכן הדבר בגאולת פורים, שאע"פ שלא זכו עדיין לחזור לא"י ולבנין בהמ"ק, לאחר שנצלו מגזרת המן נעשה בזה פתח שהחלו לחפש התכלית הוא בנין בהמ"ק וחזרה לא"י, ועל כן מלבד נס ההצלה נחשב הדבר כגאולה, כי כשאדם חי ואינו מחפש את הקב"ה הוא בגלות, אבל כשעוסק בתורה במטרה לחפש את הקב"ה ולשמוע את קול ה' הוא באתחלתא דגאולה, כי היציאה ממצרים הייתה אתחלתא דגאולה ונשלמה בכניסתם לארץ ובעיקר בבניית בהמ"ק, וכן גאולת פורים נשלמה בבית שני, אבל התחלת הגאולה היא כשיצאו מהטומאה שמנעה מהם את החיפוש כנ"ל.

כדי להתחיל להתקרב וללמוד את התורה כראוי מוכרח שיתמיד בשני חיפושים והם אתחלתא דגאולה

כשחושב שיודע ממציות ה' ומדרך העבודה מוכח שגם לעתיד לא ידע מגדולת ה' ודרך ההתקרבות, וכדי להתקרב לקב"ה צריך שתי גאולות, האחת היא החיפוש בעסק התורה הקדושה אחר ידיעת מציאותו של הקב"ה, עד שיסיר מעצמו כל

רצון אחר מלבד ההתקרבות לחיי החיים הקב"ה. והגאולה השנייה היא החיפוש אחר הדרך האמיתי איך להתקרב. ואלו ב' החיפושים צריך לחפש תמיד, כי תמיד צריך להמשיך לחפש כדי להתקרב יותר. ואם יחפש האחד וירפה ממשנהו ילך וירד ממדרגתו. כי כשמרפה מהחיפוש אחרי אמיתת מציאות הקב"ה ומחפש את הדרך בלבד, יכול לבוא לטעות ששייך שיהיה שלמות באדם בלי אמונה ויראה מוחשית מפני גדולת מי שהוא עובד לפניו. ואם מחפש את האמונה והקרבה לקב"ה ואינו יודע הדרך, מגיע לטעות בכוונת הלימוד והעבודה או שחושב שח"ו אפשר בלי לימוד התלמוד וההלכה, וב' אלו החיפושים נרמזו בגאולת פורים ובגאולת פסח, על כן אמרו בירושלמי במגילה (בפיק א' הלכה ה') "נסמך גאולה לגאולה", ואמר רבי טבי בבבלי (בבבלי ע"ג) "טעמא דרשב"ג נסמך גאולה לגאולה", ופירש רש"י "פורים לפסח" (בבבלי ע"ג) עושים את פורים בליל שני כדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח, כי בהם נרמזו שתי הגאולות שצריך האדם, כי בפורים יש דבר שמתחיל, אבל הוא ממשיך בפסח, והם תלויים וקשורים אחד בשני שאם ירפה מהאחד גם בחיפוש השני הולך וטועה על כן צריך לסומכם.

הגאולה הראשונה היא בפורים, שאמרו בתענית (כ"ט א'): "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ופירש רש"י (סג) ימי נסים לישראל פורים ופסח. ואין שמחה אמיתית אלא בקב"ה כמ"ש (תהלים קל, ז) "אֲנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוָה" שהוא שיש אצל האדם גילוי של "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֵיךָ" (שמות כ, ז), ובחודש אדר שמחים על הארת פורים שעל ידה יכול האדם למצוא את הקירבה לקב"ה, וזה על ידי חיפוש. וזה ענין פורים, כי כשרוצה להתקרב, רואה רק את המן הוא עמלק, שלפיכך קוראים באדר פרשת זכור, שעל ידי הזכירה שיש מי שמסתיר ומנסה להשכיח, ניתן למצוא את שם ה'.

ועל כן נקראת המגילה - מגילת אסתר, כי שם ה' נסתר במגילה בראשי ובסופי תיבות. כמ"ש "יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמֵן הַיּוֹם" (אסתר ה, ז), "וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לֵי" (סס ה, יג), "כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה" (סס ז, ז), ובשאר מקומות שרמוזים שמותיו של הקב"ה במגילה. כי כשאדם חושב שמצא - בודאי שלא באמת מצא, אבל כשמבין שלא מצא אלא התנוצצות מההתקרבות לקב"ה, שהוא ענין הרמז בר"ת או בסו"ת, זה מראה שהוא באמת מתחיל להתקרב לשמיעת קול ה'. וכן הדבר בכלליות, כי כל העוה"ז הוא ענין פורים שיש את עמלק שמסתיר, ועם ישראל צריכים לזכור את מעשה עמלק ולגלות את הקב"ה, אבל כשיימחה עמלק יהיה גילוי הקב"ה בשלמות. וכל זה הוא ענין פורים לחתור אחר ידיעת מציאותו ית', אבל עיקר הגילוי של הקב"ה נעשה בפסח. כי גם אם נודע לאדם מציאות ה', אם לא נודע אליו הדרך בה יוכל לקרב אל הקודש ולשמוע את קול ה', לא הועיל בידו מה שמצא לידיעה ממציאותו יתברך בבחינה של פורים. על כן אמר רבי טבי דנסמוך גאולה לגאולה.

**כשיש לאדם דרך להתקרב לקב"ה מכין את עצמו ליום המיתה ומצפה ליום הגאולה
אבל כשאינו רוצה להיגאל - מסמים את עיניו שאינו רואה את הדרך**

והחיפוש בעסק התורה הקדושה אחר הדרך להתקרב לקב"ה, לשמוע את קול ה', שהוא גילוי הקב"ה בבריאה, היא גאולת פסח. והמשמעות של החיפוש אחר הדרך, היא לחפש אחר דעתו של משה רבנו. כי כשיש לאדם דרך איך לעבוד ה' יתברך הוא מקבל דעת בגדולת ה', לפני מי הוא עומד ומה צריך הוא לעשות בזה העולם, ועל כן חושב בכל יום מיום המיתה, ומחשב דרכיו כיצד יעמוד לפני ב"ד של מעלה. אבל כשאין לאדם דרך איך להתקרב לה' לעולם לא יהיה קרוב לה', כי אינו יודע מה לעשות בזה העולם ולפני מי הוא עומד, ואינו חושב מהיום שיסתלק מן העולם ויעטפוהו בתכריכים ויקברוהו בתוך הבור, ויעלה לבית דין של מעלה, כי מזדעזע מהפחד לחשוב מזה ואין לו את האומץ לחשוב ממקום כזה.

בעשרת המכות עם ישראל הכירו מאמיתת מציאות הקב"ה, ומשה רבנו נתן להם את הדעת והדרך שמקום זה הוא גלות וצריך לצאת לגאולה, שיש תורה לקבל וארץ ישראל לילך אליה ועבודה לעשות. אבל אעפ"כ אומר הכתוב (שמות י"ג ח'):
"וַחֲמִישִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", ואמרו בתנחומא (בפסוק נשלה כסי ח'): **אחד מחמישה וי"א אחד מחמישים וי"א אחד מחמש מאות,** כי חלק לא רצו לצאת ולקבל את הדרך להתקרב ממשה רבנו, שסברו שטוב במצרים, כמו שאמרו בשמות רבה (בפסוק י"ד אות ג) **שיש שעשו עסקים עם המצרים והיו עשירים** וסברו שמשה מפריע לפרנסתם, וכמו כן יכולים לחשוב שהדרך של משה רבנו מפריע להספיק הלימוד ואין זמן ופנאי לגאולה מחמת רוב עסק התורה והספק הלימוד. וכך כל מי שלא היה לו עסק עם משה רבנו רצה להישאר במצרים, ומת במכת חושך, שהחושך שיש בדעתו כשלא קבל ממה סימא את עיניו שלא יראה את הדרך החוצה. אבל כל מי שהיה לו עסק עם משה רבנו קיבל דרך ודעת שממצרים צריך לצאת. כי אין האדם יכול למצוא את הדרך איך להתקרב לה' ב"ה אלא ע"י משה רבנו.

הידיעה מגדולת משה רבנו והצדיקים וקיום כל דבריהם היא ע"י שמוצאים שהם אינם מסתירים את הקב"ה אלא הם דעת שמאירה את הדרכים ופותחת שערים כדי שיהודי יוכל לעמוד לפני הקב"ה

וזה נקרא מציאת הדעת והדרך. כי כל עוד שאין האדם עומד לפני ה' ב"ה, הוא עדיין לא מצא. ועל כן אין את השם של משה בהגדה. כי משה והמנהיג - אינו גוף או ממוצע וענין בפני עצמו ח"ו. אלא משה - הוא דעת, ואם אדם מחפש את משה בהגדה, היינו שמחפש את הדרך, והמנהיג מפנה אותו לה' יתברך, אז ידע שהוא מחפש נכון. אבל אם מוצא את המנהיג כמציאות הרי הוא כעבודה זרה שאמרו (לכ, ט): "קום עשה לנו אלהים כי זה משה האיש" וגו', כי החזיקו שמשה הוא מטרה, מלבד שיבואו לפני ה'

יתברך. כמ"ש בעלי התוס' על התורה^א כי 'משה' - זה אותיות 'השם', כי כל עניינו, זה לבטל את שמו כאין ממש ולהיות דעת בלבד ולא ח"ו מציאות שמסתירה את הקב"ה. כי על ידי שעושה מציאות ממשה - הרי הוא כעובד ע"ז ועושה עגל מסכה. כי אינו לוקח את הדעת ופונה איתה לקב"ה, ועל כן לא מתגלה הטוב הגנוז בו לפני הקב"ה ואינו שמח בעבודתו. כי כל התכלית של משה היא להביא את האדם לפני ה' ועל ידי החיפוש ימצא שמשה הוא דעת שתביא אותו לפני הקב"ה, על כן אם מצא שמשה - הוא דעת ואין ממש ולא כמציאות המסתירה את ה', הוא הולך בדרך הנכון בחיפוש ויגיע להתקרבות לקב"ה. וזה ענין ליל הסדר שכל עם ישראל מיסבים לפני הקב"ה, ויש גילוי שכינה אצל כל יהודי, ועל כל זה טרח משה רבנו כדי להביאנו לפני הקב"ה כבנים אל אביהם שהוא תכלית החיפוש השני שהוא גאלת פסח.

נשיאות ורבנות אינו אלא לרומם את ישראל וכן הענין במשה רבנו שהשומע לו נכלל בו ומתרום

ומשה שהוא הדעת והדרך להתקרב לקב"ה, נשלח כדי לרומם ולנשא את האדם, ולא כדי להכניע אותו תחתיו, וכל נשיאותו היא לשם שמים. שנשיאות לש"ש - הוא ענין חודש ניסן, כמ"ש השו"ע (בסימן ס"ט סעיף ז') שבכל חודש ניסן - אין אומרים תחנון, ובב"י כתב כי מתחילתו היו הנשיאים מקריבים בו כל אחד ביומו וכו', וכיון שרובו ללא תחנון אין אומרים תחנון בכולו. וכתב בספר קב הישר (פסק ט') לר' צבי הירש קאיידנובר טעם שנקרא שמים של ראשים מנהיגים וקצינים "נשיאים", שאדם שיש לו מעות תחת ידו, או שררה שלטון או רבנות, שיש בידו תוקף לעשות החלטות, ונוהג ביראת ה' - אזי יינשא מעלה מעלה וגם נשמתו תעלה במעלות קדושה, משא"כ אם אדם ח"ו אינו כראוי לשם שמים אז הוא בכלל נשיאים ורוח, כי כאשר הענן כלה וילך, הרוח הולך ולא שב, כן המושל ומנהיג שאינו נוהג כשורה ומתגאה על ישראל, עובר מן העולם ואין זכר ליוצאי חלציו. ויש שנלכדים בפח זה בעבור גבהות ושררות שלא לשם שמים. לכן כל אדם שיש לו תוקף, שררה, הנהגה או רבנות - יש לו אחריות גדול מאוד על כל דבר שעושה. ואם אדם אינו עושה זאת לשם שמים אינו יכול להמשיך את האור שמתגלה בניסן, כי ניסן הוא האור של משה רבנו שהיה מורם ונעלה מן העם, שזה המשמעות של נשיא, ונשיא - כשמו כן תפקידו, לנשאות לרומם ולהגביה את העם, על כן נקרא משה בן עמרם עם - רם, וכשעם ישראל היו במצרים אמר להם משה רבנו שיתנו לו יד והוא יוציא אותם ויביא אותם למעלה הראויה להם, ומי ששמע למשה רבנו יצא ממצרים, ומי שלא שמע למשה נשאר במצרים.

^א בפרשת כי תשא "עשה לנו אלהים" לא לשם ע"ז נתכוונו, כי אם שופט להיות במקום משה נתכוונו, וכ"מ מדקאמר "כי זה משה האיש" ומה שאמר דוד "וימירו את כבודם בתבנית שור" שהמירו משה שעשה להם הקב"ה כמה ניסים על ידו והוא דכתיב וישתחוו לו לכבוד היה ולא לשם ע"ז. עכ"ל.

כל שאין לו התקשרות בלימוד תורה לשמה ובגאולה הכללית
לא מצא עדיין את הדרך של הקירבה לקב"ה

על כן מה שאדם נגאל גאולה אחת - שידוע על מציאות הקב"ה ומחפשו - אינו מספיק, כי כשה' פקד את ישראל במצרים כל ישראל ידעו ממציאות ה', וראו מופתים ושידוד הטבע ואעפ"כ יש שלא זכו לגאולה שניה - שהיא החיפוש אחר הדרך לצאת ממצרים, וענין זה נרמז בכך שאע"פ שבפרשיות התורה המדברות מענין גאולת מצרים נזכר משה רבנו פעמים רבות, בהגדה נעלם שמו של משה רבנו - נותן הדרך ליציאה ממצרים, והטעם כנ"ל שצריך לחפש אחרי הדרך. ועל כן טוב לקרוא את ההגדה בקול רם, כי כמו שזוכים לזכירה והתקשרות בתורה על ידי לימוד בקול, כמו שמבואר בגמ' בעירובין (97 ע"ד ע"א) שצריך ללמוד תורה בקול ולא בלחש, ועל ידי זה תורתו משתמרת, כך על ידי קריאת ההגדה בקול מעוררים ההתקשרות בדרך היציאה ממצרים, ומתעוררים לחפש את הדרך ונותן הדרך שהיא גאולה שניה. ואור הדעת הזו - לא כל אחד יכול להשיג ולהגיד 'ידעתי', כי הוא ענין 'צוהר התיבה', וכדי לקבל את אור הדעת מהצוהר - צריך תחילה להיכנס לתיבה, ולתיבה שהוא גדלות המוחין - צריך הכנעה שידע מקומו, שידע שבחוץ הכל מבול וזקוק הוא להצלה, ועל ידי זה בא להכנעה, כופף קומתו ונכנס בתיבה, שבכך יכול הוא לקבל דעת ודרך מהצוהר שהיא הדרך לצאת ממצרים.

ניסן הוא הדרך של ההתקרבות לקב"ה והוא עצמו ענין "בניסן עתידין להגאל"

וזה מה שאמרו בגמ' "נסמך גאולה לגאולה" ופירש רש"י פורים לפסח. כי כדי לשמוע את קול ה' צריכים לשתי גאולות, פורים - חיפוש אחר ידיעה מאמיתת מציאות הקב"ה, ופסח - החיפוש אחר הדרך איך להתקרב לקב"ה ולצאת מכל המידות הרעות שהם ענין מצרים. והוא ענין גאולה פרטית וגאולה כללית. כי כשמבין שיש א-ל גדול ונורא שצריך להתקרב וללכת לפניו, הוא גאולה פרטית כי יותר אינו רוצה בתאוות ודרך העולם אבל רוצה את ההתקרבות והדבקות לצורך ישועת עצמו, אבל גאולה שניה שהיא דרך ההתקרבות היא ענין גאולה כללית, כי הוא חיפוש וגילוי שצריך את ההתקרבות של כל ישראל, והיינו שכל ישראל ישמעו את קול ה' ויבואו לרצות את הקב"ה, ועל ידי זה לומדים תורה לשמה באים לענוה ומקרבים את הגאולה להיות גאולה בפועל. וזה ענין מה שאמרו בגמ' ר"ה (יא.) "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל", שכשיבואו לענין גאולה שניה שהיא מציאת הדרך להתקרב אל ה' שהיא גילוי גאולה כללית אצל כל אחד ואחד שיהיה בהתקשרות עם כל עם ישראל, ורצונו יהיה בלימודו שכל ישראל יזכו לרצות את הקב"ה, בניסן כזה "עתידין להגאל". כי הקב"ה רוצה להתגלות אבל הקב"ה הוא עניו, ואינו נכנס בלא שיזמינוהו, ודי בזה שירצו בו

שיתגלה כדי לזכות לזה בפועל. אבל זה דוקא כשיהיו בענין של גאולה כללית שהוא ההתבוננות של ניסן שבו כבר יצאו ממצרים.

מאחר שפסח הוא זמן החיפוש אחר דרך ההתקרבות שהיא גאולה כללית באים לזה על ידי האחדות ונתינת הדעת על כל ישראל

הזמן של בין פורים לפסח - הוא זמן של גילוי אהבה, זמן שצריך לגלות בו עוד יותר רחמים, כיון שבזמן זה יש התפרדות של הרע, וזוכים לעלות למדרגה של טוב, על כן ניתן לבוא לידי גילוי של אהבה בין הבריות. וכתב הרמח"ל בספר התיקונים (תיקון כ"ח), שכשעם ישראל היה במצרים כל הרע נשבר מגופם ע"י השיעבוד, ובמתן תורה הוא פרש מהם לגמרי², זה היה ביטול של המשכא דחיוויא, כמו שאומרת הגמ' בשבת (97 קמ"ו ע"א) "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן" שעד אז תפסה בהם הזוהמה, אבל בקבלת התורה האיר בהם הקב"ה את אור הגאולה, אור שהוא חרות ממלאך המוות כלעתיד לבוא. וזכו לזה על ידי האחדות כמ"ש (סמות יט, ב) "ויחן ישראל נגד ההר" ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, כך גם עתה נעשה הבירור על ידי הצרות שעברו ישראל בגלות כשעיבוד מצרים, וצריכים לזכות לגאולה, אלא שהגאולה היא כמו לידה שיש בה חבלי לידה, וכדי להנצל מהחבלי לידה צריכים עם ישראל להיות באחדות. אבל כשאין אוהבים זה את זה, מפורדים זה מזה ואין אחדות, מעכב הקב"ה את הגאולה כדי שנהיה באחדות ותבוא הגאולה ברחמים. וזה מש"כ בקהלת (ו, י) "ביום טובה היה בטוב" כי בזמן שיש התעוררות של ענין האחדות וגאולה כללית שהוא "יום טובה" וחודש ניסן - "היה בטוב" שצריך להזהר יותר בענין זה כדי לזכות לענין "בניסן עתידין להגאל".

הגאולה הכללית תלויה בדבר חמור שמקפיד על זה הקב"ה ותלה בו איסורי דאורייתא רבים וחמורים אלא שנעשה קל גם בעיני אנשים כשרים

כי המצוה הגדולה ביותר על אדם היא, שיאהב כל אחד מישראל כנפשו ומאודו, ויתן לו מממונו ויחוס על ממון חברו כמו שהוא חס על ממון עצמו. וכמ"ש בספר החינוך (מצוה רמ"ג) וברמב"ם (הלכות לעות פקד' ו' הלכה ג'), ובספר המצוות (מצוה ר"ו). ובגמ' שבת (77 ז"א ע"א), "בא לפני הלל גייריה, אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה", כל התורה כולה היא לאהוב כל אחד מעם ישראל.³

² אבל בזמנא דגופא אתבר קמי נשמתא, אתמר בה להחיות רוח שפלים וכו' (ישעיה נז טו). ובמ"ת אתתקנת נשמתא בישראל, אבל גופא נמי אתתקן בהדה. דהא במצרים אתבר מאינון גופין כל רע. ובמ"ת אתפרש מיניהו ואתמר בהו ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן.

³ וכתב המהרש"ו בשער הקדושה (בחלק א' שער ה') שאדם יאהב כל הבריות ואפילו גויים, ואם יש בזה מעלה לאהוב לגוי כל שכן ועל אחת כמה וכמה יש מעלה נשגבת בלאהוב יהודי.

וכן לענין לה"ר כתוב בויקרא (פרק י"ט פס' ט"ז) "לא תלך רכיל בעמך", יצא גוי שאינו מעמך. אבל אמרו בדברים רבה (בכי תצא פרשה ו' פסקה ט') זה שאמר הכתוב בתהלים (פרק נ' פס' ק): "תִּשָּׁב בְּאָחֶיךָ תִּדְבֹר בְּבֶן אִמְךָ תִּתֵּן דִּפְיִי" אמר ר' יוחנן

לכן ההתחלה בפסח זה נתינה - שעל ידי זה מעוררים את ההארה שהייתה על עם ישראל ביציאת מצרים שזכו להזדככות מזוהמת הנחש על ידי האחדות. ועל כן מתחילים מפורים בנתינה יותר משאר ימות השנה במתנות לאביונים וכו', וכן בפסח בסימן הראשון בשו"ע (סי' תכט דלכני הכמ"א ז'הגה) מתחילים בנתינה וחסד - בקמחא דפסחא, כי בין פורים לפסח מאיר הקב"ה את האחדות, את החסד ואת העזרה, שזה "יום טובה" לכן צריך זאת לעורר גם כאן בעולם הזה שזה "היה בטוב".

קבלת התפילות נמנעת כשאדם חושד שופט ומכריע בדעתו בזכות וחובת הבריות וכל תשובת האדם תלויה בדבר זה שנראה כדבר קל אבל בשמים אין מהזיקין בידו לעשות תשובה

וכתוב בשמות (פסוק כ"ג פס' כ"ד): "אם פָּסַף תִּלְוָה אֶת עַמִּי אֶת הָעַנִּי עִמָּה..", שהיא מצוות הלואה. והגאון הק' ר' יונתן אייבשיץ באורים ותומים (נחשון משפט נסימן ל"ז), מביא את רש"י שמביא את המכילתא דר' ישמעאל שכל "אם" הוא רשות חוץ מכאן, שיש ציווי וחיוב גמור להלכה להלוות לעם ישראל, בין לעני בין לעשיר. ומקשה, שאם הוא חיוב א"כ מדוע אין מברכים על ההלואה. ומתרץ, שלא נאה לברך את הקב"ה על חיסרון חברך. ובקצות החושן (נסימן ל"ז) מביא את תשובת הרשב"א (נסימן י"ח), שלא מברכים על מצוה שתלויה בדעת חברו, שמא לא ירצה לקבלה. והחידושי הרי"ם כתב, שמא המלוה אינו נצרך באמת להלואה ועושה תרמית, ויש להוסיף לפי זה שאם היה צריך לברך היה חוקר ודורש על המלוה ומגיע לידי חשד בכשרים ח"ו.

ולחשוד בכשרים הוא איסור גמור כמ"ש הגמ' ביומא (דף י"ט ע"ב) ובמס' שבת (דף ל"ז ע"א), יש מימרא זאת פעמים בש"ס, בשם ריש לקיש ובשם ריב"ל 'כל החושד בכשרים לוקה בגופו'. וכתב רבנו הרא"ש באורחות חיים שאדם חושד באדם כשר צריך הוא לפייסו ולברכו על כך שחשד בו לחינם. רבינו הרי"ף ביומא (דף ו' ע"ב) מביא שכשאדם חושד בכשרים ח"ו הוא מעכב את תשובתו. החתם סופר (נגמ' שבת פס) כותב שעל כל העבירות שעושה האדם הוא לוקה קודם בממונו כי דנים אותו לזכות שאולי ישוב ע"י זה, אבל החושד בכשרים מסובב על עצמו שילקה בגופו, מכיון שלא נתן לאדם כף זכות ולא ניסה לראות בו דבר טוב ושפטו על פי חיצוניות והגוף, גם מן השמים דנים אותו באותו דין שהוא דן, וממהירים להחיש על המחשבה שלו שילקה בגופו, ולא ידונו אותו לזכות שמא יעשה תשובה אם ילקה רק בממונו (ואלכזה משאכיס את ממונו לכניו אחיו אולי יהיה בהם אנשים כשרים).

"אם הרגלת לשונך לדבר באחיק שאינו בן אומתך, סוף בן אומתך תתן דופי". הנציב מוולוז'ין על השאלות (שאלתא כ"ח) מביא את מ"ש בבבא קמא (בדף ק"ג ע"ב), ובבבא מציעא (בדף נ"ט ע"ב) ומבאר שאין איסור לדבר לשון הרע על גוי. מ"מ להלכה, יש להקפיד שלא לדבר לשון הרע על גוי אם הוא שומר שבע מצוות בני נח (למרות שאין איסור לדבר על גוי, תלוי מתי ולאזה צורך לשון הרע על גוי זה איסור דרבנן, (אם זה גוי עושה מצוות וחסד...)). ואם צריך להקפיד בגוי אז כל שכן בלדבר על ישראל ח"ו. וכ"ש מה שיש היום אנשים שיצאו מדעתם ומדברים על גדולים, שבוה רח"ל כמעט ואין להם תקנה.

והנה כתבו לנו הראשונים הדרך לתשובה ולקבלת התפילה, והעולם לא מבינים למה הקב"ה לא שומע ומקבל את תשובתם ותפילתם. והוא מבואר שמשום שנכשלים וחושדים אחד בשני במקום להיות באחדות ולאהוב זה לזה. וכ"ש שיש היום שמדברים על גדולים ונוראים, מנבלים פיהם ולשונם. וכ"ש שצריך להזהר מעמי ארצות שנמצאים בהתנשאות ורבנות שלא לשם שמיים כמ"ש בקב הישר שמדברים בעצמם לשון הרע, שעל זה היה אומר האדמו"ר מוולדניק בעל השארית ישראל שרב"י ר"ת רע בעיני ה' וגם הוא ר"ת של "רְשָׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ.." (שמואל א' ז' ט), וכשרגיל בדילטוריה ופירוד בחר בזה ללכת לדרך הרע והחושך, ושכולם יצאו ממצרים הוא לא יצא.

וכן אמרו בזוהר בראשית (צדק כ"ג ע"ב): "וְלִכְלֵ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ בְּמוֹשְׁבֹתָם" (שמות י, כג) ובלבושא אוכמא שליטת על חייביא דאתמר בהון: "וְרְשָׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ" (שמואל א' ז, ט), שאדם צריך יראה גדולה מאוד מלשפוט בר ישראל וכ"ש מלחשב בגדולים וראשונים, שאמרו בגמ' שבת (ק"ז ב'): "אמר ר' זירא אמר רבא בר זימונא, אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים. ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא ושל ר' פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים", שבמס' חולין (ו' א') אמרו שחמורו של ר' פנחס בן יאיר - היה חמור במדרגה גדולה. וכתב הגאון הקדוש הצדיק ר' אלעזר לעוו (בעל הסערי דעה על שו"ע יוכה דעה ושמן חוקם) בדרך צחות על זמנו "יש ירידת הדורות, התמעטה תורה והתרבו הגאונים", שכמה שהדור יורד מתרבים הגאונים לחלוק על הראשונים.

ובפרט צריך להיזהר בזמן הזה בחודש ניסן שמראה הקב"ה שאנו העם הנבחר שלו, שאנו כתרו שבשבילו הוא ברא את העולם, כמו שאמרו רבותינו באותיות דרבי עקיבא וברש"י בבראשית עה"פ "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱ-לֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" בשביל ישראל שנקראו ראשית, וכן הוא בילקוט בראשית רמז ב' "בזכות ישראל שנקראו ראשית". אבל הראשית שחשוב לפניו - הוא שנהיה מאוחדים. כי אם אחד מזלזל בחברו, נמצא שסובר שהוא אינו ראשית. וסובב הקב"ה את הבריאה כולה והוציאנו ממצרים לקבל את התורה כדי שנוכה לצאת מתוך אפילה וגלות, ושנהיה בשמחה ובאחדות ונאהב אחד את השני, ונעזור אחד לשני ולא נסתכל בעין רעה אחד על השני. וכל זה הוא חיפוש אמיתי אחר הוראות התורה.

כי אדם חפץ להשיג בתורה - כפי הדעת שחושב בעצמו שהוא הנכון, והוא משום שאינו נמצא בגאולה - שאינו מחפש באמת את התורה אלא רוצה לראות בתורה את מילוי רצונו כפי דעתו, ובזה הולך ונטעה וחסטאיו בידו כי אינו זוכה לתשובה כמ"ש הרמב"ם. אבל בחיפוש אמיתי מגלה באמת את הוראת התורה וכיצד באמת צריך

לנהוג. כי על ידי חיפוש אמיתי - מגלה שמה שחשב בדעתו כדבר קל וקטן במעלה, הוראת התורה היא שהוא דבר גדול ועצום לזכות להתחלת ההשגה וההתקרבות, והוא הפתח לתשובה והשגת התורה.

קודם הגאולה יהיה לחץ על ישראל אבל יהיה אור גדול כנגדו, והדבר תלוי בנו אם יאיר כצוהר רק למתי מעט או שיאיר כחלון - שכולם זוכים

נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע במס' סנהדרין (כ"ד ע"ג), "ר' אליעזר אומר שאם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה ר' יהושע, אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב". שהכריע ר' יהושע שאם אין עושין תשובה בהכרח שיעמיד להם הקב"ה מלך רשע כהמן - שיהיו גזירותיו קשות ויחזירם הקב"ה למוטב. כי כמה שיש יותר ס"א שקר "וְחָשָׁף עַל פְּנֵי תְהוֹם" בהכרח שיתן הקב"ה כנגדם אור גדול שהם הצדיקים הגדולים והנוראים.

כמו שכותב שלמה המלך (קהלת ז' י"ז): "בְּיָוִם טוֹבָה הָיְתָה בְּטוֹב וּבְיָוִם רָעָה רָאָה, גַּם אֶת זֶה לְעֵמֶת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים"; 'בְּיָוִם טוֹבָה הָיְתָה בְּטוֹב' - ביום טובה שהוא דור של אור שהגדולים והנוראים ידועים ונמצאים במעלה - היה בטוב, 'וּבְיָוִם רָעָה' - זמן שיש דבר לא טוב, שהוא זמן שיש את המן כנ"ל, 'רָאָה' שצריך לראות שגם בו יש צדיקים במעלה גדולה מאוד ושגם משם אפשר לצאת כי "זֶה לְעֵמֶת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים", וכדעת ר' יהושע שעל כרחק בשעה שיהיה חושך גדול ה' ב"ה יתן אור גדול כנגדו. אלא שאפשר שיאיר זה האור באיתגליא וישיב את כולם לה' יתברך אבל אפשר שיהיה באיתכסיא בתוך "התיבה" שרק מי שיכנוס לתיבה יקבל הדרך עד "שנגאלים".

כשיש אחדות ורואים את הטוב המתגלה מכל בר ישראל
ממהר הקב"ה להחיש לנו את הקץ שלא על פי הדין

והענין הוא שנחלקו ר"א ור' יהושע לענין זמן בריאת העולם, בגמ' ר"ה (י"ג): "ר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם ור' יהושע אומר בניסן נברא העולם". וביאר רבנו האר"י (שעל סכנות לכושי כ"ה לכו"פ א') שר"א שסבר בתשרי שהוא בבראשית, כוונתו להתחלה שהוא ההריון, כמו שאומרים בתפילות ר"ה "היום הרת עולם", שהוא מלשון הריון. ור' יהושע שסבר בניסן כוונתו על הלידה כמו שהגמ' אומרת (כ"ה י"א). "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", וכמו שכתוב ביחזקאל (ט"ז ו') "וְאָעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאָה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי" שזה דם הפסח ודם המילה, שהם כנגד דם היולדת.

גם יסוד ושורש עם ישראל נתהווה ונולד בניסן כמו שאמרו בגמ' ר"ה (י"א). לדעת רבי יהושע שבניסן נולדו האבות. והעומק הוא, שבחודש ניסן שהוא החודש הראשון בתורה,

הראש לכל החודשים שנקרא חודש האביב כמ"ש בשמות (יג, 7. כג, טו) שזה אב-י' ב חודש כמ"ש בדגל מחנה אפרים (צפגספ 3א), שהוא ההתחלה של כל ההתחלות. כי כשמתחיל חודש ניסן זה הזמן שאפשר לקבל ולהשפיע בו כל ההשפעות הטובות, והזמן שכל אדם יכול להתחיל התחלה חדשה לפני ה'.

העבודה בתשרי היא בתעניות תשובה ותפילות, שהרי אלו ימי דין, שעל זה אומר ר' אליעזר בסנהדרין (ז' 3): "**אם אין ישראל עושין תשובה אין נגאלין**", שרק אם עם ישראל יעשה תשובה כל אחד בשק ותענית שהוא הדרך של תשרי, ייגאלו. לעומת זאת לדברי ר' יהושע יעמיד להם הקב"ה מלך שגזירותיו יהיו קשות כהמן ויחזרו למוטב. ואם הולכים לפי דעת ר' יהושע צריכים לחפש את המלך שהוא כנגד המן, כיון שזה לעומת זה עשה כנ"ל, וצריך לחפש את הקב"ה שזה כנגד החיפוש של פורים שהוא ענין "שגזירותיו קשות כהמן" ושוב לחפש את הדרך של התורה בדור, שהוא החיפוש של פסח, שהוא לסמוך גאולה לגאולה כדברי הגמ' במגילה.

כי בפסח אפשר לזכות לתשובה וגאולה בדרך אחר, כי בניסן לא אומרים כל החודש תחנון, אוכלים בהסבה ושמחים בהלל וזמרה, שזו דרך אחרת בעבודת ה'. כמו שכותב השו"ע (בסימן תכ"ט בסעיף 3), שאין מספידין ומתעניין ולא גוזרים תענית ציבור בחודש ניסן, כיון שכל החודש מלא שמחה בעבר בהוה ובעתיד. וכשהכל בשמחה בקל יותר להיות באהבה ואחדות, וכשנהיה באחדות יוציא הקב"ה את כל עם ישראל מאפלה לאור גדול. כי צריך לידע שכשאנחנו מאוחדים יש אור שמאיר עלינו בפועל ממש, והוא ענין שיכול להחיש לנו את הגאולה, ומלבד זה תהיה הגאולה ללא חבלי לידה. ובניסן יש לנו את האפשרות לבוא לידי אחדות שהוא "ביום טובה היה בטוב", כי כל הבריאה וההנהגה בחודש הזה היא בדרך הזה של התחדשות פריחה ולבלוב. שהקב"ה מחדש את הבריאה ומנשא את עם ישראל וסובב שהבריאה כולה תראה איך הוא יתברך אוהב לעם ישראל.

בניסן ישראל נולדים ומתחילים להתחדש בלבושים ולבלבב ורואים כל מה שהיה טמון בכל אחד ועמם כל הבריאה כולה יכולים לבוא להתקשרות בגאולה הכללית עד שזוכים לה בפועל ממש

אומר שלמה המלך בשיר השירים (3' י"א) "כִּי הִנֵּה הִסְתָּו עֶבֶר הַנְּשִׂים קָלָה קָלָה לֹא". שהוא זמן ההריון, כי 'גשם' הוא ענין התפילות שאנו מתפללים מלמטה כמ"ש "ואדם אין לעבוד את האדמה" (צפגספ 3, ס כמ"ס פס צכ"ט) שהוא ענין טהירו שהוא הזמן של הטהרה קודם העיבור שהוא זמן תשרי כמ"ש בעבודת יוה"כ (ויקרא טז, ט) "לפני ה' טהרו", אבל בניסן הוא ענין הלידה "והמלבוש" שעל ידי מלבוש יש אפשרות של גילוי, והוא זמן שסובב הקב"ה שכחודש ניסן עם ישראל מתרבים בלבושים, "הניצנים נראו בארץ" שכל הבריאה כולה מתפארת בלבושים. והענין הוא שהבזיון הוא היפך

הלבוש, אבל הלבוש הוא הכבוד כפי שאומרת הגמ' בשבת (נדר ק"ג ע"א) שר' יוחנן קרי למאני מכבדותא. ואם ח"ו מבזים אחד לשני ודוברים לה"ר אחד על השני, נותנים בזה כח להמן ופרעה להצר לעם ישראל ולעכב הגאולה, אבל על ידי שמכבדים אחד לשני גורמים שכל ישראל מתחדשים בלבושים, ש'מלבוש' אותיות 'בשלוש' כי נותנים כבוד למלך כשמכבדים את בניו להמשיך השפעות ולבושי כבוד לכל הברואים, עד שגם הבריאה עצמה מתלבשת בלבושים, כפי שמובא בזהר הנ"ל (נלאסית נדר כ"ג ע"ב) "וּמְלָכוֹתָו בְּכָל מְשָׁלָה" (תהילים קג, יט) בלבושא דאור איהי שליטת על כל אינון דאיתמר בהון (סמות י, כג) "וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹרֶךְ יָמֵיהֶם".

ענין ברכת האילנות על מלבוש הבריאה כולה וחשיבות הזריזות בברכה

בחודש ניסן רואים איך שכל הבריאה מתלבשת ומלבלבת, כמו שאמרו בגמ' ברכות (מ"ג ב') ובר"ה (י"א א') "האי מאן דנפק ביומי ניסן וחזי אילני דמלבלבי, אומר: ברוך שלא חיסר מעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם", שעל ידי הכבוד נותנים כח למעלה להמשיך שפעים לבריות. ולכן חשוב להזדרז לברך ברכת האילנות, שכידוע יש בה תיקון גדול לנשמות, וראוי להשתדל לברך ברכה זו בכוונה גדולה, בכדי לחוס על הנשמות האלו ולעשות להם תיקון בברכת האילנות, וטוב לומר בימים אלו את התפילה לעילוי הנשמות, עם פרוטה לצדקה. ולא יתעכב בברכה אפילו שרוצה לחכות מאיזו סיבה כי ברכה זו יקרה מאוד ויש בזה תיקונים נפלאים שזה פועל לפני הקב"ה, וטוב שיכוין: ריבוננו של עולם יעלה לפניך כאילו כיוונתי בכל הכוונות. אמנם בשביל להזדרז אע"פ שמעיקר הדין יכול לברך ברכת האילנות בלילה לאור החשמל, אם רואה ומבחין באילנות המלבלבים עדיף שלא לברך מיד בלילה, אפילו שיש שם אור, כמו גינה שיש בה תאורה וכדומה, כי חשוב שיהיה הנאה מהלבלוב והפריחה שזה ביום. לכן די שימהר לברך מיד השכם עם הזריחה.

כמו כן אין צריך למהר לברך מיד - אפילו בשבת, כי טוב לחשוש לדברי כמה מהאחרונים שכתבו לא לברך בשבת¹, ובפרט בזמנם שהיו נוהגים לצאת מחוץ

¹ הגאון רבי חיים פלאג'י בספר מועד לכל חי (בסימן א' אות ח') הביא שמנהג קושטא לברך ברכת האילנות - אפילו בשבת ויום טוב, ושבאיזמיר - לא נהגו לברך בשבת. וכתב שבאיזמיר כנראה נהגו כן משום שהיה מנהגם לצאת מחוץ לעיר לברכת האילנות והיו מחוץ לתחום. אך אע"פ כן כתב לפקפק על מנהג קושטא - משום חשש שמא יטלטל את האילנות ושמא יתלוש. [והביא דבריו בכה"מ (בסימן רכ"ז אות ד')]. אולם הגאון רבי חיים פלאג'י בעצמו בשו"ת לב חיים (ח"ב סימן מ"ד) כתב להתיר לברך ברכת האילנות בשבת, וכמו שמותר להריח הדס מחובר בשבת, ולא חיישינן שמא יתלוש, כמבואר בשו"ע בסימן של"ו (בסעיף י').

וכתב בהגדה של פסח אורח חיים לרבנו הבא"ח (בהלכות ברכת האילנות אות ז') שאין מברכין ברכה זו בשבת ויו"ט, שעל דרך האמת בחול יש בירור אוכל מתוך פסולת, אבל בשבת אוכל מתוך אוכל, וע"י הברכה נעשה בירור אוכל מתוך פסולת. וכן כתב בספר כף החיים (בסימן רכ"ז באות ד')

לעיר לברך את הברכה בפרדס גדול שכך ראוי לנהוג, וגם כמה מהמקובלים כותבים שיש ענין לא לברך ברכה זו בשבת - על פי הסוד, ויתכן שכאשר מברך ביום חול פועל יותר בשביל התיקון הנצרך, לכן עדיף לברך ביום חול ולא בשבת. וידוע מה שכתב הרדב"ו (נח"ד נסי' לו) שטוב לחוש לדברי המקובלים כשאינו סותר לדברי הפשט, כמו ללכת לבית הכנסת עטור בטלית ובתפילין. ומכל מקום אם רואים שאנשים לא יכולים להמתין, ומחמת זה יש חשש שתתבטל הברכה, יברכו בשבת. וכן בציבור גדול שבאו להתפלל ברוב עם, ולפעמים יודע שיש אנשים שלא יברכו לעולם אם לא יברכו מיד, שיש אנשים שבאים לבית הכנסת רק בשבת, לכן יתנו להם לברך ביום שבת.

אע"פ שנתקנה הברכה שלא בדוקא בניסן ממתנינים לברך בניסן שהוא זמן הלידה וההתחדשות

וראוי שיהיו עשרה אנשים בשעת ברכה יקרה זו, אבל אם אדם ראה אילן מלבלב והתפעל מזה יכול לברך מיד ואפילו ביחיד. וכאשר יזדרז לברך, ירויח גם את הנידון בפוסקים לגבי אדם שראה את האילנות ונהנה מהם ולא בירך מיד, אם יכול לברך אחרי כן וע' במחצית השקל (רי"ט סימן רכ"ו) שכתב שלפ"ד המג"א נסי' רכה סק"ט לא יכול לזכך. וראה גם נח"א כלל סג אות א, ובקש"ע (סימן ס אות א). וע"ע בעולת תמיד (סי' רכו), ומשום כך יש מזדרזים לברך מיד אפילו ביחיד, ואפילו על אילן אחד, כי מעיקר הדין מספיק אילן אחד, ומלשון הגמרא אילני דמלבלב, אין ראייה שצריך כמה אילנות ומהרי"ל (נש"ת נסימן המ"ג) גורס אילנא וכו' (אלא שטוב להלך על שנים וכל שכן על הרבה אילנות, רק שלא יהיה חשש להפסד המנוה, כמו שמנוי אלל רבים שלא מזכרים בזה). ובדיעבד אם בירך בטעות על אילן סרק שפרח, לא יחזור לברך.

ועיקר ברכה זו אינו שייך דוקא לחודש ניסן, ולשון הגמרא ימי ניסן, ומשמע שזה אפילו סמוך לחודש ניסן מלפניו או מלאחריו (ראה בס' האשכול עמ' עה, וע' נש"ת הלכות קטנות ח"ג סי' כח), ואף על פי כן למעשה וגם על פי הסוד (ע' זוה"ק ח"ג דף קלו: ובכ"י סי' רכו סק"ב) ממתנינים לברך את הברכה בחודש ניסן, ויש בזה טעם ושייכות לברכה זו יותר בחודש ניסן, שבו עיקר ההנאה של הנבראים, מהפריחה מהפריחים מהעצים ומהפירות, והם

אך בשו"ת יחזה דעת בחלק א' (בסימן ב') הקשה דמנין דבענין רוחני כזה שייך דין בורר, וכל המלאכות האסורות בשבת למדנו ממלאכת המשכן, וכל דתקון רבנן - כעין דאורייתא תקון. וכן בשו"ת אור לציון (חלק ג' - פרק ו' - דיני ברכת האילנות הערה ה') אחר שהביא דברי הכף החיים כתב שיש לדון בזה. שהרי כידוע על פי הקבלה שאנו מבררים ניצוצות בכל יום על ידי מעשינו תפילותנו ואכילתנו, (כמש"כ בשער טעמי המצוות לרבנו האריז"ל פרשת עקב ועוד), וגם בשבת כן, ומדוע לא חיישינן לאיסור בורר. אלא שכבר כתב הבא"ח בספר לשון חכמים (ח"א סימן ב') שבשבת ויו"ט אנו מבררים בעולם האצילות, ובירור זה נקרא אוכל מתוך אוכל דשרי, וכתב שהמנהג שלא לברך בשבת. ואע"פ שעל פי הסוד ניתן לבאר בזה את טעם הבא"ח מ"מ למעשה אם מחמת זה יפסידו הברכה יברכו בשבת.

נהנים מהשפעים שה' נותן. אחרי שבזמן של החורף אנשים ישבו בבית מחמת הגשם ורוחות וברד וכו', ולא יכלו להנות מהבריאה, ועכשיו הגיע עת האביב כולם יוצאים.⁷

חשיבות התפעלות הלב מהמלבושים וההשפעות של הקב"ה בבריאה

ונוסח הברכה מובא בגמרא ברכות (כדף מג ע"ב) וכן בראש השנה (כדף יא ע"א): "שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם". אמנם הרמב"ם (הלכות צרכות פקק עשירי הלכה יא) כתב, "להנות בהם בני אדם", וכן הנוסח בשולחן ערוך (סימן כ"ו סעיף א). ועלינו להתבונן בזה, שרצון ה' הוא שיהיה הנאה לאדם. ולכן הברכה באה כשרואה את ההתחלה של הפריחה, שזה בימי ניסן, בזמן שיש הנאה מן הפריחה. ולפיכך, ראוי ונכון שלפני הברכה ינסה להרגיש הנאה, ויתבונן על הפרחים ועל העצים, ויהנה מזה ויתפעל, ויכיר מזה את טובו של הבורא אליו, ובלב כזה יבא לברך את הקב"ה, שבאופן כזה הברכה עושה את הפעולה שלה, וגם למ"ד שמצוות מעשיות לא צריכות כוונה, מכל מקום מצד הלב הן צריך כוונה לפעול כראוי מה שצריך, וגם יבקש מה' שיעלה לפניו יתברך כאילו כיון בכל הכוונות.

ומזה נבין את מעלת הזמן שאנו נמצאים בו, שזו שנה חדשה, שיכולים להתחדש בעבודת ה', כי הברכה הזו מזכירה לנו שכמו שתקנו ברכה זו על ההתחדשות, אחרי כל התקופה הזו שהיתה התייבשות, והענפים או העצים נשברו מהגשמים והסופות וכל מה שעבר בחורף, וכעת הכל מתחיל להתחדש וכמו שכתב בשטמ"ק בברכות בשם הרא"ה, שתקנו ברכה זו, לפי שהוא ענין בא לזמן, והוא ענין מחודש, שאדם רואה עצים יבשים שהפריחן הקב"ה, כך נתבונן שגם ברוחניות יש כעת התחדשות. ובחודש ניסן, שזהו זמן שבו השי"ת מאיר לנו, עלינו לחשוב כיצד נוכל אנחנו גם כן להאיר לכולם. וזה עיקר מה שה' דורש ממנו בדורינו זה, לחשוב תמיד כיצד להאיר פנים לכל אדם ואחד, ולהפיח רוח חיים תקוה ועידוד בכל יהודי ויהודי באשר הוא, יהיה במצב אשר יהיה. וכך יבא לליל הסדר לאור באור פני מלך חיים.

כי בזמן הסמוך לפסח שבו מתעוררת ההארה שעם ישראל יוצאים ביד רמה, כל אחד יכול להתחיל מחדש ולהוציא את כל הטוב הטמון בו ואז יראוהו מלבלב לפני הקב"ה, שכל אחד מעם ישראל יש פריחה יחודית - שאין אותה לאף אחד אחר, כמו שמסביר הרשב"ב ז"ע (הגן של הרזי מהר"ש ז"ע ואצו של הרזי הרי"ז), שלכל אדם יש עבודת ה' יחודית משלו, ושהקב"ה אוהב כל אחד כאילו הוא אחד ומיוחד והוא בן יחיד אצלו כאילו אין עוד אף אדם אחר שעובד את ה' חוץ ממנו, והייחודיות בעבודת ה' היא בתפילה, בשמחה, בדבקות וכו', זו עבודת ה' שהיא ייחודית לכל אדם. כי אם אדם

⁷ ולכן צריך להיזהר בתקופה זו גם מנחשים, כי עכשיו גם הם יוצאים ממערותיהם, כשאר הנבראים שיוצאים מהבתים.

יעבוד את ה' במדרגתו ובמקומו שלו, הוא יעבוד ויפעל בזה מה ששום צדיק אחר - לא עבד ופעל. אבל צריך לזכור שרק ה' ב"ה יודע איך ובאיזו תקופה להוציא את הלבולב ואת הפריחה של האדם, לכן צריך הרבה סבלנות, שיש שרוצה את הלבולב שלו עוד לפני שיצא הגזע, על כן צריך רק שילך בדרך ישר ושיהיה בסבלנות ואריכות אפים וידע שתמיד הוא הולך לקראת הלבולב ולהוציא פירות טובים ואת כל הטוב הגנוז בו. ועל ידי זה יכול להיות קשור לגאולה ולרצות ולצפות לה, והכלל שכשישראל ירצו את המלך, המלך יבוא וזוכים לגאולה.

**צריך לידע שכל אשר נשמה יהודית שוכנת בו הוא יקר לאין שיעור
ויתגלה לעתיד כשתגלה מידת אריך שתחיה ותרים כל אחד ואחד**

הגמ' אומרת בסנהדרין (סנהדרין קיא ע"א) שמשה רבנו עלה למרום וראה את הקב"ה כותב ארך אפים, ארך אפים - זו המידה של אריך אנפין שתתגלה לעתיד לבוא, שהקב"ה יגלה שהוא מאריך אפו לכולם, גם לרשעים וגם לצדיקים. שלאחר שחטאו עם ישראל, מתגלה מידת הדין, אבל לעתיד לבוא - כשהקב"ה יגלה את המדרגה של אריך אנפין, יתגלה האור אצל כל הנבראים, וכל מי שהיה מטה מטה בדיוטא תחתונה, הקב"ה יגלה אור גנוז על כל יהודי ויחיה אותו במקום הנמוך שהיה. ואלו שחשבו שהם במדרגה גבוהה, יגלה להם הקב"ה שהמקום שהם היו בו היה חושך על פני תהום, ושהם לא השיגו דבר מהקב"ה. שה' ב"ה יגלה ארך אפים לצדיקים, כמה עוד יש להם להשיג, ואריכות אפים לרשעים, לגלות להם שהקב"ה נמצא במקום הנמוך שהם נמצאים.

וכן הוא ענין פסח וניסן לעורר לעם ישראל תקוה ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל", שבאותו מקום נמוך שהם נמצאים - בחבלי לידה, בצרות של חבלי משיח שעדיין לא הגיע משה רבנו ועדיין לא יצאו ממצרים, במקום השפל והנבזה שהוא במצרים, דוקא משם הקב"ה מגלה ומראה להם שהוא בוחר בהם, ומקרב ומעלה ומנשא ומוציא אותם, וגורם להם לחירות ונותן להם כתר, שדוקא לאחר שהיו למטה הקב"ה נותן להם את התורה שלו, בתוך החבלי לידה, אחרי שהם מתבוססים בדם ה' ב"ה אומר "בדמיך חיי", אחרי כל הצער ודם המילה ודם הפסח, הקב"ה מרים ומנשא ומרומם אותם בכל דור ודור ובכל שנה ושנה.

**כשעוסק בתורה על מנת לחפש את הקב"ה
ואת הדרך יכול לשמוע קול ה' שמתגלה בדברי החכמים שעוסק בתורתם**

נמצא שפסח באים להזכיר לנו מה המטרה שלנו בעולם, בשביל מה הקב"ה ברא אותנו ולא יזוה דרך אדם ילך. ושלמצוא את שם ה' במגילה זה דבר אחד, ולגלות את השם 'משה' בהגדה זה דבר אחר. אם אדם מגלה את שם ה' במגילה ואת השם

משה בהגדה הוא זוכה למצוא את הדרך להתקרב לה' ב"ה, אך אם אדם לא מוצא את שם ה' במגילה ולא מוצא את השם משה בהגדה ז"א שהוא נמצא בחושך, במצרים, הוא לא יודע איך להתקרב לה' ואיך לעבדו, ובפרט מי שנמצא באותם מקומות נמוכים שהמקום הנמוך ביותר שיש זה שאדם לא אוהב ישראל, חושד בכשרים ומדבר לשון הרע ח"ו, שזה חשכות וסיטרא דמותא שאין תקנה להתעלות משם, מקום של החושך ואפלה. לעומת זאת אדם שיש לו אהבת ישראל והוא מדבר טוב על עם ישראל אשריו ואשרי חלקו, שהוא כבר במקום שהוא יכול לחפש ויש לו הכנעה שיכול להכנס בתיבה ולהמשיך את הדעת למצוא את הדרך להתקרב להי"ת.

וצריך לזכור את הדרך של הצדיקים בכל הדורות שצעקו לנו תמיד שזה מקום גלות שזה מקום לא טוב, וכשיודעים זאת זה כבר אתחלתא דגאולה, כי חושך הוא כשאינן רוצים לצאת וחושבים שהמקום הזה הוא טוב. וכשיש לאדם דרך להתקרב לקב"ה והוא מקושר בגאולה כללית שהיא אחדות ואהבת ישראל, הוא התחלה של שמיעת קול ה', שכשעוסק בתורה שגילו כל הצדיקים ממש רבנו וכל הקדושים ותנאים ואמוראים וכל הצדיקים, הוא שומע את קול ה', כי קול ה' מתגלה בחכמים והצדיקים שנותנים לנו את הדרך איך להתקרב ומה לעשות בעולם. ואחר שעוסקים כך בתורה רואים בריאה אחרת רואים בבריאה דיבור שלם שהוא דיבור עם קול, שהוא קול ה' החקוק בבריאה וזוכים להיות "**גַּבְרִי כַח עֲשֵׂי דְבָרָו לְשִׁמְעַ פְּקוּל דְּבָרָו**", והעיקר לידע שצריך לחפש ועדיין לא יודעים כלום, וכשאדם מתבונן כך כבר הוא יכול לסמוך גאולה לגאולה ומקרב ענין דבניסן עתידין להיגאל.

הקב"ה יתן לכולם ישועה גדולה למעלה מדרך הטבע בכל הענינים מה שצריך בין ברוחניות בין בגשמיות לטובה לשמחה, ובפרט שנקבל על עצמנו לאהוב כל אחד לסייע לכל אחד ולהיות באהבה ואחדות. יהי רצון שהקב"ה יבנה בית מקדשנו ותפארתנו ויגלה משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואמן.

"פִּי מְרַחֵם יְנַהֵגִים"

(יִשְׁעִיהוּ מ"ט י')

משיעור יום ב' פרשת שמיני תשע"ט

כשהתחיל הקב"ה ענין של השפעת רחמים מחדש מבדל אותם מאכזריות העולם

דורנו זה הוא כדור המבול, שהתגברו הטומאות של הכפירה והתאוות, עד שכשאדם רוצה להיבדל מהעולם ולהינצל, מתמיהים עליו ולא יודעים כלל שיש מבול שנוגע בכל בית ובכל אדם. וגם כשמבין שצריך להכנס לתיבה כדי להישמר וללכת בדרך ישר, עדיין יש מי שנכנס - כמו נח ובניו, ויש מי שנכנס - כמו החיות והבהמות, שרוצים להיכנס לתיבה אך אינם רוצים להיפרד מבהמיותם, מתאוותיהם ומדעותיהם. וכשדור המבול התחיל להשתקע בדרך השקר, התחילה מידת הדין לשלוט בעולם. ועל כן בידל הקב"ה את המנהיג - נח מן העולם, מכיון שהשקר הציף את הכל ולא היה מקום של נקודת אמת, וכשדבר מתגבר ברוחניות סופו להתגלות בגשמיות, ופעולת בני האדם הביאה לגילוי של הדין עד למטה. יוצא, שכנגד שלא היה מקום של נקודת אמת בעולם, כך לא היה בעולם מקום ללא דינים. לעומת זאת נח, שגם בדור המבול לא נגע בדרך העולם, בידל אותו ה' ב"ה מן הדין.

וכן נרמז ענין זה אצל מושיען של ישראל - משה רבנו, שהקב"ה סובב שהוא יהיה ביאור - הע"ז של המצרים, תוקף טומאת מצרים, אבל ה' ב"ה בידל אותו ע"י התיבה באופן שלא יגע במים הזידונים. כי משה רבנו ונח הם ענין של התחלה, ולפני שה' ב"ה מתחיל ענין חדש הוא מבדלו מן העולם. שמיד שנולד היה בו שינוי וחיידוש, וכן היה בנח כפי שמובא בזוה"ק בפרשת בראשית (כ"ח ט): "כיוון דמרחמיה ליה שכינה עימיה" - כשנולד נח מיד שכינה שרתה עליו. ועל משה מובא במס' סוטה (י"ז א) על מ"ש "בשעה שנולד משה - נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא (שמות ג, ט): "וַיִּתְּרָא אֶתוֹ פִּי טוֹב הוּא...". וכתב התם (כלאשית א, ז): "וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב".

החילוק בין משה לנח בענין המשכת הרחמים על הדור

וכן מובא בזוה"ק בפרשת בראשית (כדף נ"ט ע"ג) ששמו של נח היה כנחמה, כמ"ש בבראשית (ט, כט) "זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעַשְׁנֵנוּ", שראה הקב"ה את החורבן שיש בעולם ושם בפיהם את שמו - נח¹. וכן למשה רבנו - היה שם של מנהיג. מובא במדרש (ויקרא

¹ כתב בשער הגלגולים לרבנו האר"י ז"ל (הקדמה כ"ב) שה' ב"ה מסובב מן השמיים את השם שיקראו לאדם. ועל ידי השם יש סיוע לאדם להתקרב או ח"ו להתרחק. ומובא במס' יומא (כדף פ"ג ע"ב) מעשה מר' יוסי, ר' יהודה ור' מאיר שהתארחו אצל אדם ושמו כידור. כשהגיעה שבת קודש הפקידו את ממונם אצל כידור, ור' מאיר לא הסכים להפקיד אצלו כיון שהיה מדקדק בשמות וסבר שהשם כידור בא מהפסוק (דברים ל"ב כ) "כִּי דוֹר תִּהְיֶה תִּהְיֶה הַמָּה", ובאמת

כזה א' ג) שהיו לו כמה שמות, אביגדור, אביסכה, אביזנוח, טוביה, שמעיה ולוי. ומכל השמות הקדושים הללו בחר ה' ב"ה בשם שנתנה לו בת פרעה על שם החסד - משה. כמ"ש בשמות (ב, ו): **"..וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה, וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַיָּמִים מְשִׁיתָהוּ"**. שמושיען של ישראל והמנהיג הנעלה ביותר נקרא על שם החסד. כדי שעם ישראל יינקו ויקבלו ממנהיג עם רחמים. כי דור המבול היה מקום של אכזריות וכנגדם המשיך הקב"ה את הרחמים והנחמה על ידי נח. וכן במצרים שהיה מקום של אכזריות המשיך הקב"ה כנגדם את הרחמים על ידי משה שהוא דור י"ז לנח, שהם: נח, שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג, רעו, שרוג, נחור, תרח, אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת עמרם ומשה רבנו. אלא שמשה רבנו הוא טוב מנח כמ"ש (שמות ז' ז) **"וַתִּרְא אֶתֹּו כִּי טוֹב הוּא.."**. טוב בגימט' י"ז, שהיה משה דור י"ז לנח.

והחילוק בין נח למשה רבנו, הוא שמשה רבנו מסר נפשו על ישראל, ונח אע"פ שהיה גדול במעלה מאוד - לא מסר נפשו על דורו. כפי שאמר לו הקב"ה בבראשית (ו, א) **"אַתָּה רֵאִיתִי צְדִיק לְפָנַי"**, ואמרו בזוהר בראשית (נלף כ"ג ע"ב) שאם היה מבקש רחמים - לא היו נחרבים. נח היה בתיבה עם אשתו ובני ביתו, משא"כ משה רבנו שהיה בתיבה לבדו, שנרמז בזה שבידל עצמו מכל הנבראים, ולא הכניס במוחו מדעות הנבראים. ועוד שנח לא ביקש רחמים על הדור, אלא ביקש להשיבם בתשובה, כמ"ש במס' סנהדרין (נלף ק"ח א'), ובזוהר חדש (נלף כ"ט ע"ב) שנח נענש שלא ביקש רחמים על הדור והכישו הארי, כמ"ש במדרש תנחומא (נלף ט') שהארי מרמז על האכזריות.

כשמעוררים רחמים על המדרגות הנמוכות כך מומשיכים את הרחמים למטה לדורות שיוכלו להתעלות גם הם

כשנכנס נח לתיבה הכניס עמו כמה דברים כמ"ש בירושלמי (פסחים פקא א' הלכה א') "נח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות. בשעה שהיה כהות

לאחר מכן התגלה שאותו אדם רשע היה. גם במס' ברכות (ברך ז' ע"ב) למדים דשמא גרים. שיש שם שיכול לגרום שאיתרע מזלו של אדם, שמולו נמוך בסיבת שמו. כיום לא מבינים בשמות ולכן מתבססים על שמות שיש מסורת לקרואם. בתקופת הש"ס לא היתה מסורת לקרוא בשמות משה ואהרן, ובתקופת הגאונים היתה מסורת לקרוא בשמות אלו. כי צריך לקרות רק שמות שנהגו לקרותם מדור דור כיון שיש שמות שיכולים לגרום לאדם שמולו יהיה רע ח"ו. ולהפך, יש שמות שיכולים לגרום שמולו של האדם יהיה גבוה עד שיהיה מושיען של ישראל, כמו שמצינו אצל נח - נח בא לעולם, נחמה באה לעולם. ומביא בעל הים של שלמה ר' שלמה לוריא ז"ע במס' גיטין (פרק ד' ס"י ל"א) שלא נהגו לקרוא בשם ישעיהו אלא נהגו לקרוא בשם ישעיה, מכיון שאיתרע מזליה של ישעיהו שבא מנשה וקיצץ את ראשו אחר שאמר (ישעיהו ו' ה') **"..וַכַּתוּב עִם טְמֵא שְׁפָתַי אֲנִי יוֹ-ב.."**, וכנגד זה נענש ישעיהו וקיצצו את פיו ר"ל. הרמ"א בהלכות גיטין (אבן העזר ס"ו קכ"ט סעיף כ"ז) כותב שבכל זאת נהגו לקרוא כך ולא הקפיד על זה, (דעת הרמ"א שלא נהגו להקפיד על גדליה - גדליהו). לכן אדם שנקרא על שם מישוהו שנהרג ר"ל וכו', לפי דעת הים של שלמה יכול להיות שאיתרע מזליה ח"ו. אבל אם נקרא וכיוונו שייקרא על שם צדיק וקדוש לית לן בה. המגיד מקו'ניץ, ר' ישראל הופשטיין נקרא בשם ישראל ע"י הבעש"ט הק', והבעש"ט אמר עליו שהוא נמשך בקדושה כה גדולה של צדיק אחר יקח בין שבעים שמונים שנה להשיגה וגם אז לא ישיג כמו שהשיג המגיד מקו'ניץ, וזה בזכות הקדושה והדבקות שהמשיך לו הבעש"ט הק' שקרא לו ישראל, ואמרו בדור המגיד מקו'ניץ, שכל אדם שלא בא לראות את פניו הקדושות יתן על כך את הדין. אם יש נשמה כזו בדור, כל מי שלא יבוא לראות פניו כשיגיע לבי"ד של מעלה, ישאלו אותו אם בא לראות את פני המגיד מקו'ניץ. כמובן שזה מדרגות נוראות.

היה יודע שהוא יום, ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה". מאי נפקא מינא אלא יש חיה שאוכלת ביום ויש שאוכלת בלילה. שכל טרדתו בתיבה היתה מתי אוכלות החיות. וכן הוא במדרש תנחומא בפרשת נח (כסי' ט') "אמר ר' לוי: כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם שינה, לא נח ולא בניו, שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות", נמצא שבחר הקב"ה לשים אדם גדול וצדיק שיטפל בחיות ובבהמות, אלא שאין הקב"ה בודק את המנהיגים אלא במידת הרחמנות, שעל זה נאמר (ישעיהו מ"ט י'): "כי מרחמם ונהגם ועל מבועי מים ונהלם". ועל זה מביא ר' שמעון הדרשן (צילקוטו בשמות פ"ק ג' צמח"ל) כתוב בתהילים (יא, ט): "ה' צדיק יבחן" אמר רבי יצחק במה בוחן את הצדיקים במרעה. דוד נבחן במרעה שנאמר בתהילים (עמ, ע"א) מאחר עלות הביאו לרעות עמו. עמוס נבחן במרעה שנאמר "ויקחני ה' מאחרי הצאן" (עמוס ג, טו). אף משה נבחן במרעה שנאמר בשמות (שמות ג, א) "ומשׁה הָיָה רֹעֵה". וזה מלמדנו לעורר את רחמיו ית' בעולם. תיבתו של נח היא מקור הרחמים, המקום הכי טהור וקדוש, ומסביבה כל השקר של העולם. כי כדי להמשיך קיום לעולם אחר דור המבול היה צריך לעורר ולהמשיך מחדש את הרחמים עד למטה, שאם אדם רוצה להיבדל מבני האדם ולהיות זך וטהור הוא צריך לרחם על כל הנבראים, וכמה שאדם מרחם על הדברים היותר קטנים כך הוא מוריד את רחמיו של ה' ב"ה למטה יותר. לכן ציוה הקב"ה לנח לטפל בחיות ובבהמות, כדי שיתעסק בדברים הכי ארציים ומגושמים שהם החיות והבהמות וירחם עליהם, ועי"ז יעורר את רחמיו ית' על העולם כולו, כיון שבדור המבול היה אכזריות בתוקף אדיר, וכשנח עורר רחמים על דבר נמוך כמו החיות, כנגד זה עורר הקב"ה את רחמיו על העולם שלא תהיה עליו מידת הדין ותהיה אפשרות לצאת מן התיבה. כי שאדם מרחם על בני אדם הוא מוריד את הרחמים עד המוחין. אבל כשאדם מעורר רחמים על מדרגות נמוכות שהם ענין הבע"ח, הוא מוריד את הרחמים עד למטה, לארציות.

על כן מובא במס' סנהדרין (צ"ג ט"ז ב') שבבריאית העולם אסר הקב"ה על אדם הראשון אכילת בשר, וכשיצא נח מהתיבה התקיים מ"ש בבראשית (ט, ג) "...כִּירֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל" שהכל מותר באכילה כירק עשב שנאמר בו "לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָה" בבראשית (א, כט), והיינו שכשיצא נח מן התיבה התרבו הרחמים וירדו למדרגה הבהמות, שהם דרגות של ארציות, שיכולות גם הם להתברר ולהתעלות לדרגת אדם. על כן עם הארץ שנמצא במדרגת מוחין דקטנות אסור באכילת בשר, שאינו יכול לתקנו, כמו שאמר רבי במס' פסחים (צ"ג ט"ז ע"ב) עם הארץ אסור לאכול בשר, שנאמר זאת תֹּרֵת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף (ויקרא יא, מו) כל העוסק בתורה - מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה - אסור לאכול בשר בהמה ועוף. שמאחר שנחשב שהוא חוץ לתיבה, הוא ענין של דין ואינו מעלה את הבשר, והקדושה שבבשר כביכול

מקטרגת עליו שאינו מביאה לידי תיקון, כענין הכתוב "קִיץ כָּל בְּשָׁר בָּא לְפָנַי" (נלאשית ו, יג) שנעשה קטרוג על ידי הבשר.

גם משה בידל עצמו מהעולם כדי לתקן ענין הרחמים

וכענין זה היה גם אצל משה רבנו שכשראה שיש אכזריות ודילטוריה, כמ"ש במדרש בשמו"ר (פ"א ל, ו) ובילקו"ש (נרמז קס"ז) עה"פ "אֶכֶן נִוְדַע הַדְּבָר" (שמות ב, יד) שהיה משה מהרהר בלבו על מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות, כיון ששמע דברי דתן ואבירם אמר לשון הרע יש ביניהן היאך יהיו ראויין לגאולה לכך אמר אכן נודע הדבר שבאיזה דבר הם משתעבדים. ועל כן בידל משה את עצמו מהאכזריות כדי להמשיך את הדעת והרחמים על ידי שרעה את הצאן. כי הבין שישראל בגלות הדעת ועל כן אין נגאלים. כי כדי לגלות רחמים צריך שיהיה בר דעת. שכל שאין בו דעה אסור לרחם עליו כפי שאומרת הגמ' בברכות (נלף ל"ג ע"א) ותיקון הדעת הוא על ידי הבדלה כפי שאמרו שם בגמ' הבדלה בחונן הדעת. ובדעת וההבדלה יש חסד ודין כפי שמובא בזהר בראשית (נלף י"ז ע"ב) כי ביום אחד הוא חסד ויום שני הוא דין והבדלה אבל ביום שלישי הוא שלמות ההבדלה וההכרעה שהוא חסד ודין שהדעת מכריע ומשותף משניהם. וקורא לטוב בשמו וכן לרע. כי גלות הדעת היא שאין יודעים שנמצאים בגלות. על כן כשחזר משה למצרים והתחבר לעם ישראל נעשה חיבור של ישראל עם הדעת. ועי"ז יכלו לעשות הבדלה שהבינו שמצרים זה מקום לא טוב והבינו שהם בגלות שהוא בידול הרע וצריך לצאת לגאולה והוא בידול הטוב והרצון להכליל בו. שעל ידי שנעשה להם גאולת הדעת יכלו להמשיך עליהם את הרחמים ולהיגאל בפועל.

משה רבנו גילה והמשיך הרחמים עד למטה

והשלמות בתיקון הדעת הוא גילוי מדרגת אריך. שהקב"ה ארך אפיים לצדיקים ולרשעים. שעל ידי גילוי מידת אריך - מתגלה שהקב"ה ארך אפיים לצדיקים שמראה להם שיש להם עוד הרבה להשיג להתקרב. ולרשעים מראה שגם במקומם הם יכולים לחזור בתשובה. והיינו שגם לצדיקים וגם לרשעים יתגלה גדולת ה'. שכל אדם רואה שבמקום שחושב בו את עצמו צדיק עדיין יש לו מה להתקרב עוד ולהשיג. ובמקומות שחושב שבהם הוא רחוק מאוד מגלה לו הקב"ה שגם שם הוא יכול להתקרב וגם שם הקב"ה נמצא. ועל ידי זה יכול לרחם גם על הסובבים. כי בדור המבול לא היה רחמים אחד על השני בתכלית הקצה. ונח היה צריך לתקן זאת בתיבה, לרחם על קטן וגדול שהוא ענין מידת אריך. על כן הוכש ע"י הארי, להזכיר שגם הקטן בצער כשמושפל והוא אותו צער כמו שיש לגדול כשמשפילים לו, אלא שהגדול יכול להשיב משא"כ הקטן שאינו יכול להשיב, שאפשר לעכב המזון לבע"ח

גדול ויוכל להשיב משא"כ הקטן שאינו יכול להשיב. וכותב היעב"ץ (בחלק א' נסי' ק"י) שבחוקים ושקצים ורמשים, לא שייך משום צער בעלי חיים ואפשר להרוג אותם, או לדרוך עליהן, ואין בזה סמך מן התורה להקפיד על צערן ועל הריגתן. זה דעת היעב"ץ שמעיקר הדין הדבר מותר, אבל נכון להיזהר בהם ולגלות הרחמים עד למטה¹.

כי נצטוונו על צער בעלי חיים ומובא מזה בכמה מקומות בש"ס, כמו במסכת שבת (73 ק"ז ע"ב, 77 קכ"ח ע"ב, 77 קנ"ד ע"ב, 77 מ"ד ע"ב, 77 ע"א, 77 ע"א וע"ב ועוד) ודעת רוב הראשונים שצער בעלי חיים - דאורייתא, כמו שכתב הרי"ף בשבת (77 נא ע"א מפ"ה), ובב"מ (77 יז ע"ב), וכן הרא"ש בשבת (77 קכ"ח ע"ב, פק"י נסי' ג), ובב"מ (77 א"א ע"ב) וכן דעת מהר"ם מרוטנבורג (פוסק פלאג נסי' מט), וכן הובא דעתו בהרא"ש בשבת (77 ועוד). וכן יש להוכיח גם בדעת הר"ה (77 ע"א ע"ב). ולעומתם דעת רבינו אליעזר ממייץ בספר היראים (נסי' קנ"ב, ונחלק זה נסי' קמ"ב) שזה איסור דרבנן. ובש"ע (נסי' ק"ה נסעיף כ') מביא, שמותר לחלוב בהמה בשבת ע"י נכרי, אם יש לה צער בעלי חיים, ומשמע שנפסק להלכה שזה דאורייתא.

ובמרדכי יש לכאן סתירה, שבב"מ (77 ע"ב ע"ב נכמז כס"ג) לגבי חליבת בהמה בשבת, ושכ"כ בתשובת רב כהן צדק כותב המרדכי שאיסור צער בע"ח דאורייתא, ומאידך במסכת ע"ז דף י"ג ע"א (נכמז תש"ט) כותב בשם היראים שזה מדרבנן, ושלכן המקדיש בהמה בזמן הזה, תיעקר, פי' נועל דלת בפניה והיא מתה, לפי שנדחה איסור דרבנן של צער בע"ח. ויש שחילקו שבסוגיא בע"ז זה לצורך עצמנו, כדי שלא נכשל בבהמה, [וכן כיו"ב משום קנס שלא יעשה פעם אחרת], ולכן אין בזה איסור תורה. ובכלל יש מקום לחלק בין צער בידים, לבין צער בגרמא, כמו במקום שלא מאכילים הבעל חיים, שהיו כולאים את הבהמה עד שתרעב ותמות בתוך הכיפה ששמים אותה, שזה איסור קל יותר מאחר שאינו עושה כן בידים. אלא שהמרדכי בב"מ מדבר על חליבת חלב מהבמה בשבת במקום צער. וגם יש לדון לחלק בשאר מקומות בין צער גדול לצער קטן.

הוראות התורה בדרגות והחילוקים בהמשכת הרחמים עד למדרגות הנמוכות

כי כך היא דרך ה' דרך התורה הקדושה לעורר רחמים על כל הברואים, וכאשר התבוננו הצדיקים בגדולת ה' ועוצם רחמיו, עוררו את הרחמים אפילו על המקום הנמוך ביותר ומשם עוררו את הרחמים העליונים וגרמו לתיקונים בכל הבריאה על כל

¹ פעם הגיעה אשה לשארית ישראל מוולודניק ז"ע, ר' ישראל דב בער בן ר' יוסף, וסיפרה לו שכ"ב שנה אין לה ילדים והיא בצער גדול. אמר לה הרבי מוולודניק, את זוכרת שלפני שנים רבות כשהיית ילדה היתה לך גיגית מים והיו שם חתולים והתעללת בהם, הַטְבַּעַת אותם והצרת להם, תדעי שזה רודף אותך עד היום ובגלל זה את סובלת. תעשי תשובה על זה והיו לך ילדים. האשה עשתה על כך תשובה והקב"ה הושיע לה ונולדו לה ילדים. צריך להיזהר מאוד בע"ח, ומי שקצת מזיק להם - יכול לקרב את מיתתו ח"ו. יש איסור חמור בצער בע"ח.

אחד ובכל מצב, כפי מה שנכון וראוי. ויש בזה חילוקים וצדדים על פי דיני התורה הקדושה, שבמסכת קידושין (נדף פ"ג ע"ג) כתוב, שכל הבריות ברא אותם הקב"ה כדי לשמש את בני האדם. ושאלו לתרומת הדשן (נח"צ נסי' ק"ה) אם מותר לתלוש נוצות לעוף או לחתוך לשון של עוף בכדי שהוא יוכל לדבר, אם יש בזה צער בעלי חיים בשביל לתקן, וכתב שאין בזה צער בעלי חיים - כל שהוא לצורך ותועלת האדם, כיון שנבראו לשמש אותו. והובא בקצרה ברמ"א באבן העזר (בסוף סי' ה') שאם עושה לסייע לצורך רפואה וכיוצא אין בזה משום צער בעלי חיים, ושכן כתב באיסור והיתר הארוך (בסימן נט). גם הנודע ביהודה בתניינא (נח"צ יו"ד נסי' י') נשאל מהרב אופנהיים אם מותר לירות בקנה שריפה ולצוד חיות במקום של יער, ומתיר אפי' אם צער בע"ח דאו'.

מ"מ בשלחן ערוך (חו"מ סי' רעז סעיף ט) לגבי מצות פריקה וטעינה, העתיק לשון הרמב"ם (הל' כולח ושמירת נפש פי"ג הלכה ט), שבהמת גוי ומשאו, אינו חייב להטפל בו אלא משום איבה. והרמ"א הביא בהגה, שי"א לפרוק חייב אפילו אין העובד כוכבים נמצא שם, משום צער בעלי חיים דהוי דאורייתא. ולכן אם רואים בהמה של גוי צריך לעזור. ובביאור הגר"א שם כתב, שהרמב"ם סובר שצער בע"ח לאו דאורייתא, וכיו"ב דן לומר במנחת חינוך (במלוא פ'), אך בבית יוסף שם (חו"מ סי' רעז), ובאור שמח על הרמב"ם (פכ"ה מהל' שנת הכ"ו) ועוד רבים דנו בהבנת שיטת הרמב"ם, כך שאין הדברים ברורים בזה בדעת הרמב"ם. גם יש בזה בביאור הגר"א (נח"מ סי' קס"ה סעיף יט) והובא גם בליקוטי הגר"א על הרמב"ם בהל' שבת (בפסק כ"א הלכה ט).

ויש אומרים שדין שביתת בהמתו בשבת מדאורייתא [ראה הדינים ברמב"ם שבת פרק כ], השורש שלו הוא משום צער בעלי חיים, שאם אדם לא נותן לבהמה לשבות, אז הוא מיצר בזה לבהמה במה שגורם לה לעשות מלאכה וכו' [הוזכרה שיטה זו בשו"ת מהרשד"ם (נחל"מ סימן ז), אלא שכתב, דמכל מקום בבהמת גוי או של הפקר לא הקפידה תורה, וי"ל. וראה עוד בתפא"י (כלכלת שנת כללי ל"ט מלאכות מלאכת הקולח) בדעת הירושלמי, שחכמים אסרו לצער בע"ח בשבת ויו"ט אפי' כשהוא לצורך אדם, דבחול שרי בכה"ג, מ"מ בשבת אסור, כדכתיב למען ינוח ואין כאן נייחא]. ולפי שיטה זו, משמע לכאן שצער בעלי חיים דאורייתא.

ובאור שמח (שנת כה, כו) כתב בדעת הרמב"ם, שלגבי שבת הוא ענין מושאל, שרצה ה' להראות בשבת חידוש העולם וההשגחה, ולכן צוה שינוחו ויתענגו כל בעלי נפש חיה בעלי ההרגשה, וכיון שראינו שהתורה חששה לנפש החיה בשבת שלא תצטער בשבת, לכן לא גזרו חכמים איסורי דידהו כמו מבטל כלי מהיכנו בשבת משום צער בעלי חיים, וזה כוונת הירושלמי בביצה (נפ"ה ה"ב) שהוא מצווה על שביתת בהמתו, ולכן ירד משום צער בעלי חיים, שהתורה רצתה שיתענגו בע"ח מקדושת יום השבת.

בכל זה רואים, שהתורה מלמדת אותנו לחוס ולרחם ולמנוע אפילו צער של בהמה, ושיש בזה דרגות וחילוקים, במדת הרחמים על האדם ועל הבהמה וכו', ושדרך התבוננות בתורה הקדושה, אפשר להשיג את רצונו יתברך בכל פרט ובכל מצב, ולידע את דרכיו יתברך, כיצד לנהוג בכל עת ובכל שעה. ועל ידי שזוכה להתבונן בגדולת הבורא ועוצם רחמיו, ויודע לדבוק במדותיו ית' ולעורר רחמים אפילו במצבים של קושי, ולהמשיך את הרחמים אפילו למקומות הנמוכים, שעיי"ז יכולים לעורר רחמים גדולים ועצומים, שיביאו לתיקון כל העולמות, ולהחיש את הגאולה השלימה בחסד וברחמים.

ועל כן ידע משה שאע"פ שיש עדיין תיקון לעשות בגלות, הקב"ה תמיד ממחר להחיש את הקץ ולעשות קיצורים, ועל זה התמיה משה שמאחר שהקב"ה ממחר וכו' א"כ מדוע השעיבוד אינו מתקצר יותר ויותר. ועל זה הבין שהוא משום שלא מגלים את הרחמנות ונעשה בזיון ודלטוריה אחד על חברו שהוא אכזריות. ועל כן הלך ובידל את עצמו לתקן הרחמנות ולרעות את הצאן שהוא לרחם על המדרגות הארציות ולהמשיך את הרחמים עד למטה. ומתוך כך התגלה אליו ה' לגאול ישראל. כך צריך להבדל מהשקר ואכזריות העולם, לעורר את הלב ברחמנות ועיי"ז מקרבים הגאולה וממהרים את הקץ. ואת זה אפשר להשיג רק ע"י אחדות, שעם ישראל אוהבים אחד את השני, מאוחדים ודבקים אחד בשני, ומבקשים רחמים נגלים ולא מוסתרים אחד על השני. כי שאדם אומר אני אוהב אותך אבל בפועל לא עושה עם האהבה הזו דבר זה רחמים מוסתרים. האהבה צריכה להיות נגלית ולא נסתרת. וכשתהיה אחדות כזו ה' ב"ה יפדה ויגאל את כל ישראל. שה' ב"ה יראה שעם ישראל הולכים בדרך הזו, אוהבים אחד את השני ומרחמים אחד על השני, כנגד זה הוא ית' ירים וינשא אותנו, ונוכה לראות בגילוי, ונראה כמה אנו טובים ויקרים לפניו ית', והוא יגלה לנו את אהבתו העצומה אלינו – עם ישראל, העם שבנו הוא בחר מכל העמים.

"ואין למו מכשול"

(תהילים קיט, קסה)

מתוך שיעור יום רביעי בא תשע"ח

**ענין האות כ"ף היא חכמה עילאה ותתאה, בקדושה ענינה הוא גילוי אלוקות ושלוש בכל המדרגות.
ובקלי' היא חכ' של פירוד שסופה לבוא לידי קלון**

כידוע פרעה עשה עצמו כאלוה שא"צ צריך לצאת לנקביו וכו' וכמובא ביחזקאל פכ"ט פ"ג שאומר "לי יארי ואני עשיתיני" וכמובא במד"ר (ויחי פר' ק) ובמד"ר שמות (פר' ה) וכן בוארא (פר' ח' ועוד). וידוע המעשה כיצד נתגלה קלונו ביל"ש פרשת שמות (כ"ז קפ"א וכ"ז קע"ט), כשהגיעו משה ואהרן לארמון פרעה ובו היו ד' מאות פתחים ובכל פתח היו כל מיני המרעין בישין והסט"א שבעולם וכל חיות רעות וכישופים וכו', ובו ביום היה יום הולדת את פרעה והיו כל מלכי מזרח ומערב באים אצלו והיו משה ואהרן צריכין לעבור במקום האריות לכנוס אל תוך הארמון ונעשה להם נס ונכנעו האריות לפנייהם והניחום ליכנס, ומשראו כן השרים הניחו כתריהם מראשיהם והשתחוו לרגליהם, וכשראה זאת פרעה נתמלא אימה ופנה לצרכיו בחדר צדדי, זימן הקב"ה י"ב עכברים ונשכוהו בנקביו והחל לצעוק צעקות גדולות ובשמען נכנסו השרים אצלו וראוהו בבזונו, ביקש פרעה להחליץ מקלונו זה והלך וישב בכסאו ואמר למשה ואהרן "מי ה' אשר אשמע בקלו, לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח", (כמובא בשמות פ"ה פ"ב) וזאת מפני שחיפש בכל ספריו ולא מצא שיש אלוקי העברים, וכפה"מ בספר הישר שביקש להביא לפניו כל הספרים וחיפש בכל שמות הע"ז ולא מצא שמו של אלוקי העברים.

הגאון חיד"א שואל מפני מה הקב"ה שלח לו דוקא י"ב עכברים, ועוד משום מה הקב"ה שלח לו עכברים דוקא, אלא שי"ב העכברים הם כנגד י"ב שבטים שפרעה היה מענה ומצער להם, וכידוע שרצון הסט"א הוא תמיד להפך השלום למכשול ע"י שאות כ"ף תכנוס לשלום ויהא מכשול. והוא ג"כ ה' מרצון פרעה. והכ' כלולה מתרין יודין, היינו חכמה עילאה וחכמה תתאה. שיש והכ"ף אצלם בקדושה כמשה רבנו והצדיקים ויש שהוא אצלם בטומאה וכפרעה שהי' כשפן גדול וכן בלעם וכיוצא, שבהם היודי"ן שהם חכ' עילאה וחכ' תתאה הם מצד הקלי' דכל ידיעתם הוא בקלי' ואצלם הוא כ"ף שהוא פרת, אבל אצל הצדיקים הוא פתר ותמיד עומדים ולוחמים להציל נשמות ישראל מכרת לכתר. ובמשה רבנו מאיר הכתר שאורו נעלם ואח"כ שוב מופיע מעילא לתתא, וכידוע ענין זה שככל שהספי' גדולה כן תרד מטה ביותר שככל שהאור גבוה כן ירד יותר למטה, ומשום כן יכול הכתר להאיר למלכות

ויכול האור להתפשט עד מדרגות התחתונות ממש. והוא עניין נשמת משה שיכל לירד מטה מטה כנגד פרעה שהי' בענין חכמה עילאה ותתאה מצד הקלי' וענין הכ"ף כנ"ל, ורצה להכניס הכ"ף הנ"ל בתוך השלום, שכל חפצו הי' בפירוד עמ"י ולא בשלום ובאחדות ונהי' מכשול. ובגודל רחמנותו וטובו של אדוננו הבורא ב"ה ית"ש לקח הכ' הזו ונתנה לתוך מלת 'עברים' מדה כנגד מדה על שלא הכיר באלוקי העברים. שהקלי' ששורשה בפירוד וכו' סופה שיפשיטה הקב"ה ויתגלה קלונה.

ע"י בקשת השלום נוצח תמיד וגם אם הצד שכנגד הוא טומאה ע"י בקשת השלום הוא מכניעה ושוברה כי תכלית הכל הוא להגיע לשלום, וזו היתה מלחמת משה כל ימיו, עד שהגדיל והלך לדתן ואבירם לפייסם על ענין השלום וכמארו"ל בסנהדרין ק"י, והוא משום שמנהיג צריך שיהא רחמן ביותר עד שהולך לפייס אף לרשעים ביותר, וכמאמר הכתוב בישעי' (מ"ט פ"י) "כִּי מִרְחָמִים יִנְהַגֶּם" היינו מי שהוא רחמן יכול להיות מנהיג וכ"ז משום שא"א בתיקון עולם ובתורה וכו' מבלי שלום אמת. והשלום הוא מהצדיקים.

ואיתא בבמד"ר (פי"ח אות י"ג) שבעלי מחלוקת נקראים רשעים, וכל חיבור עימהם מביא למכשול ומה שמשה הולך ויגע ולוחם בכל כחו בענין השלום הוא שכל מהות הצדיקים הוא בהמשכת השלום בעולם וכדאיתא בעדיות (פ"ח מ"ז) עמש"כ אין אליהו בא אלא וכו' שנא' הִנֵּה אֲנֹכִי וְהַשֵּׁיב לִב אָבוֹת עַל בְּנֵי וְלִב וְגו' (מלאכי ג, כג-כד). דלכאו' מה ענין רואה משה בלכתו לשדל ולפייס לדת"ו שחלקו עליו בגאווה ובוז, אלא שרצה להראות ולגלות שבלבו שלו - אין רע כנגד אף אדם, וכאומר להם שאם ישנו רע אצלכם הוא ולא כן עמדי. ודרישת השלום אצל הרשעים - היא אינה התחברות עימם ח"ו, אלא הודעה להם בדרך ארץ ובכבוד שאנו עושים את רצון ה' ולא ח"ו לשם למטרת גאות או פירוד. אבל הרשעים אינם רוצים אלא שיתערבו עמהם בשלום מדומה שהיא חכ' שמביאה לידי פירוד. ועי"ז שמגלה שהקדושה היא אחדות ושלום והקלי' היא פירוד ומחלוקת ובודל מהם, עי"ז מתגלה קלונה ונשבר תוקפה עד שיורדת מטה כמ"ש (צמדכ טז, לג-לד) "וְתִבְלַע אֶתֶם וְגו' וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה". וכן במלחמת סיחון (צמדכ כ"א) שלח משה מלאכים לבקשו שיעברו אצלו בדרך שלום, אע"פ שידע שעתיד להכותו, כי ע"י בקשת השלום מכניע ושובר לקלי' ומגלה קלונה. וכן הוא הענין שכ' (דכ"ס כ, ט) "כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֲלֶיהָ לְשָׁלוֹם" שע"ז מנצחה ומתקיים "עַד רְדָתָה" (ס"ט ט), כי ע"י הקריאה לשלום מורידה מטה.

עיקר משמעות השלום הוא בין עליונים לתחתונים שהוא גילוי אלוקות בכל המדרגות

וזו מש"כ בתהילים (ק"ט, קס"ט): "ואין למוּ מְכָשׁוּל". ולהשלים 'למו' לשלום צריכה להתוסף האות שי"ן בחי' תש"ר שחקוק בה שי"ן, ועי' ב"י סי' ל"ב בטעם עצמו שהוא כנגד הג' מאות יום בשנה שמניחין בהם תפילין. והשי"ן של שלום שהם הג'

מאות יום שמניחין בהם תפי' שהם בחי' שי"ן דתש"ר היינו חכמה עילאה והיו"ד תחתונה בתש"י היא בחי' חכמה תתאה, היינו כח הזרוע שאדם לוחם בה, וזה ענין הכ"ף וכתר שהוא ענין משה שהוא הדעת הכולל, שהוא בבחי' שם אהו"ה, שהוא ר"ת "אַת הַשָּׁמַיִם וְאַת הָאָרֶץ" (בראשית א, א), וכפי שמובא בסה"ק מאור ושמשי (פ' זא) וכן בהקדמת הסה"ק אור הגנוז (לפרס"ק יהודה לייב הכהן מאניפולי זיע"א) ששם אהו"ה למעלה משם אהי"ה - הרחמים הגמורים, שהוא סוד הדעת שנמשך ע"י נשמת משה.

והכ"ף דכתר שהשיגה משה שהיא חכ' עילאה וחכ' תתאה, היא כנגד יו"ד עליונה היינו שי"ן דתש"ר שממשיכה משה ב'למו' לפעול שלא יהיה מכשול, שבכך מקשר את גדולת הב"ה וגלוי אלוקותו ית' בדרי מטה. ובזה ירמז שכשאדם מגלה אלוקותו ית' גם במדרגות נמוכות אזי ימשיך בכך השי"ן ללמו ויתקבל שלום ויהא "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול", וזאת ע"י שמוציא את הכ' ממכשול ע"י שמגלה חכ' עילאה וחכ' תתאה, היינו תש"י שמגלה את האמונה למטה במדרגת "איש" ותש"ר שמגלה אלוקות בפועל שזה מדרגת "אלוקים" ויהי' כתר, שמגלה שהכתר דקדושה הוא אין ועי"ז מסלק הכ"ף דקלי' ממכשול כי כנגד ה'מכשול' בקדושה הוא גמט' "איש אלהים" ע"ה, שהוא משה שהופכו לשלום הינו גלוי אלוקות בכל העולמות כולם, שיוכל להשיב כל הנידחים.

ע"י שאוחז בתרי יודי"ן חכ' עילאה ותתאה

הוא ענין השלום דלעת"ל שמגלה שבח והודאה לקב"ה בכל מדרגה

ובפי' רלב"ג (חוקת צפיק כ') מביא דבא' שבט הוא יום פטי' אהרן. ואהרון מגלה מידת השלום וירמוז לענין הוד, ושבט הוא ג"כ הוד שהיא הודיה ושבח לקב"ה וגילוי של ענין זה בכל הנבראים שכולם ידעו את ה' מקטנם ועד גדולם, שהוא ענין ההודאה שיהיה לעת"ל ע"י גילוי השלום. כי משה הוא ממשיך השלום שהוא ענין וי"ו הוא המטה, ואהרון מגלה השלום כענין הכתוב (שמות ה, טז) "הוא יהיה לך לפה" שכשיש שלום שהוא על ידי גילוי אלוקות נעשה ענין של הודאה שהוא בפה, והם מדרגה אחת כפי שמובא בווהר בראשית (צ"ג כ"א ע"ב) אלא שאהרון הוא גילוי השלום.

וזה ענין מחלוקת ב"ש וב"ה בריש ר"ה פ"א מ"א ובגמ' ד"ב ע"א, אם א' שבט הוא ראש השנה לאילנות או שהוא ט"ו בו, והלכה כב"ה. וטעמיהו דב"ש דכבר מר"ח נפעלין כל התיקונים, כי בו בחודש נתגלה אור שבעוצם כחו לתקן כל הנבראים, והם ענין עולם המחשבה וב"ה כנגד עולם המעשה, ומחמת כן הלכה כב"ה ש"לדעת בארץ דרכך" כידוע. ור' עקיבא גם ירמוז לענין עולם המחשבה וכפי ששנינו במנחות כ"ט ע"ב, א"ר יהודה א"ר בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר קשרים לאותיות אמר לפניו, רבש"ע מי מעכב על ידך, אמ"ל אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף

כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכו', אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמ"ל חזור לאחוריך הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא ידע מאי קאמר, תשש כחו, כיון שהגיע לד' אחד אמ"ל תלמידיו רבי מנין לך אמ"ל הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו. חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו, רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, אמ"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו רבש"ע הראיתני תורתו, הראני שכרו, אמר לו חזור לאחוריך חזר לאחוריו וראה ששוקלין בשרו במקולין (פירש"י שפוא משקל הקלבים), אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, אמ"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני.

והענין הוא שאמר לו הקב"ה שהוא ענין שיתגלה רק לעת"ל בענין של גילוי של שבח והודאה, שהוא ע"י הפה, שהוא ענין הוד ומידת אהרון, אבל כעת הוא ענין של שתיקה, כי גם כשמשיג עומק המחשבה הטובה של הקב"ה בכל מאורעות שנראים כדין קשה אין לו לרדת לפרטים בסיבת המאורעות שהוא ענין עולם המחשבה שיתגלה לעת"ל וצריך לקיים "וַיֵּדֶם אֶהְרֹן" (ויקרא יג ג) שדי בזה שיודע מגודל רחמי הקב"ה ומכח זה מאמין וסומך על הנהגת הקב"ה כדי לבוא עי"ז להודאה בפה ולקיים "והוא יהיה לך לפה" 'הוא' עם התיבות גמט' הוד, שתהיה מידת ההוד על פיו. כי הוקשה למשה שמאחר שהוא מתקן חטא מכירת יוסף ע"י שמשיבו לא"י א"כ מדוע צריכים ר"ע ועשרה ה"מ לתקן זאת כידוע, כי במכירת יוסף נפגם השלום ע"י "וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ" (בראשית לז יח) וזה הענין שאמר ראובן "וַיֵּד אֶל תְּשֻׁלְחוֹ בּוֹ" (שם, כג) ויד בגמט' כ"ף שלא יתנו את הכ"ף ב-ו בוי"ו שהוא היסוד והשלום ויהיה 'מכשול', ומשה רצה לתקן זאת ע"י שהתייחד עם עצמות יוסף, לתקן המכשול של מכירת יוסף, וע"ז השיבו הקב"ה שהוא מעולם המחשבה שהוא גילוי השלום וגילוי אלוקות למטה למטה שכידוע שע"י עשרה ה"מ מתברר כל הקדושה מעולם העשיה (שער הכוונות ענין תפילת השחר זכונת פס' א-ל נקמות ה' ע"ש). והוא מחמת שכשבא יוסף לאחיו בא כדי לדרוש בשלום כמ"ש (בראשית לז יח) "לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן" שהוא ענין השלום למטה ולמעלה חכ' עילאה ותתאה, והם לא קבלו את ענין השלום אלא "וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ" (שם, יח) על כן נעשה עי"ז ענין "עד רדתה" שנשברת הקלי' למטה שהוא ענין עשרה ה"מ שע"י מתבררים כל הנצוצ' למטה בעולם העשיה.

ענין גילוי השלום הוא שמגלה אלוקות למטה ועי"ז מכניע הקלי' שהיא פירוד ומחלוקת

והענין הכתר שהשיג משה הוא מה שהשיג החכמה הגדולה, שהיה עניו מכל האדם אשר ע"פ האדמה, כי כשאדם משיג במדרגה גדולה הוא היפך הטבע שירד מטה, וכן כשאדם נמצא בעושר בשררה וכיוצא ועולה למעלה למעלה הוא היפך הטבע שירד עי"ז מטה, אך אצל מרע"ה אינו כן דהוא עולה בעליה עליונה ביותר וכל עליתו באמת

היא רק בענין ירידה, שרק מחזיק עצמו למטה למטה ובענוה יתירה וכל מטרתו ורצונו רק להאיר וכלל לא ע"מ לקבל. וענין זה הוא גדולתו של מנהיג אמיתי, שענינו לירד מטה מטה למקומו' הצואי' בכדי להרים ולהעלות הנמצאין שם וחוזר חלילה ויורד ומעלה ושוב ירד ויעלה וכו'. וה"ס מש"כ בגמ' ברכות (נלד נ"ד ע"ג) שעוג עקר טורא בר תלתא פרסי וכו' שחשב שאוחז בחכ' עילאה בחי' שי"ן דתלת ראשין ושעלה מעלה מעלה, אבל משה היכהו מלמטה שעיקר החכ' לגלות האלוקות למטה, ומכח זה מבטל הקל'. והוא ענין שכ' "ויירש את ארצו" ויירש הוא ר"ת תרין יודי"ן ותש"ר והבן.

**גם כשיש אצל האדם ענין של חשכות
צריך לגלות אלוקות ושלוש בעצמיו ולזה צריך לעשות שלום ממטה למעלה**

והוא ענין הכתר הנ"ל, שזוכין הן לחכ' עילאה והן לחכ' תתאה, והעילאה בכחה לגלות סודות נוראים ונפלאים - אפי' לאלו הנמוכים, שע"י יוכלו ג"כ לשוב ולהתקרב לה' ב"ה. וכשיש הסתרת פנים ומחפש איה מקום כבודו, ואינו רואה שום הארה ואוחז במוחין סתומים וחתומים, עצתו היא בב' אופנים; הא' שיקבל הארת אור וחיות מלמעלה - שתרים אותו ותגביה לו למעלה, ואופן הב' שידלה ויחפש באשר טמון בתוכו במה שהשיג במשך חייו - היינו מלמטה. כדי שח"ו לא יתרחק מדרך ה' ויכפור במה שיגע וטרח הרבה בדרך ה' וכו'.

וענין זה קורה בהם מחמת שלמדו והשיגו רבות וגם הגיעו לח' עילאה ופסלוה, היינו הצטערו במה שטרחו ויגעו בדרך ה' ב"ה, והיו"ד עילאה ויו"ד תתאה הפכו בהם לכ' קלי' ונתהוה להם מכשול רח"ל. כי בכל אדם יש ענין של מעלה ומטה, וצריך שיגלה אלוקות במקומות הנמוכים של עצמו, וזה ע"י רשימו שזוכר את היראה, כאשר היה בהשגה בגדולת ה'.

וכן היא דרך הצדיקים כשאוחזים בבחי' מוחין דקטנות, אזי גם כשלא יקבל חיות מלמעלה מפשפש ומחפש במה שיש בו מכבר, היינו השגות שיגע וטרח ומשם ידלה הארה או חכמה להיות ניזון ומקבל חיותה, ואזי יאחז ביו"ד אחת ומכחה יוכל ויקבל עוד השגה וכו' וכך יתעלה עד ששיג הכ"ף היינו הן חכ' עילאה והן חכ' תתאה, ובכך יבטל המכשול ויתקיים ואין למו מכשול שימשך שי"ן דראש אל תוך ה'למו' ויתהוה שלום.

השלום ומלכות ה' הא בהא תליא והוא ענין שי"ן דשבת

ושלום עולה כמנין ה' יְמִלְךָ לְעֵלָם וְעַד (סמות טו, יח), משום שהיא כל מלחמת משה רבנו על דבר זה שה' ימלך לעולם ועד, וכן כל מצוקי ארץ קדושי ישראל. להפנות אליך כל רשעי ארץ, יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון וכו' כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד, דאז לעתי"ל יקויים זאת, וכל

הבריות וכל הנבראים כולם - ידעו ממלכותו ית"ש, ויהללוהו בענין 'שהוא יהיה לך לפה' ויתגלה גם לעילא וגם לתתא - שמלכותו ית"ש בכל משלה, ויהא שלום לעילא ולתתא.

ובשב'ק מאיר אור השלום שאין מזכירים בו ענין צער ודאגה וכו', והוא משום שהשבת הוא מעין עוה"ב דאז הוא ענין שלמות שיודעין הכל שה' מלך ונתגלית מלכותא דקוב"ה ושבת היא שי"ן היינו תלת אבהן כנגד תלת סעודות, היינו השי"ן של ראש שמתגלה חכ' עילאה כנ"ל.

"וברחמים גדלים אקבצך"

(ישעיה נ"ד ז')

משיעור יום ד' פרשת צו תשע"ח

הגלות האחרון כלולה מגלות הגוף הנפש והדעת

איתא בגמ' פסחים (קט"ז ע"ג): "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא **יצא מצרים**" וכדי לבוא להתבוננות שיוכל אדם לראות את עצמו וכו' ולבוא עם זה בהתקשרות, צריך לבאר הענין. דהנה יש ארבעה מיני גלויות וארבעה מיני גאולות, והם פסח חנוכה ופורים - שקשורים ומאוחדים זה בזה, והגאולה הרביעית היא הגאולה האחרונה. בפסח - נגאלנו מגלות הדעת וניצלנו מפרעה. בחנוכה - נושענו מאנטיוכוס שרצה להכרית ולטמא את הנפש. ובפורים - ניצלנו מהמן שרצה לכלות את הגוף. והם שלושה מיני גלויות: גלות הגוף, הנפש וגלות הדעת. והגלות הרביעית האחרונה כלולה מכולם. וכן במצרים - היה את כלל הגלויות, שיעבוד ואיבוד הגוף, טומאת הנפש כמעט עד שער החמישים, וגלות הדעת - שלא ידעו מגדולת הקב"ה, עד שהכה הקב"ה במצרים עשר המכות לתקן הדעת של עם ישראל. על כן תקנו בפסח האכילה ושתייה - כנגד הצלת הגוף, הלל - כנגד הצלת הנפש, ויין והסיבה - כנגד תיקון הדעת והמוחין.

נמצא, פסח - כלול מענין חנוכה ופורים שבהם הייתה הצלה או בגוף או בנפש שעושים כנגדם הלל או משתה ושמחה, ומ"מ בפרטות עיקר גאולת מצרים הייתה גאולת הדעת, חנוכה - הצלת הנפש, ופורים - הצלת הגוף. נמצא שפורים חנוכה ופסח ביחד זה גאולה שלימה. ומשמעות גאולת הדעת היא, שמלבד מה שצריך לצאת ממקום הגלות, צריך שיהיה דעת ושכל באדם - כדי שלא יחזור למקום הצרה, או מקום הדומה לו, וזו היא גאולת הדעת. ובזו הגלות הרביעית נשאר רשימו מכל הגלויות והצרות שהיו בהם. ובפרט בדורות האחרונים התגברו בתוקף צרות הגוף וחכמות וטומאות יון שהם גלות הנפש, ובעיקר גלות הדעת שהתרחקנו מהקב"ה שאין יודעים מאומה מגדולת ה'. וכעת מצפים אנו לרגלי מלכא משיחא שיגאלנו גאולת עולם מאלו ג' הצרות של פרעה המן ואנטיוכוס.

משמעות גאולה שלימה שכלולה מחנוכה פורים ופסח

על הגלות נאמר (ישעיה נ"ד ז'): "**פְּרַגְעַ קָטָן עֲזָבְתִּיהּ**", שזה כל מה שעברנו במשך הדורות ואיך שאנו נראים היום. ועל הגאולה נאמר (סס): "**וברחמים גדלים, אקבצך**", שהקב"ה יביא לנו את הגאולה ברחמים גדולים. ג' תיבות הראשונות של הפסוק כנגד

שלש גלויות, וג' תיבות אחרונות כנגד שלש גאולות הנ"ל, שהם כנגד שלושת הרשעים, פרעה המן ואנטיוכוס, שעולים בגימטריה "וברחמים גדולים אקבצך" בזמן שיהיה את הצרה של שלשת אלו הרשעים שנראה שהקב"ה כביכול עזב אותנו, שזה ברגע קטון עזבתך, יהיה דוקא וברחמים גדולים אקבצך, שיוצא בדיוק כמספר 'ברית' כמ"ש (שמות ג, ט) "וְאָזְכֹר אֶת בְּרִיתִי". שהקב"ה גואל אותנו ומציל אותנו מאלו שלושת הקליפות; שירפא הקב"ה את כל הגופים ויחיה המתים כמ"ש (ישעיהו כו, יט) "יִחְיֶה מִתֵּיָה נְבִלְתֵי יְקוּמוּן הֶקְיִצוּ וְרָנְנוּ שְׂכָנֵי עֶפְרָיִם" שהוא הצלה מגלות הגוף. יטהרנו מכל טומאה כמ"ש (יחזקאל לו, כט) "וְנִרְקַתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים". וכן תהיה גאולת הדעת כמ"ש (ישעיהו יא, ט) "כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה'".

והוא ענין 'גאולה שלימה' - שהיא כלולה מגאולת חנוכה פורים ופסח, וזו המשמעות שאנו מבקשים מהקב"ה, "ומהר לגאלנו גאולה שלימה" - שהם גאולת הגוף הנפש והדעת, ועל זה אומר הכתוב "וברחמים גדולים אקבצך" שהוא קיבוץ ג' הגאולות חנוכה פורים ופסח בשלימות. ולכן 'נפש גוף דעת' - עולה בגימטריה בדיוק כמספר 'פורים, חנוכה, פסח - גאולה שלמה'.

גאולת הגוף והנפש כלולים בגאולת הדעת שהיא ענין המצה שממשיכה רפואה עד הגוף

כאשר אנחנו מבקשים גאולה שלמה, המשמעות היא שהנפש הגוף והדעת שלנו - יהיו שלמים ומתוקנים, כי אם הנפש הגוף והדעת - אינם מתוקנים, בלתי אפשרי להשיג את השלימות, על כן צריך להתפלל על זה שעד שנזכה לגאולה השלימה, שהנפש של האדם תהיה בריאה וטהורה, שאסור ליהודי להישבר לעולם, שכל מה שרצו אלו הרשעים שהיהודים יורידו את הראש, שנהיה למטה, על כן יתפלל לקב"ה שיתן לו דעת, כי אם אין לאדם דעת מתוקנת גם אם יהיו לו גוף ונפש בריאים חסר לו את פסח שזה הדעת.

כי על גאולת הדעת כתוב בשמות (ג, ז): "רָאָה רְאִיתִי אֶת עֲנִי עָמִי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם", וכן אומרים במקרא ביכורים ומזכירים בהגדה "וַיִּרְא אֶת עַנְיָנוּ" (דברים כו, ז), ואין ענין אלא מן הדעת, כמו שאמרו בגמ' נדרים (מ"א ע"א) כי אדם שדעתו מקולקלת - חשוב כמת, והיינו שענין מן הדעת חשוב כמת, כמו שאמרו בגמ' (ס"ד ע"ג) שהוא מד' שחשובים כמת. על כן הדבר הראשון שעשה הקב"ה במצרים הוא, שהראה גדולתו והשגחתו להחיות ולתקן דעתם כמ"ש (קהלת ז, י"ב): "הַחֲכֵמָה תִּחְיֶה בְּעֲלִיָּהּ" כדי שיהיה את מי לגאול.

וכאשר הדעת בשלימות, נמשך חיים גם לנפש ולגוף, כמו שכתוב במדרש (מכילתא ובמדב"ר נשא פ"ז, א) שכשעמדו על הר סיני לא היו בהם בעלי מומים, כי ירדו מלאכים ורפאו לישראל, שאז היה תיקון הדעת בשלימות. לכן כשמכניסים בחולה

דעת נכונה אז הנפש שלו נתקנת וגופו מבריא, וזה סוד מה שיש כמה מעשיות בגמ' (בככות דף ט' ע"ב): **"הב לי ידך, יהב ליה ידיה ואוקמיה"** שעל ידי שנתן לחכם ידו נתרפא. הב לי ידך, היינו שתסמוך על דעתי ותבטל דעתך שהיא בקטנות בפני דעתי ותסמוך על כך שהנך נותן לי יד שדעתי מתוקנת ותרים אותך מחלייך. ועל כן נקראת המצה 'מיכלא דאסוותא' (זוהר תלוי קפג ע"ב) כי המצה - היא דעת, והדעת - ממשיכה רפואה לנפש והגוף מלבד מה שמתקנת המוחין כנ"ל.

ועל כן טוב לקרוא את ההגדה בקול רם, וכמו שאמרו בגמ' (עירובין נז.) שעל ידי שלומד בקול רם - תורתו משתמרת, כי על ידי הלימוד בקול - מעורר הדעת ומגיע להתקשרות בתורה, כי הדעת היא התקשרות, כמ"ש בבראשית (ז. ה. א): **"והאדם ידע את חנה אשתו"**. וכן הוא בקריאת ההגדה שעל ידי שקוראה בקול רם יבוא להתקשרות בניסים והמופתים בגאולת מצרים, ויבוא לידי התקשרות להשגחת ה' שהוא תיקון הדעת.

מלבד עסק התורה שעוסק בה כפי מדרגתו ומקומו צריך לחתור אחר הדעת שתגביה את עסק תורתו שתוכל להביאו למדרגה חדשה בכל עת

ועיקר מה שמאיר בפסח - היא הדעת של הגואל - משה רבנו וכל הצדיקים שמסרו נפשם בכל הדורות על ענין הגאולה. ולהתקרב לדעת כזה, הוא ענין של חתירה וחיפוש בכל יום מחדש, דהנה אמרו בגמ' בבא בתרא (כדף עה ע"א) פני משה כפני חמה. והיינו שיש הבדל בין ברכת הלבנה לברכת החמה. ברכת הלבנה - היא פעם בחודש ובלילה ובחושך - שזה הקבלת פני שכינה - כל אחד במדרגתו, כפי שאמרו בגמ' סנהדרין (מ"ב ע"א) שהוא הקבלת פני שכינה, ואילו ברכת החמה - זה ענין אחר לגמרי, שמברכים עליה לאור היום ורק פעם בעשרים ושמונה שנים כאשר החמה עומדת בנקודת התחלת הקפתה, כפי שאמרו בברכות (נ"ט ע"ב), וכן הוא הענין של השגה והתקרבות לדעת של משה שהוא כפני חמה, שהיא העתקת האדם לגמרי ממקומו ומדרגתו כהפרש הזמן הרב שבין ברכת החמה לברכת החמה שתהיה אחריה.

לכן צריך גם לענין ברכת הלבנה, שהוא הקבלת פני שכינה בעסק התורה כפי מדרגתו, שהוא לימוד תדיר גם בלילה גם כשקשה, ומאידך צריך גם לענין ברכת החמה שהוא החתירה והחיפוש אחר עומק דעת התורה של משה רבנו והצדיקים שמוסרים את הנפש על הגאולה שיכולים להגביה ולנתק את האדם מכל מקום ומדרגה ולהביאו לדעת חדש שלא ידע עוד קודם מקיומה, וללמוד את התורה במדרגה של אורה, שזה כנגד המדרגה של פורים, שזה נקודת החמה, שהוא ביטול הדעת העצמית של האדם לגמרי כמ"ש (אסתר ח' ט"ז): **"ל'יהודים ה'יתה או'רה ושמחה וששון ויקר"**. וחנוכה - הוא כנגד נקודת הלבנה שהיא הקבלת פני שכינה בעסק התורה במקומו

ובמדרגתו למטה מי' טפחים בחושך ובליילה. אבל פסח כלול הוא מכולם כנ"ל, והוא התנוצצות מהגאולה העתידה שבגמ' פסחים (ס"ח ע"א) אמרו עליה "וְהָיָה אֹרֶךְ הַלְּבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה וְאֹרֶךְ הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַע־עָתִים כְּאֹרֶךְ שְׁבַע־הַיָּמִים" (ישעיהו ל, כו).

ולכן חנוכה פורים ופסח - הם מועדים מדרבנן ומדאורייתא. שחנוכה ופורים הם דרבנן ופסח הוא דאורייתא (וגם פסח זה כללות לאו' ולכנן שמלה מלאו' וד' כוסות לכנן), שהוא חיבור בין החכמים לתורה, בין שאדם עוסק בתורה במדרגת לבנה בין במדרגת חמה.

הקב"ה יתן לכולם שפעים עליונים מן השמים ברוחניות ובגשמיות, הקב"ה יברך וירים לכל התלמידי חכמים", כל הרבנים הצדיקים, הקב"ה יתן לכם סייעתא דשמיא ששון ושמחה תשיגו ונסו יגון ואנחה, ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ ברוך ה' לעולם ואמן ואמן.

---

¹¹ מה שאומרים בסיום השיעור "רבי חנניה... יגדיל תורה ויאדיר". פירוש, שצריך להגדיל את התורה באופן שיאדירו אותה בעיני העולם, היפך מה שמגדלים את הרשעים עד שמאדירים אותם בעיני בני האדם.

"אזן שמעת תוכחת חיים"

(משלי טו, לא)

מתוך הספר דגל מחנה יהודה - פרשת יתרו

הקדמה

'גדול' ה' ומקלל מאד וְלִגְדֹלְתוֹ אֵין חֶקֶר" (תהילים קמ"ג, ג). לנו בני האדם - אין שום תפיסה בקב"ה, וכדי להשיג ולידע משהו מעט מהנהגותיו הבורא ולהידבק במחשבה כראוי בה' יתברך ובתורה הקדושה, היה צריך האדם עבודה של מאות שנים, לפרוש מדעות עולם לגמרי ולהזדכך מאוד כדי שיוכל להתהלך לפני אדון השמים והארץ ולעבוד אותו. אלא שמאחר שניתנה התורה והציווי לדבוק בו יתברך לבני אדם ולא למלאכים, נתן לנו ה' ברוך הוא את מידת האמונה הקדושה בירושה מאבותינו הקדושים, שעל ידה לבד - יש לנו את האפשרות להתפלל לפניו, לדבוק בו ולקיים מצוותיו, ובה יהיה תלוי כל קרבת האדם לתורה ודרך ה', וכן כל הרמזים שמגלים לאדם מן השמים סובבים כדי לקרבו אל דרך האמונה.

(ע"פ שיעור פקשת יתרו תשע"ט)

"וַיִּשְׁמַע יְתֵרוֹ..." (שמות יח, א)

פירוש רש"י: "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

והנה קריעת ים סוף מרמז לאמונה, כמו שכתוב: **"וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיִּזְלַח ד'** אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קְדָיִם עָנָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׂם אֶת הַיָּם לְחֶרֶב וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם" (שמות יח, כא). והידיים הם סוד האמונה, כמו שכתוב: **"וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה"** (שמות יח, יג). וזה מה שכתוב **"וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדָיו..."**, שהוא קריעת ים סוף שהוא ענין האמונה.

ומלחמת עמלק היא המלחמה לביטול הכפירה והאפיקורסות מן העולם. כי כל ענין עמלק הוא קרירות באמונה, כמו שכתוב **"אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדֶרְךְ"** (דברים כה, יח), וה"דרך" מרמז לאמונה, כמו שכתוב: **"דֶּרֶךְ אֲמוּנָה בְּחַרְתִּי"** (תהלים קיט, ט), שכל ענין עמלק זה להכניס קרירות בדרך האמונה הקדושה. ועל כן לאחר כל האותות והמופתים וקריעת ים סוף וכו' שהם ענין האמונה, התגבר עמלק להלחם בישראל, וכשהגיעו לשלמות האמונה והבינו כולם שד' יתברך מלך ומלכותו בכל משלה - נכנס עמלק לנסות לקרר את האמונה.

וזה מה ששמע יתרו ובא, **קריעת ים סוף** - ששמע על דבר האמונה מה נעשה לעם ישראל בכח האמונה, ומה זוכין ע"י האמונה והדבקות בקב"ה, שמחדירים בעצמנו את הדבקות בה' יתברך, ולאהוב אותו יתברך, ולהאמין בה' יתברך שהוא אור הגדול שדוחה כל חושך ואפלה. ואת **מלחמת עמלק** - הם כל הקולות הקדושים שצועקים על האמונה בה' יתברך ועל ביטול האפיקורסות מן העולם, וזאת ראה יתרו, שעם ישראל

דבקים בה' יתברך, ושמע את כל הקולות קוראים אל ה' יתברך - שהיא האמונה בו יתברך, שהיא עיקר הכל ויסוד הכל ושורש הכל.

וזהו אור האמונה הקדושה שנרמז במילים **וישמע יתרו**. כי **וישמע** רומז שע"י שאדם מאמין באמונה הקדושה כנ"ל, ומתבונן בכל מה **ששומע** ולוקח מזה יתרון - לשון יתרו - לעבודת ה' יתברך, ולהבין הרמזים איך להתקרב אל ה' יתברך, בזה שמחשב בה' יתברך ומבקש ממנו יתברך באמת ובלב שלם שיקרבהו אליו יתברך באמת ובתמים, ושיעזור לו להבין כל הרמזים איך להתקרב אליו יתברך מכל מה ששומע - כמו שכתוב: "אֶזְנַן שְׁמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים" (משלי טו, לא), "**אוזן שומעת**" - שמטה תמיד את אזנו להבין הרמזים איך להתקרב אל ה' יתברך, "**תוכחת**" - זה הרמזים שגילה והבין, מה עליו לעשות ולפעול, היינו "וישמע יתרו", "**חיים**" - היינו שמכניס בחייו בפועל את ההתקרבות אל ה' יתברך.

וזה הרמז במה שפירש רש"י מה שמע יתרו ובא: "קריעת ים סוף" - סוד האמונה. "ומלחמת עמלק" - ביטול האפיקורסות. וזה ע"י השמיעה להבין הרמזים כנ"ל.

ביאורים וחיידושים בספר דגל מחנה יהודה

מתוך שיעורים מיום ה' כי תבוא ויום ה' נצבים וילך תש"ע

אמרו חז"ל (תנחומא, ז) על הפסוק "עֲתָה יִדְעָתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים" (שמות יח, יא) שעבד יתרו כל עבודות זרות שבעולם וחקר בחקירות גדולות - אחרי הכח העליון שאותו צריך לעבוד. והנה אחר כל השנים שהיה משה רבנו בביתו של יתרו וגם ראה כל אשר עשה ה' במצרים, עדין לא הגיע להתחבר עם עם ישראל. אבל לאחר ששמע מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק בא והתחבר לעם ישראל. ויש להבין מה מיוחד היה בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק - שעל ידי זה בא יתרו והתחבר לעם ישראל.

אלא שכן היא כמיהת כל הנבראים, להבין ולחתור אחר סיבת בריאתם ותכלית מעשיהם בעולם, ובזה כל אחד ואחד נחשב הוא כיתרו, שמחפש אחר התכלית בעולם. וכך האדם חותר וחקר להבין בשכלו את תכלית הבריאה והנהגת ה' יתברך. אלא שבאמת לגדולת הקב"ה אין חקר, והנהגת הקב"ה בעולם סתומה מלהבינה על ידי בשר ודם שימיו כצל עובר מלהבין מעט מזער כטיפה מים מדרכי הנהגת הקב"ה.

ולכן עשה איתנו הקב"ה חסד עצום ונורא והוא שקיבלנו ירושה מהאבות הקדושים את האמונה הקדושה שהשיגו האבות. שאי אפשר לזכות ללכת לפני הקב"ה ולקיים את התורה, אלא על ידי שלוקחים את האמונה כהשקפה והתפיסה העיקרית בדרך ה', כמו שכתוב (נלמא טו, ו): "וְהָאֱמִן בָּהּ וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" שאחרי שהתייגעו האבות הקדושים להשיג את האמונה בשלמות עשה איתם הקב"ה צדקה שנעשה הדבר ירושה בטבע תולדותם לכל זרע ישראל עד היום. כמו שאמר הקב"ה למשה (שנפ טז): "שבני ישראל הם מאמינים בני מאמינים", שאפילו כשהם בגלות והחושך יש בהם בטבעם שורש זרע של האמונה ירושה מאבותיהם שיכול תמיד לצאת ולהתגלות בפועל במוחם וליבם.

אלא שכל עוד שאין האמונה בהתגלות אצל האדם נחשב הוא כישן, וכשמתפלל ולומד ואין האמונה אצלו בגילוי כל תפילתו ותורתו הם כמו חלומות, שאין תורתו ועבודתו מקרבים אותו באמת לה' יתברך ויש לו בהם הרבה בלבול ומקפץ ומדלג מדבר לדבר ואין דעתו מיושבת. אבל כשמגלה האמונה נעשה אצלו הכל בחיות ובהתעוררות, ומרגיש שתורתו ותפילתו פועלים בו קרבה לה' יתברך ודעתו מיושבת עליו.

והנה כל אדם שמתבונן ומחפש איך להתקרב לה' יתברך נקרא "וישמע יתרו", על שם שמחפש ומנסה להקשיב לכל רמז ויתרון דעת איך להתקרב אליו יתברך. ועליו מרמזת לנו התורה הקדושה, שאותו אחד שמחפש אותו יתברך צריך לידע שמה שיביא אותו לדבוק בקב"ה ובתורה הקדושה, אינו בדרך שיחקור וינסה להבין בשכלו את תכלית הבריאה והנהגת קוב"ה, אלא צריך הוא לשמוע ולהקשיב לב' דברים. והם, כמו שפירש רש"י הקדוש: קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

קריעת ים סוף הוא ענין האמונה, שהיא התעוררות מהשינה להאמין בכל י"ג עיקרי התורה הקדושה ללא חקירה והבנה, שאפילו אבותינו הקדושים שהיו חכמים עצומים וידעו כל סוד שבבריאה, הבינו שהדרך לדבוק בקב"ה היא להאמין בתמימות בכל י"ג עיקרי התורה בכללותם ופרטיהם. וכמה שאדם רחוק מהקב"ה הוא מחמת שרחוק מהאמונה בי"ג העיקרים של התורה הקדושה. וכמה שמאמין בהם יותר עד שמרגיש אמיתתם בבירור, כך הוא דבק בקב"ה בתפילה ובקיום המצוות.

וקריעת ים סוף זכו לה מכח האמונה, כמו שאמרו במדרש בשמו"ר (פכ"א, ט) על הפסוק "מה תצַעַק אֱלֹהֵי וגו'" (שמות יז, טו) - "כדאי היא האמנה שהאמינו בי ישראל שאקרע להם את הים", וזה "וַיֵּט מִלְּשָׁה אֶת יָדוֹ" (שמות יז, כג) כי הידים הם ענין האמונה, שניגש למעשה בפועל בעבודת ה' יתברך מכח אמונתו בתורה ובכל דברי חכמים, כמ"ש "ויהי ידיו אמונה" (שמות יז, כג).

כי יש ענין שנכנס בעבודת ה' מכח השגתו והבנתו מאמיתות התורה ודרך ה' ועל ידי זה נתחזק גם אמונתו בה' ותורתו. אבל יש ענין שמתחזק ומחדיר בעצמו ענין האמונה הקדושה כל כך עד שכל השגתו והבנתו מאמיתות התורה וגדולת ה' היא מכח האמונה, כמו שכתוב (ס"א יא) "וְהָיָה פֶּאֶשֶׁר יָרִים מִלְּשָׁה יָדוֹ וְגַבַּר יִשְׂרָאֵל" שהידיים שהם ענין האמונה מרימים את המוחין כמו שכתוב (ס"א יז, ט) "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה" שעל ידי "ביד רמה" - שידיו למעלה, מגיע גם להבנה עצומה וידיעה בגדולת ה' כפי שתרגם אונקלוס "ביד רמה" - 'בריש גלי' שהוא ענין של התגלות המוח והראש, וקריעת ים סוף הוא ענין התגלות תוקף האמונה במדרגה הכי גבוהה שמאמין כמו שרואה את הדבר בעיניו ממש וכמ"ש (ס"א יז, לא) "וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וְרָאוּ אֶת כַּח האמונה כמ"ש "וַיִּירָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה" שכל מה שראו היה על ידי האמונה ולא מכח חכמה, כמ"ש אח"כ "וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ" וּבְמִלְּשָׁה עֲבָדוּ". ונרמז במה שאמר דוד המלך בתהילים (כמ, י) "כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יִצְּרָנִי", שהתייגע בדרך האמונה עד שעזבוהו ההתבוננות מצד חכמתו ובינתו (שכילוע טז ואס סס כנגד חכמה וזינה), ועי"ז וה' יאספני שמקרבו הקב"ה לדבוק בו יתברך.

ומלחמת עמלק ענינה היא שידע ויאמין במציאות כוחות הטומאה ומלאכים שרי אומות העולם, שעומדים תמיד להחטיא את היהודי כל אחד כפי ענינו, שיש שרוצה להחטיא את האדם בביטול תורה ויש בלשון הרע וכן כל דבר ודבר. ויש מלאך קליפה וכח טומאה נורא מאוד שנקרא 'אל אחר', והוא עמלק (בגיימטיה – אל אחר), ולקח לעצמו להלחם בכל תוקף על ישראל ובעיקר להשכיחם מיסוד הכל שהוא האמונה, שידוע ברשעתו שעל ידי זה כבר יפלו מהכל ח"ו. ועל כן חשוב הדבר לפני ה' ברוך הוא, כמו שנלחם בו יתברך כמו שכתוב "מִלְחָמָה לֵה' בְּעַמְלֵק" (שמות יז, טז).

כי אם היה האדם מאמין במציאות יצרו הרע שהוא מציאות ממש, היה לוחם בו בכל תוקף. דרך משל אם היה עומד כנגדו אדם בשר ודם שמנסה להניאו מלהתפלל או שמפריעו בלימודו היה גוער בו, אבל בכוחות הרע שרוצים להרחיקו מעבודת ה' אינו עומד כנגדם להלחם בהם, וזאת כי אינו מאמין במציאות קיומם, ותולה כל ריחוקו בטבע שהוא חלש ושאין לו כח להתגבר על תאוות גופו וכו'.

ומי שמרחיקו מהאמונה לתלות במקרה הגוף והטבע הוא עמלק שנלחם בישראל לתלות ניסים ומופתים עצומים במקרה. והוא עז פנים מאוד מאוד שאפילו כשאדם נושע יתן עמלק בליבו לומר מקרה הוא, והוא ניגש אל האדם יום ליום לבדוק ולוודאות שאינו מתחיל בדרך האמונה. ומיד כשיגש האדם להחזיר בעצמו אמונה בה' יתברך, יבוא עמלק וינסה לקררו על ידי גאווה שאין ראוי לכבודו להיות מאמין תמים ופשוט וצריך הוא להיות חכם גדול וכו', וכל זה כדי לרחקו מהתפילה והדבקות, שהדרך היחידה להיות רגיל בתפילה בכל עת היא על ידי שיהיה חדור באמונה בו יתברך, שעל ידה האדם מרים את הידים אליו יתברך, ויודע שכל חייו תלויים בידיים שלו יתברך, כמו שכתוב במשלי (טו, לא) "אֵזֶן שֹׁמֵעַ תּוֹכַחַת חַיִּים" ששומע הרמזים איך להתקרב אליו יתברך בכל מקום בחייו, שהוא ענין קריעת ים סוף כמו שאמר יתרו (שמות יב, יא) "בְּדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם", שהיא הנהגת ה' יתברך עם האדם מידה כנגד מידה שהיא התערבות הקב"ה בחיי האדם בפרטי פרטות.

ותחת יד עמלק יש מלאך וקלי' הנקרא 'ריב' (במ"ח וישלח לג, ט) והוא מלאך הממונה על השכחה ויש עימו שש מאות וחמש חיילות. וכל אחד מישראל שגילה את האמונה הקדושה וזכה על ידה להתקרב לתורה ולתפילה, ולאחר זמן מועט הלך ונתרחק ואינו אוהב להתפלל וללמוד, הוא משום שהקליפה הנ"ל משכיחתו מהאמונה, כי כדי לבוא לקנות את דרך האמונה, מוכרח שעמלק יבוא יחד איתו ויפריעו מלהשיגה, משום שעל ידה יגיע לכל הטובות שבעולם. כי בכל יום יורדת האמונה מעט מעט אל האדם כמו המן שהיה יורד בכל יום, לכך גם עמלק מתחדש להלחם בו בכל יום.

לכן כשאינו מרגיש קשר לתפילה ואינו שמח בתורה והמצוות, ידע שהוא משום שחושב שהוא כבר יודע טעם של תפילה ותורה, אבל באמת כבר עזב את האמונה והרפה ממנה, ולכן כתוב (שם יז, יא) "וְכַאֲשֶׁר יִנְיַח יְדוֹ" שהוא האמונה וְגַבַּר עֲמֶלְק". ומחמת שבכל יום שוכח ממלחמת עמלק ציונו הקב"ה (דברים כה, יז) "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלְק" שבכל יום בא עליך למלחמה לנעול בפניך השער להכל שהיא האמונה והיא והמידה הכי נעלה, ואין זכירה אלא בדבר המשתכח (כש"י בילא טו, ג). ולכן אמר משה ליהושע (שמות יז, ט) "וְצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלְק מִחֶר" לרמוז בזה שיבין שגם אחר שניצח את עמלק - יש לו ללחום בו גם מחר, כי מתגבר עליו בכל יום ויום, ועל כן אמרו חז"ל (אבות ג, ז) "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", ואמרו "אל תאמין" - לרמוז בזה שלא יאמין בעצמו שהוא כבר מאמין. כי מאחר שמלאך הממונה על השכחה נמצא תחת יד עמלק והוא משתמש בו תמיד להשכיח מהאדם את המלחמה בו, על כן אמר דוד בתהלים (לכ, א) "רִיבָה ה' אֶת יְרִיבֵי, לָחֵם אֶת לִחְמֵי"; 'רִיבָה' - אותיות ריב-ה שמשכיח ממנו את ה' שהתפלל להינצל מקליפת השכחה הנקראת 'ריב', 'לָחֵם אֶת לִחְמֵי' - כנגד מלחמת עמלק.

ולכן מצד אחד צריך האדם להיות מאמין ותמים, ומאידך צריך להיות חכם גדול מאוד. לפני הקב"ה ובעבודת ה' והתפילה צריך להיות תמים ולהאמין בפשיטות בכל דברי רבותינו, ואין לבוא לפני ה' עם חכמות ותחבולות. וכנגד יצר הרע ועמלק צריך להיות חכם גדול ביותר ולקיים "בְּתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מְלַחְמָה" - שמנסה בכל יום להטעות את האדם ולייבש אצלו את התורה והתפילה ולהפילו לשינה. ולכן כמו שאדם טורח להשיג פרנסתו בכל יום, כך צריך הוא ללכת בכל יום ויום ללקט את המן הוא האמונה.

על כן אומר רש"י שיתרו שמע לא רק את קריעת ים סוף - שהוא עניין האמונה, אלא שמע גם את מלחמת עמלק, שכזה אין להמתין שהקב"ה יעשה מלחמתו כמו עם המצרים, אלא צריך לצאת וללחום בעצמו כמו שכתוב (שמות יז, ט) "וְצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלְק", והוא שצריך לצאת מהתפיסה שלו שהוא חלש ופגום ואין בכוחו לעשות מאומה וכל מיני מחשבות לא טובות מעין אלו, אלא לצאת למלחמה על דרך שאמר שכתוב באברהם (נכאקט טו, ט) "וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה", שפירש רש"י שאמר לו הקב"ה צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, עכ"ל, שצריך לצאת מהמחשבות שמגיעות מעמלק ולהכניעו, ולקיים "צא הלחם בעמלק". אלא שגם בזה צריך לבקש מהקב"ה שילמדו דרך המלחמה בעמלק כמו שכתוב (תהילים יח, לט): "מְלַמֵּד יְדֵי לְמַלְחָמָה", שהוא מלחמה על ענין הידיים שרומזים לאמונה, ועל כן שמע יתרו גם מלחמת עמלק שצריך האדם לשמוע גם הדבר הזה כמ"ש (שמות יז, יז): "וְשִׁים בְּאֲזְנֵי הַיְהוָה".

ולכן קודם שהבין יתרו וידע על מתנת האמונה, אע"פ שידע כבר מאמיתת מציאותו יתברך, על ידי משה רבנו שהיה בביתו ומהמופתים שעשה ה' במצרים, חשב שיוכל לעבוד את ה' יתברך ממקום שכלו וחכמתו והשגת הבנתו, אבל כששמע על המתנה של אמונת ישראל והמעלות שאפשר להגיע על ידה, וגם שאי אפשר להשיגה אלא על ידי מלחמת עמלק, ובעמלק אין יכולים ללחום אלא על ידי משה ויהושע (שכן כתוב "ויצוא יתרו... אל משה"), מיד היה לו התעוררות השינה ורצה להתחבר עם עם ישראל כדי שגם הוא יזכה לירושת האבות הקדושים ולעבוד ה' יתברך על ידי האמונה הקדושה, וכך זכה יתרו להתחבר בעם ישראל וללמוד דרכי אמונת ישראל ממשה רבנו כמו שכתוב (שם י"ח, ט) "וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְחַתָּנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאָתֶם בְּדֶרֶךְ וַיְצַלֵּם ה'". ודרך היא האמונה כמ"ש (תהילים קי"ט, ט) "דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בְּחַרְתִּי".

"ומי כעמך ישראל"

(דה"א יז, כא)

מתוך הספר דברי שלמה • משיעור יום ה' ויקהל פקודי תשע"ג

אמרו חז"ל בגמ' ברכות (זג ו' ע"א) **תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו, "ומי כעמך ישראל"** (דה"א יז, כא). וכדי להבין המשמעות והפירוש בזה, וכמה גדולה אהבת הקב"ה לעם ישראל, צריך להקדים מהו ענין התפילין.

הנה מדרגת הכתר ענינה היא דעת של התגלות הרחמים וההשגחה של הקב"ה בכריאה, ולעתיד לבוא תהיה מדרגת הכתר בגילוי בשלמות, שיתגלה איך שכל העבר ההווה והעתיד כולו טוב והכל מונהג באין סוף רחמים כמו שאמרו בזוהר במדבר (דף כ"ט) כתר - אין סוף איתקרי, והוא הנהגת רחמים מגולים גם לתחתונים. וגם קודם שתתגלה זאת השלימות יכולים לזכות להארה והתנוצצות מדרגת הכתר, והיא מדרגת הביטחון - שמדיעת רחמי הקב"ה והנהגתו והשגחתו על הבריות ברחמים אין קץ, מגיע לביטחון שאינו ירא בשום יראה שאינה טובה, ובוטח ברחמי הקב"ה שמגולים בדעתו שיהיה כל עניני ההנהגה עימו ברחמים והטוב השלם.

וגילוי הנהגת הכתר שמביאה למדרגת ביטחון - היא ענין תפילין של ראש, שהם הכתר והפאר של ישראל, על כן כתוב (דברים כח, י) "וְרָאוּ... כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָ", ואמרו בגמ' ברכות (זג ו' ע"א) אלו הן תפילין שבראש. פירוש, "כי שם הי" - שהוא מידת הרחמים. "נקרא עליך" - מגולה במקומך. "ויראו ממך" - שיראו הבריות ממך ואין אתה ירא מפניהם כי הוא מדרגת הבטחון. אבל כדי לבוא למדרגת הבטחון שהיא ההארת הכתר צריך לזכות קודם למדרגת תפילין של יד, והיא האמונה.

והוא ענין 'חמה ולבנה', כי הארת הכתר ותפילין של ראש, היא ענין השמש, שיאירו הרחמים לכל הנבראים בזמן הגאולה. אבל עכשיו הוא ענין 'לבנה' - שהיא האמונה וענין תפילין של יד, כי האמונה נרמזת ביד כמ"ש בשמות (יז, יב) "וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה", והוא מ"ש שם "אֲמוֹנָה עַד בֵּא הַשָּׁמֶשׁ"; שקודם שתהיה מדרגת הבטחון - שהיא השמש, צריך לבוא למדרגת הידים - שהם האמונה.

כי בלא אמונה - בלתי אפשרי להשיג קרבה או דבר בגילוי אלוקותו של הקב"ה, ואדם שאין לו אמונה - אין בידיו מאומה, כי כל התורה והמצוות - הכל נשען על האמונה שלנו בה' ב"ה, שהוא משגיח ויודע מחשבות בני האדם, והוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. ועיקר האמונה של האדם צריכה להיות ברחמים של הקב"ה. ועל כן נרמזת בלבנה, כי עיקר המשמעות של האמונה - היא שיש אין סוף רחמים שהם מדרגת

השמש והכתר, אלא שמחמת החושך והלילה - שזה הגלות, אין מתגלה אלא הלבנה שהיא כאספקלריה והשתקפות של מדרגת הכתר והשמש, שהוא להזכיר ולגלות לכל הברואים, שגם שנראה שהכל בהסתרה וכו', הכל הוא מחמת השעה, שהיא הגלות והלילה, אבל השמש קיימת, הרחמים קיימים ומגולים כאן בבריאה, אלא שעדיין אין הם מגולים לתחתונים. על כן כתוב בגמ' חולין (כדף ס' ע"ג): "אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע; אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד". והיינו שבלתי אפשרי לגלות את הכתר שהוא הרחמים הנגלים ותפילין של ראש - עד שיתקנו את האמונה והלבנה שהיא ענין תפילין של יד.

ומי שמחזיק במידת האמונה, הוא כמו אדם שהולך לאור הלבנה כל אחד כפי מדרגתו בשלמות האמונה והארת הלבנה, אם מאירה לו בשלמותה או בחלקה. אבל יודע הוא כברור על מציאות החמה והתגלותה, והולך ומצפה לה. והאמונה נצרכת לאדם כמו פרנסתו ואכילתו שהוא נצרך להם וטורח עליהם, כי מי שאין לו אמונה חיי אינם חיים, אבל כשיש לו אמונה הוא חי חיים טובים, כי האמונה מפרנסת את החיים של האדם. כי כל היסורים נמשכים מפגם באמונה. ועל ידי אמונה זוכה לביטחון שהוא חירות המוחין ויכול לחיות חיים טובים. על כן התפילין עוז הם לישראל כפי שאומרת הגמ' בברכות (כדף ו' ע"ט).

וביטוי וקיום האמונה למעשה הוא כשיש לאדם הכנעה ותפילה, וללא התפילה הוא חיצוניות האמונה אבל על ידי התפילה הוא נכלל בתוך האמונה. כי יש אור ה' והתגלות הקב"ה שנקרא סובב כל עלמין, ויש התגלות שנקרא ממלא כל עלמין. ממלא כל עלמין - הוא ענין ה'חמה' שיש התגלות של הרחמים לכל הבריאה. וסובב כל עלמין - הוא שהתגלות הרחמים והחמה קיימים אבל אינם נגלים וכמו החמה בזמן הלילה והגלות כנ"ל. אבל על ידי האמונה יכול להכלל באור הסובב כל עלמין ולגלות שאין ההסתרה אלא מחמת הגלות ובאמת הכל הוא אין סוף רחמי ה'. והוא הסימן לדבקות בקב"ה שיכול להתפלל מכל מקום בכל שעה ובכל מדרגה.

ועל כן עיקר המלחמה של האדם בעוה"ז היא על האמונה, כמ"ש בשמות (יז, טז): "כִּי יָדַעְתָּ כִּי יֵשׁ לַיהוָה מַלְחָמָה לְהָאֱלֹהִים בְּעַמְּךָ"; כי יד - הוא ענין האמונה - שהיא כנגד תפילין של יד. על כס"ה - היא הכיסוי למדרגת החמה והגילוי - שהיא כנגד י"ה. כי האמונה היא המבדילה בין האדם לקב"ה, וסימן לאמונה - אם יש לאדם תפילה, כמ"ש אונקלוס עה"פ "וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה" - 'והוה ידוהי פריסן בצלו' שהיה משה רבנו מגלה את האמונה על ידי התפילה. ועל כן אמרו במכילתא (כסלח יז) אמר משה ליהושע למה אתה משמר ראשך לא לכתר? צא הלחם בעמלק. שכדי להגיע למדרגת כתר ותפילין של ראש, צריך תחילה להלחם בעמלק על האמונה שהוא ענין תפילין של יד.

וכשיש אמונה יכול לבוא לביטחון, כמ"ש (סס יד, ט): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רְמָה"; 'ביד רמה' - הוא שלמות האמונה, ותפילין של יד שעל ידה מתגלים התפילין של ראש, על כן פירש אונקלוס "בריש גלי" שהוא גילוי מדרגת הכתר והרחמים. כי כשיש שלמות האמונה - תפילין של יד, מגיע למדרגת תפילין של ראש שזה מדרגת הביטחון.

וכדי לזכות לאמונה צריך אמונת חכמים כמו שאומרת הגמ' במנחות (נב ע"ב) תפילין יש להם בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה, כי כשאנו מקבל את הדרך לאמונה ממקום נקי - שאין בו שום רשימו של חטא גאווה או כבוד, יכול לטעות בדרך האמונה עד שיבוא לידי כפירה ח"ו. כי אמונה אי אפשר לקבל את דרכה אלא מכלליות כל חלקי התורה, כי התורה - היא הדרך לבוא לאמונה. ואפילו חכם שלמד חלק בתורה אבל לא זכה לקיים מצוות ידיעת התורה, אינו יכול ליתן דרך באמונה כי אינו נותן אלא מעט מן הדרך ועל ידי זה אדם יכול לבוא לידי שיבושים וכפירות עד שעוזב לגמרי את דרך ה' ח"ו.

וכל שכן שא"א לקבל את הנתיב והדרך לאמונה מעמי ארצות ח"ו, או מי שאינו מוסר נפשו וגופו על הש"ס והפוסקים וכל חלקי התורה - יומם ולילה. כי קלקול האמונה מביא חולאים וייסורים, כי אין מגלים כראוי את רחמי ה', ומגיעים בתפילתם על ידי זה לטרוניא וכעס כלפי שמיא. על כן צריך לבדוק התפילין, היינו שצריך אדם לבדוק ממי מקבל את הדרך לאמונה. והוא סוד מה שכתוב בש"ס בכמה מקומות כמו בברכות (נב ע"ב) שכשהיה נופל אדם לחולי - היה אומר לו החכם "הב לי ירך" וריפאהו, הב לי ירך - שיתן לו את ידו ויסמוך על דעתו, שיתן לו דרך באמונה - שהם תפילין של יד, כי דרך אמונה שהיא זכה ונקיה מפרנסת ומחיה את הנפש והגוף.

וכפי שאדם מאמין בקב"ה צריך הוא להאמין בעצמו ובחביבותו לפני הקב"ה. כי אפילו אדם שיש לו אמונה בקב"ה אבל אין לו אמונה בעצמו לא יוכל להגיע למדרגה של התקרבות לקב"ה, כי חייב אדם להאמין בכוחותיו שיכול לעשות נחת רוח לפני ה' ב"ה ולהגיע ולהשיג כל הטוב שבעולם. והוא ענין מה שכתוב בתפילין של הקב"ה "ומי כְּעֶמְקָה יִשְׂרָאֵל" שכפי שאצלנו עם ישראל התפילין הם ענין האמונה והביטחון, כך הוא אצל הקב"ה. שהקב"ה מאמין בכל יהודי ויהודי שיעשה שליחותו וינצח מלחמותיו ויגלה את מלכותו בעולם. ואע"פ שהאדם מתרחק ונכשל, מחזיר בו הקב"ה את נשמתו בכל יום מחדש, כי בכל יום מתחדשת כביכול האמונה אצל הקב"ה, שעתה ישוב וילך היהודי בדרך ה'. ועצם מה שאדם חי וקיים זה מוכיח על האמונה של הקב"ה בו שיוכל להגיע לכל השלמויות. וזה מה שאמרו במדרש (סמ"י כ"א, ז) המלאך הממונה על התפילות נוטלן ועושה אותן עטרות בראשו של הקב"ה. שעל

ידי התפילה והאמונה שלנו בקב"ה נעשה מזה קיום ופאר לתפילין של הקב"ה שמאמין בכל אחד מנשמות ישראל, וזהו הפירוש "ומי כְּעַמּוֹת יִשְׂרָאֵל" המגלה גדולתם ומעלתם של ישראל.

• ליקוט פנינים •

ניקיון הבית וסגולותיו

בימים אלו עסוקים בניקיונות לפסח, גם מה שאינו מעיקר הדין, ושאינו שייך לחמץ דווקא, וטורחים על כך מאד, הרבה יותר ממה שצריך על פי ההלכה, שישראל קדושים עושים לפנים משורת הדין ומנקים ומחדשים את הבית, ויש שנהגו לסייד את הבית. ויש בזה רמז להיכל של בית המקדש שהיו מסיידים אותו אחת בשנה, בחג הפסח (מדות פ"ג מ"ד). ומבואר בספרים הקדושים שיש בכך סגולה עצומה, לפעול לפני הקב"ה כל משאלות הלב, להצלחה, ולברכה, ולחיים טובים, ולכל ענין, שכל מי שמנקה לפסח, יראה ישועות מעל הטבע. והקדוש רבי פנחס מקוריץ זיע"א (באמרי פנחס, אות נ"א) כתב, שעל ידי שטורח בערב פסח ושוכח עסקי עצמו, יכול לקבל חיות חדשה. ועל ידי שנזהר ממהו חמץ בפסח, נעשה גופו קודש, ונשמתו קודש קדשים (ס"ט אות קכ"ג).

ע"י הניקיון לפסח מסיר את הסט"א

יש שכתבו, שמי שיזהר בניקיונות של פסח, שלא ישאר לו שום ממשות של חמץ, יזכה לקדושה גדולה וטהרה עצומה לאין שיעור. [ראה מה שכתב בזה רבי יעקב קאפיל חסיד, בסידורו קול יעקב]. והטעם לכך, כי החמץ בזמן זה רומז לסט"א, וצריך לרחקו כעת בתחילת השנה, שיש התחדשות ברוחניות בכל ניסן, וכששומר את ה"ראשית", שלא לתת בה שום מקום ליצר הרע והסטרא אחרא, ניצול מהם כל השנה. ויש בזה חשיבות גדול לנקות את הבית מהחמץ, אנשים מכוונים בזה ליזהר ולהישמר מהאיסור, אבל בפנימיות של הדברים, הניקיון הזה מנקה את כל מזיקים כולם, וזה עיקר העבודות הללו לפסח, לעשות את הבירור הזה, לברר את כל הרע, וישאר הטוב לעבודת ה' ברוך הוא.

ובספר משנת חסידים (מסכת ניסן פ"ג מ"ד) כתב, שהשומר פסח כהלכתו, ויחמיר בו ככל החומרות וכו', יועיל לנפשו מאד כל השנה ע"כ. והחיד"א במורה באצבע (אות ק"ט) הביא, שהנזהר מחמץ בפסח אפילו ממהו, בטוח שתעלה לו שנה טובה. והרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א היה אומר, שצריך להרבות בניקיונות, כאשר אדם מנקה את החדר שלו וכדו', זה גורם לכך שהמקום שלו יהיה פנוי לנס, לניסים ולנפלאות.

אלהי מסכה לא תעשה לך

כתוב בפרשת כי תשא (שמות לז, יז-יח) "אַלֵּהִי מַסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ, אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר", ומבאר רבי אשר מסטולין זיע"א, שיש אנשים שרוצים להרבות בהכנה לפסח, כיון שזה מנקה אותם מיצה"ר וכו', אבל על הדרך הם נכשלים באיסור עבודה זרה, כי הם כועסים זה על זה. לכן התורה מזהירה קודם על הכעס, ולאחר מכן תשמור את חג המצות.

עיקר המעלה כשעוסק בהכנה גשמית שעושה זאת בשבח והודאה

כשהיו מקריבים את קרבן הפסח היו עוסקים בהלל ושבח והודאה לה' ב"ה. ובשעה זו היה דם הקרבנות מגיע עד הברכיים מחמת רוב הקרבנות, ובאותה שעה המקום לא היה נקי וכו'. וכך גם העיקר בהכנות, לעשותם בהערכה על גודל המצוה. שאדם שמנקה לפסח ובא מזה לכעס יצא שכרו בהפסדו, כיון שעיקר המעלה בהכנה היא שזוכים לעשות זאת בשמחה ובאהבה ומתוך הודאה לה' ב"ה על המתנה הטובה שנתן לנו. ואע"פ שעסוק בנקיון ובהכנות גשמיות זו מעלה גדולה של הכנה למצוה. וכך מובא בגמ' בפסחים (נל"ג ע"ב) שאם לכהנים היה היתר מצד הלכות העבודה בבגדי כהונה שבגדיהם יהיו מלוכלכים בדם אין בזה פגם שיעבדו כן ואדרבה זה הוא שבחם ומעלתם של בני אהרן.

הנוהר מחמץ כל שהוא בפסח לא יזדמן חטא לידו

ידוע מה שהביא הבאר היטב (סימן תמ"ז סק"א) בשם רבינו האריז"ל, שמי שנזהר ממשוהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה, אין לזה מקור מפורש בכתבי רבינו האריז"ל עצמו, אך הגה"ק רבי שלום בוזאגלו בספר מקדש מלך מביא מקור לזה מהזוהר ברעיא מהימנא (פרשת כי תלך 77 פס': ד"ה אלהכי), כולו צריכים למהוי שמורים ונטורין מחמץ ושאור בכל שהוא, וכל מאכלים ומשקים כולו נטורין. ומאן דנטיר לון מחמץ ושאור, גופיה איהו נטיר מיצר הרע לתתא, ונשמתי לעילא. ואתאמר ביה (תהליס ה, ה) לא יגורך רע, בגין דהא אתעביד גופיה קודש, ונשמתי קודש קדשים, ואתאמר ביצר הרע (ויקרא כב, י) וכל זר לא יאכל קודש וכו'. וכן העתיק בכף החיים (סימן תמ"ז סק"ב).

ענין ביטול החמץ בליבו, להוציאו לגמרי משתי חדרי הלב

צריך להיזהר שחס ושלום לא יביא את עצמו לידי קפידא או כעס וכדו'. כי העיקר זה הניקיון של חדרי הלב, מעצבות וכעס, שהם שני בתי דירה לשכינה הקדושה, שבהם היא צריכה לשכון, כמבואר בתקוני הזוהר (תיקון מח). וזה ענין ביטול

חמץ בלב דייקא, שעיקר הוא הביטול בלב, שצריך לבטל מליבו את היצר הרע, כפי שמובא כמה פעמים בזוהר הקדוש; בבראשית (דף לז ע"ב) בקרח (דף קלט ע"א), ובפנחס בשם חכמי המשנה (דף קלד ע"ב), שכל מי שבא לידי כעס כאילו עובד עבודה זרה. וכן בגמרא בשבת (ק:): וברמב"ם בשם חכמים הראשונים בהלכות דעות (כפ"ג ה"ג). וכתב רבי זושא זיע"א בספר מנורת זהב, שאדם שנכשל בכעס, נשמתו מסתלקת ממנו ועד שלא יטבול במקווה, אינה חוזרת אליו.

עבודת הקודש של ההכנה לפסח

בין פורים לפסח, ישנה התפרדות של הרע לגמרי. אנו זוכים להתנקות מהרע ולעלות למדרגה של טוב, זהו זמן של גילוי אהבת ה' אלינו, ולכן בימים אלו צריכים לגלות רחמים ואהבה רבים יותר. כאשר מרבים באהבת ישראל, נמשכים ניסים ונפלאות. כעין מה שאמר הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, שהניסים והנפלאות שהם עושים, הם רק מכח האהבת ישראל ביניהם. הכח של אהבת ישראל, בין כל ישראל, ובין הצדיקים, זהו כח עצום, שניתן על ידו לפדות ולעזור לכל עם ישראל.

עוסקים בצדקה להתחבר יחד בשמחת הגאולה

מיום הפורים עצמו מתחילים לעסוק בהלכות הפסח כך מובא בתוס' בבכורות (נז: ע"י בכ"י א"ח סימן תכט. כסא דוד ליוס ז ע"ב), שזו הארה אחת של גאולה, שמתחילה מפורים ועד פסח, ועל ידי לימוד ההלכות מתעורר האור שנמצא בכל שלושים הימים הללו. שמפורים הוא נתינה במשלוח מנות ומתנות לאביונים, ובסימן הראשון בשלחן ערוך בדיני הפסח (א"ח סי' תכ"ט) מביא הרמ"א את מנהג קמחא דפסחא, כמו שכתב באור זרוע (ח"ב סי' כנה), שמנהג הקהילות לשים מס על הקהל לצורך חיטים לתת לעניים לצורך הפסח.

לכן גם במשנה הראשונה בפרק ערבי פסחים (פסחים לט:), הזהירו רבותינו שאפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי. ופסק בשלחן ערוך (סי' תע"ב סעיף י"ג), שאפילו עני שבעניים המתפרנס מן הצדקה ימכור מלבושו או ילוה או ישכיר עצמו בשביל לקנות יין לארבע כוסות. בתנאי שלא נתנו לו הגבאי הצדקה, וכמו שכתב הרשב"ם (פסחים לט:).

ביום הכיפורים מוציאים ומנקים העוונות ובפסח מבערים את מונעי האמונה

יש זמן נוסף בשנה שדומה לחג הפסח והוא יוהכ"פ, ולכן עושים הכנה גדולה לפסח, ולומדים ההלכות וכו', בדומה ליוהכ"פ שעושים הכנה גדולה במשך כל חודש אלול ליום הרחמים. וביוהכ"פ מוציאים ומבערים את העוונות והחטאים ע"י הוידויים והתשובה, עד שאדם עומד נקי וקרוב לפני ה' ב"ה, וכך גם בפסח. והחילוק הוא שביו"כ מחפשים להוציא את כל העוונות והחטאים כדי להיות ראויים לעמוד לפני קוב"ה כמ"ש (ישעיהו נט, ז) "כי אם עוונותיכם היו מבדילים בינכם לבין א-להיכם", ולעומת זאת בפסח מחפשים, מנקים, ומבערים את כל הספקות באמונה, עקמומיות הלב והאפיקורסות שהשתרשה בלבבות מחמת העוונות והגלות. וצריכים לחפש בחורים ובסדקים של הלב, לבער כל הרע עד שאדם יכול לצאת לחירות ומכיר בזה שהוא בן מלך, עד שזוכה בליל הסדר לשבת בראש מורם בדרך חירות, שהיא חירות המוחין מכבלי הס"א. ולכן בליל פסח מקיימים מצוות "והגדת לבנך", לספר לבנים את המדרשים וכו' והעיקר הוא ע"י שמקשים קושיות, שע"ז מסירים כל הקושיות מהלב ומתקרבים לאמונה הקדושה בקוב"ה שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. וככל שאדם נקי יותר מחסרון אמונה כך יכול לקיים מצוות והגדת לבנך בשלמות. כי בפסח אע"פ שהוא מצד הרחמים, עדיין ישנו דין מסויים קודם שעת הצות, שצריך הכל להיות בדקדוק כדי לצאת י"ח וכו', (ד"מ בטלית אין כ"כ דקדוק כיון שהיא רחמים, משא"כ בתפילין שיש בהם דקדוק וזהירות גדולה) ובדומה ליו"כ שהוא רחמים ודין מעורבים.

כל ישועה וגאולה היא להגיע מזה לתכלית שהיא גילוי מלכותו יתברך

כשם שהגאולה הראשונה הייתה על מנת לקבל תורה ולבנות את בית הבחירה, כמ"ש (שמות ג, יב), "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה". וכתוב (שמות כט, מו) "וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם", ודרשו רז"ל (במדכ"ר ג, ו) שלא יצאו ממצרים אלא בזכות שעתידין לעשות את המשכן, והיינו שגם התכלית של התורה, היא רק להגיע לגילוי מלכות ה', שזו התכלית של הבריאה, ולא שייך להפריד בין התורה לגילוי כבוד ה' ח"ו אפילו במחשבה וברצון, וכן בימי מרדכי ואסתר ניצלו מגזירת המן, בשביל לבנות את בית המקדש, וכן גאולת יוון הייתה לשם טהרת המקדש וחזרה שכינה למקדש יתר על מאתים שנה (עי' רמב"ם מגילה ומנוכה פ"ג ה"א). - כך תכלית הגאולה היא על מנת לבנות את בית הבחירה.

קונטרס

תפילה לשלמה

תפילות

-

תפילה לשלמה

לפסח – לצאת מכל המיצרים

רבונו של עולם, אבי אב הרחמן, מלא רחמים. המשך עלי ממדת רחמיה, וזכני לכנס בכל אברי וגידי לעולם הרחמים, ובו תמתק מעלי את כל הדינין מיום שנבראתי עד עתה – באפן שאזכה לרחמים גמורים ולזכות לפתיחת שערי סיעתא דשמיא, ותצילני מכל החשכיות והמצרים. אנא רחמן, בזכות פסוק "אל מוציאם ממצרים" – תוציאני מכל המצרים, וזכני לקבל מאורו של משה רבנו ע"ה שהוא נשמת משיח אשר נאמר עליו "והריחו ביראת יי", 'והריחו' זה בחינת 'אף', וזה "אל מוציאם מ'מצרים" (ראשי תבות גימטריא 'אף'), המרמז שתוציאני מכל המצרים, ותמשיך עלי מרוחו ואורו של משה – באפן שאזכה לגאלת הנפש, שנפשי תתרפא ותצא משעבוד לחרות, וזכני בכל עת ורגע לחשב בגדלת רחמיה וחסדיה, ועל ידי זה ימשכו עלי רחמים וחסדים נסים ונפלאות. ועשה ברחמיה שלעולם לא נשכח את רחמיה ואת גדל אהבתה וחבתה אלינו, ותזכיר ענין זה בלב כל עם ישראל בכל מקום שהם, ותביא לנו במהרה ובקרוב ממש את צמח דוד עבדה, ותפאר ותרום את כל נשמות ישראל. אמן נצח סלה ועד.

סדר מ"ב מסעות

כתבו המקובלים ז"ל כדי להינצל האדם ממקרים רעים, ובפרט מחולי המגפה, יועיל מאד אמירת המסעות, ולכן נוהגין בערב פסח ללמוד קריאה זו:

א רַעְמָסֶס. ב סְכוֹת. ג אַתֶּם. י פִּי הַחִירָת. ת מָרָה. יָ אֵילְמָה: ק יָם סוּף. ר מְדַבֵּר סִין. ע דְּפָקָה. ש אֶלוֹשׁ. ט רְפִידִם. ן מְדַבֵּר סִינִי: נ קְבֵרַת הַתְּאֹוָה. ג חֲצֵרַת. ד רְתֵמָה. י רִמֵּן פְּרִץ. כ לְבָנָה. ש רְסָה: ב קְהֵלְתָה. ט הָר שְׁפָר. ר חֲרָדָה. צ מְקַהֵלְת. ת תַּחַת. ג תַּרְח: ח מְתַקָּה. ק חֲשֵׁמְנָה. ב מִסְרוֹת. ט בְּנֵי יַעֲקֹן. נ חֹר הַגְּדָגָד. ע יִטְבְּתָה: י עֲבֵרְנָה. ג עֲצִין גָּבֵר. ל קָדֵשׁ. פ הָר הָהָר. ז צְלִמְנָה. ק פּוֹנֵן: ש אֲבַת. ק עֵי הָעֵבְרִים. ו דִּיבֵן גָּד. צ עֲלָמֵן דְּבִלְתִּימָה. י הָרִי הָעֵבְרִים. ת עֲרַבְת מוֹאֵב:

פד נטלו ישראל מרעמסס (א). לא ידעון אי ינטלון לסכות או לקהלתה או למסרות, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לסכות (ב). מסכות לא ידעון אי ינטלון לאתם או לחצרת או לתרח או לעצין גבר, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לאתם (ג). מאתם לא ידעון אי ינטלון לפי החירות או לרמן פריץ או לעברנה או להרי העברים, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לפי החירות (ד). מפי החירות לא ידעון אי ינטלון למרה או לתחת או לערבת מואב, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון למרה (ת). ממרה לא ידעון אי ינטלון לאילם או למקהלת או לעלמן דבלתימה, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לאילם (צ). מאילם לא ידעון אי ינטלון לים סוף או לחשמנה או לפונן או לעיי העברים, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לים סוף (ק). מים סוף לא ידעו אי ינטלון למדבר סין או לחרדה, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון למדבר סין (ר). ממדבר סין לא ידעו אי ינטלון לדפקה או ליטבתה, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לדפקה (ע). מדפקה לא ידעון אי ינטלון לאלוש או לרסה או לאבת, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לאלוש. מאלוש לא ידעון אי ינטלון לרפידם או להר שפר או לבני יעקן, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לרפידם (ט). מרפידם לא ידעו אי ינטלון למדבר סיני או לקברת התאוה או לחור הגדגד, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון למדבר סיני (נ). ממדבר סיני לא ידעו אי ינטלון לקברת התאוה או לחור הגדגד, ופקיד מדברנא דעמיה דינטלון לקברת התאוה (נ). מקברת התאוה לא ידעו אי ינטלון לחצרת או לתרח או

לְעֶצֶן גָּבֵר, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְחֻצְרֵת (ג). מְחֻצְרֵת נְטָלוֹ
 לְרֵתְמָה (ד). מְרֵתְמָה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְרַמְזֵן פְּרִיץ אוֹ לְעֵבְרָנָה אוֹ לְהֵרִי
 הָעֵבְרִים, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְרַמְזֵן פְּרִיץ (י). מְרַמְזֵן פְּרִיץ נְטָלוֹ
 לְלִבְנָה (כ). מְלִבְנָה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְרֵסָה אוֹ לְאַבְת, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא
 דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְרֵסָה (ש). מְרֵסָה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְקַהֲלָתָה אוֹ לְמִסְרוֹת,
 וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְקַהֲלָתָה (ב). מְקַהֲלָתָה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן
 לְהֵר שְׁפָר אוֹ לְבִנֵי יַעֲקֹן, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְהֵר שְׁפָר (ט). מְהֵר
 שְׁפָר נְטָלוֹ לְחֻרְדָּה (ר). וּמְחֻרְדָּה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְמַקְהֵלֵת אוֹ לְעֶלְמֵן
 דְּבִלְתִּימָה, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְמַקְהֵלֵת (צ). מְמַקְהֵלֵת לָּא יָדְעוּ
 אִי יְנִטְלוֹן לְתַחַת אוֹ לְעֵרְבַת מוֹאָב, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְתַחַת
 (ת). מְתַחַת לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְתֵרַח אוֹ לְעֶצֶן גָּבֵר, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה
 דִּינְטָלוֹן לְתֵרַח (ג). מְתֵרַח נְטָלוֹ לְמַתְקָה (ח). מְמַתְקָה לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן
 לְחֻשְׁמָנָה אוֹ לְפוּנֵן אוֹ לְעֵי הָעֵבְרִים, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן
 לְחֻשְׁמָנָה (ק). מְחֻשְׁמָנָה נְטָלוֹ לְמִסְרוֹת (ב). מְמִסְרוֹת נְטָלוֹ לְבִנֵי יַעֲקֹן (ט).
 מְבִנֵי יַעֲקֹן נְטָלוֹ לְחֵר הַגְּדָגְד (ג). מְחֵר הַגְּדָגְד נְטָלוֹ לְיִטְבְּתָה (ע). מְיִטְבְּתָה
 לָּא יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְעֵבְרָנָה אוֹ לְהֵרִי הָעֵבְרִים, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה
 דִּינְטָלוֹן לְעֵבְרָנָה (י). מְעֵבְרָנָה נְטָלוֹ לְעֶצֶן גָּבֵר (ג). מְעֶעֶן גָּבֵר נְטָלוֹ לְקַדְשׁ
 (ל). מְקַדְשׁ נְטָלוֹ לְהֵר הָהָר (פ). מְהֵר הָהָר נְטָלוֹ לְצִלְמָנָה (ז). מְצִלְמָנָה לָּא
 יָדְעוּ אִי יְנִטְלוֹן לְפוּנֵן אוֹ לְעֵי הָעֵבְרִים, וּפְקִיד מְדַבְּרָנָא דְעַמִּיָּה דִּינְטָלוֹן לְפוּנֵן
 (ק). מְפוּנֵן נְטָלוֹ לְאַבְת (ש). מְאַבְת נְטָלוֹ לְעֵי הָעֵבְרִים (ק). מְעֵי הָעֵבְרִים
 נְטָלוֹ לְדִיבֵן גָּד (ו). מְדִיבֵן גָּד נְטָלוֹ לְעֶלְמֵן דְּבִלְתִּימָה (צ). מְעֶלְמֵן דְּבִלְתִּימָה
 נְטָלוֹ לְהֵרִי הָעֵבְרִים (י). וּמְהֵרִי הָעֵבְרִים נְטָלוֹ לְעֵרְבַת מוֹאָב (ת). פְּרוּה, שֵׁם
 כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד:

יזהר שלא להוציא חס ושלום בשפתיו את שמות המלאכים הקדושים, אלא רק יהרהר שמותם במחשבתו.

איגרת רבי שמשון מאוסטרופליא זיע"א

כל מי שמעיין הסוד הנפלא והנורא הזה על מכוננו, אפילו פעם אחת בשנה, ובפרט בערב פסח, מובטח לו שינצל באותה שנה מכל מכשול וממיתה משונה, ושום אדם לא ימשול בו, וכל אויביו יפלו תחתיו, והוא על במותימו ידרוך, ובכל אשר יפנה יצליח, ובכל עסקיו ירוויח, עד ביאת המשיח, אמן סלה.

זאת השאלה אשר נשאל רבנו שמשון ז'ל, וזאת התשובה שהשיב:

שְׁלוֹם לְרַבְנֵי אֶרֶץ, גּוֹדְרֵי גֹדֵר וְעוֹמְדִים בְּפֶרֶץ, יִצְיָלִים ה' מִכְּלִיּוֹן וְחֶרֶץ, כָּלֵם קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר הִמָּה בְּאֶרֶץ, כָּל חַד לְפִיּוֹם חֶרְפָּה מִקְּשָׁה וּמִתְרֶץ, אָמֵן סְלָה.

בְּתַכְלִית הָעֲנָן. מֵה שֶׁכָּתַב כְּבוֹד תּוֹרְתוֹ אֵלַי מֵה שֶׁרְשַׁמְתִּי הַסִּימָנִים דְּצ'ךְ עַד'שׁ בֵּאח'ב, וְשָׂאֵל מֵר הָאֵיךְ נִרְמְזֵת הַגְּאֻלָּה בְּאֵלוֹ הַסִּימָנִים? עֲכָשׁוּ אֲגִלָּה הַדְּבָר – מֵה שֶׁכָּתַב הָאֶר"י ז"ל בְּקוֹנְטָרַס שְׁלוֹ הַנְּקָרָא "פְּלָאוֹת רַבּוֹת" בְּשַׁעַר הַנְּקָרָא "יִצְיָאֵת מִצְרַיִם" – שַׁעַר ט"ו פְּרָק ג' דָּף מ"ב עֲמוּד א'. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

הִנֵּה כְּבֹר הַשְּׁמַעְתִּיךָ שֶׁפָּרַעַה נִלְקָה בְּמִצְרַיִם בְּעֵשֶׂר מִכּוֹת עַל יְדֵי שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאֲתַיִם וּשְׁמוֹנִים מֵלְאָכֵי חֲבֵלָה – הַמְּנִיִּם הַמְּסַבְּבִים בְּשִׁלְשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טְמָאָה, הָאֶחָד נִקְרָא שֶׁרַע, וְהַשְּׁנַיִ נִקְרָא תַמּוּר, וְהַשְּׁלִישִׁי נִקְרָא בִישָׁהָ, וְעַלִּיהֶם הַשֶּׁר הַנְּקָרָא דִּלְפָקֵט, וְעַלִּיהֶם וְעַל כָּלֵם הַשֶּׁר הַנְּקָרָא תַקָּא, בְּרֵאשִׁית. חֶסֶר מִן הַשְּׁלִישִׁי עֲשָׂרָה, וְחֶסֶר מִן הָרַבִּיעִי שֵׁשָׁה, וְחֶסֶר מִן הַתְּשִׁיעִי שֵׁשָׁה, כְּכַתּוּב. וְהִנֵּה מֵה שֶׁלְקוֹ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם עֲשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל הֵימָּ לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, בְּשֵׁם הַשֵּׁם שֶׁפּו – שֶׁבּוּ אֶחָד דָּוִד בֶּן יִשִׁי, וְהַשֵּׁם אָמַר וְהִכָּה. וּמִצַּד הַשֵּׁם תַּקַּל לְקוֹ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מִכּוֹת, וְעַל הֵימָּ לְקוֹ מֵאֲתַיִם מִכּוֹת, וְהַשֵּׁם אָמַר וְהִכָּה. וּמִצַּד הַשֵּׁם אֲשֶׁר לְקוֹ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וְעַל הֵימָּ לְקוֹ מֵאֲתַיִם וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וּבְמֵה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכָה, בּוּ מִרְפָּא הַגְּלוּת. מֵה פְּשָׁעוֹ וּמֵה חֲטָאוֹ, וּמֵה הַמַּעַל אֲשֶׁר מַעַלּוֹ אֲבוֹתֵינוּ – לְהִיּוֹת כְּכוֹר הַבְּרִזָּל הַזֶּה, עַד שֶׁגִּאָּלֵם בְּשִׁמּוֹת אֵלּוֹ דְּעַב צְדָא כְּשַׁחַב (עד כאן לשון האר"י ז"ל).

והנה מורנו ורבנו קדוש ישראל כתב הדברים האלה – פלאים הם, סתומים וחתומים, סוגר ואין פורש אותם. וכבר שאלוני גדולי ישראל לבאר להם דברי האר"י ז"ל, ולא הגדתי. ומגדל אהבתו דמר אגלה רז זה שנתגלה לי בחלום בחזיון לילה, ועכשו אגלה הדבר ברמז לפני כבוד תורתו – והוא רחום יכפר.

וזה הענין: מה שכתב האר"י ז"ל "שפרעה נלקה במצרים עשר מכות וכו'", כונתו כה: כי אמרו בעלי קבלה מעשית שיש שלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה הממנים להכות את הרשעים ולהענישם בגיהנם ולטהרם מעונותיהם. ועל זה נאמר (ישעיה נח, ד): "ולהכות באגרף רשע", כי 'אגרף', רמז שלשה אלפים ומאתים, ועל ידם נלקה גם פרעה הרשע. ואמר אני הכותב שזהו סוד נפלא כאשר הוא נכתב במנין ובמספר: **ד.ם. צ.פ.ר.ד.ע. כ.נ.ם. ע.ר.ב. ד.כ.ר. ש.ח.י.ן. ב.ר.ד. א.ר.ב.ה. ח.ש.ה. מ.כ.ת. ב.כ.ר.ו.ת.** אלו עשר מכות – כאשר כתבתי אות באות – עולים שלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, הממנים לטהר את הרשעים. והוא פשוט נפלא, עין לא ראתה.

והנה החשבון מכון כאשר נכתב כנס חסר יו"ד, גם **ע.ר.ב. ח.ס.ר. ו.א."** גם חשך חסר ו.א"ו. ואז החשבון מכון ממש – לא פחות ולא יותר משלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שמענישין את הרשעים. והינו מה שכתב האר"י ז"ל: "ככתוב", פרוש ככתוב בספר תורה, ולא כאשר כתוב בסדורים ובהגדה, כי שם נכתבו כלם מלאים, אלא צריך להיות חסר כמו שכתוב בספר תורה. והגם שרבי יהודה לא כתב כלם, רק ראשי תבות **ד.צ' ר. ע.ד. ש.ב.א.ח.ב.** כמו שכתב הרב יצחק אברבנאל וכמו שכתבתי לעיל. והינו מה שכתב האר"י ז"ל: "חסר מן השלישי עשרה", פרוש: ממכה שלישית – שהיא 'כנס' – חסר יו"ד. "מן הרביעי ששה" – שהיא מכת 'ערוב', גם חסר ו.א"ו. "וחסר מן התשיעי ששה" – שהיא מכת 'חשך', גם כן חסר ו.א"ו. ומה שכתב "ככתוב", רוצה לומר שכן כתוב בספר תורה חסר, כנזכר לעיל. וזהו סוד מאלו המכות שמספרם מכון ממש שלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים.

[ומה שכתב האר"י ז"ל:] "הממנים באלו שלשה רקיעים של טמאה: אחד נקרא **שרע**, ואחד נקרא **תמור**, ואחד נקרא **בישהא**". גם בזה יש סוד גדול

ונפלא, ותקן המגיד במה ששנה אלו "עשר מכות שהביא", שבאלו השלש תבות נרמזים השלשה רקיעים של טמאה, ושלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כמנין עשר מכות: דהינו 'עשר' - אותיות שרע, 'מכות' - אותיות תמוך, 'שהביא' - אותיות בישאה, רמז לאלו השלשה רקיעים של טמאה שבהם יש ממנים כמנין שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה ממש, כמנין עשר מכות דם צפרדע וכו', והם שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כי מלאכי חבלה ממנים להכות את הרשעים, לטהרם מעונותיהם, כאמור. ועל ידן הכה את פרעה ואת המצריים במצרים מנין עשר מכות אלו, והוא פלא גדול.

ומה שכתב האר"י ז"ל: "ועליהם השר דלפקט". כונתו הוא ששם זה שרשו יוצא ממלת 'המצרים', והינו: ששלשה רקיעים הם: עש"ר מכו"ת שהבי"א - וכפרוש הגאון, ונמשך על המצרים שהוא שם דלפקט - באותיות הקודמות לאותיות המצרים, והמ"ם אחרונה היא מ"ם הרבוי ואינה מן השרש, ורמז לזה המגיד במאמר: "אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים", כלומר האותיות שהם קודמות על אותיות המצרים. והבו. כה קבלתי, וה' הטוב יכפר בעדי.

ומה שכתב האר"י ז"ל: "ועליהם ועל כלם השר הנקרא תקא". כונתו, כי ראשי תבות של עשר מכות - דצ'ך עד'ש באח'ב - בגימטריא תקא, כמנין השר ממש, וכמנין 'אשר', וזהו סוד כונת הכתוב בסדר בא: "ולמען תספר באזני בנה ובן בנה את אשר התעללתי במצרים", 'אשר' דיקא, שהוא כמספר תקא, וכיוצא בו הרבה פסוקים אלה, שמורים על זה - לסוד אשר, כמנין ראשי תבות של עשר מכות כמו שבארנו. ויש לנו בזה סודות נפלאים. וכבוד אלהים הסתר דבר.

ומה שכתב רבנו האר"י ז"ל: "השם שפו שבו אהו דוד בן ישי, והשם אמר והכה אותם במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות. והשם תקל אמר והכה אותם במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתיים מכות. והשם אשצה אמר והכה אותם במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות". כונתו בזה לסוד נפלא ונורא. ובו ירמז פלגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי אליעזר ורבי עקיבא המזכרים בהגדה. רבי יוסי הגלילי אומר מנין, ורבי אליעזר אומר מנין, ורבי עקיבא אומר מנין, וזהו שכתב האר"י

ז"ל: "והשם שפּו אָמר וְהָכָה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֲשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקּוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת" - רָמְזוּ לְרַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי. כִּי רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי בְּגִימְטְרִיא שֵׁם שֵׁפּו, וּמָה שֶׁכָּתַב שָׁבוּ אַחַז דָּוִד בֶּן יִשִׁי, רָמְזוּ גַם כֵּן - דָּוִד בֶּן יִשִׁי גִימְטְרִיא שֵׁם שֵׁפּו, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם דּוֹקָא בָּא דָּוִד בֶּן יִשִׁי. וְרָמְזוּ גַם כֵּן מָה שֶׁכָּתַב בְּסִפְרֵי 'סוּדֵי רְזָא' שֶׁרַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי נִיצוּץ דָּוִד בֶּן יִשִׁי. וְזֶה הַשֵּׁם הָכָה אוֹתָם. וּמָה שֶׁכָּתַב: "וּמִצַּד הַשֵּׁם תִּקַּל לָקּוּ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקּוּ מֵאֲתִים מִכּוֹת" - רָמְזוּ לְסוּד רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהוּא בְּגִימְטְרִיא תִקַּל, וְהֵינּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר דּוֹקָא - שֶׁהוּא שֵׁם תִּקַּל, הוּא דְאִית לֵהּ שֶׁלָּקּוּ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקּוּ מֵאֲתִים מִכּוֹת.

וּמָה שֶׁכָּתַב: "וּמִצַּד הַשֵּׁם אֲשַׁצָּה לָקּוּ בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקּוּ מֵאֲתִים וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת" - רָמְזוּ לְסוּד רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהוּא בְּגִימְטְרִיא אֲשַׁצָּה עִם הַכּוֹלָל, שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה אָמַר שִׁכּוּ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקּוּ מֵאֲתִים וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת.

הַרִי מְרַמְזִים אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת שֵׁפּו תִקַּל אֲשַׁצָּה בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה תִנְאִים: רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי בְּגִימְטְרִיא שֵׁפּו, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּגִימְטְרִיא תִקַּל, רַבִּי עֲקִיבָא בְּגִימְטְרִיא אֲשַׁצָּה. וְהוּא סוּד נִפְלָא וְנוֹרָא, רְזָא דְרִזִּין, סִתְרָא דְסִתְרִין, הֵינּוּ כְּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְמַעַלְת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ. וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן.

וּמָה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאֲר"י ז"ל: "בְּמָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכָה - בּוּ מְרַפָּא הַגְּלוּת, מָה פִּשְׁעוּ מָה חֲטָאוּ אֲבוֹתֵינוּ" וְכוּ', עַד שֶׁגִּאָּלַם בְּשְׁמוֹת אֵלּוּ - דַּעַב צַדָּא כַּשְׁחָב". כּוֹנֵנְתוֹ: כִּי בְּאֵלּוּ עֲשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵן דְּצַר עֲדֵשׁ בֶּאֱחָב, נְרַמְזִים בְּאֵלּוּ אוֹתִיּוֹת סוּד וְטַעַם יְרִידַת אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם, כְּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ בְּסִיעֶתָא דְשִׁמְיָא. דְּהֵנָּה בְּאֵלּוּ הַמִּכּוֹת הָכָה אוֹתָם וְרַפָּא אוֹתָנוּ הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהָכָה בְּהֵם מְכָה רַבָּה וְעִצּוּמָה - אֲצַבַּע אֱלֹהִים הִיא, וּמִן הַמְכָה עֲצָמָה בְּאֵה רַפּוּאָה לְיִשְׂרָאֵל - שֶׁגִּאָּלַם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי.

וּמָה שֶׁכָּתַב: "מָה פִּשְׁעוּ וְכוּ'", רוּצָה לוֹמֵר: בְּאֵלּוּ הַמִּכּוֹת נְרַמְזוּ הַחֲטָא שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁגָּרַם יְרִידַת מִצְרַיִם. וַיֵּשׁ לָנוּ סוּד נִפְלָא וְנוֹרָא לְתַרְץ קְשִׁיא זוּ - מָה שֶׁהִקְשָׁה מַעַלְת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ עָלַי, אֲבָל גַּם זֶה נִיחָא כְּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְמַעַלְתוֹ נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתוֹ הִקְדוּשָׁה וְהִטְהַרְרָה.

וּמָה שֶׁכָּתַב הָאֲר"י ז"ל: "שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גָּאֵל אוֹתָנוּ מִשֵּׁם בְּשְׁמוֹת אֵלּוּ

דעב צדא כשחב". פּוֹנְתוּ כִּי הָאוֹתִיּוֹת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת שֶׁל **דצך עדש באחב** הֵם **דע"ב**, וְהָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁנִיּוֹת הֵם **צד"א**, וְהָאוֹתִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת הֵם **כשח"ב**, וְנִרְמְזִים בָּאלוֹ הַשְּׁלֶשָׁה שְׁמוֹת הַרְפוּאָה שְׂרַפָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל – שְׁגָאֵל אוֹתָנוּ בָּהֶם, הֲרִי בְּאוֹתָן הַמִּכּוֹת שֶׁהֵכּוּ בָּהֶם הַמְצָרִיִּים נִרְמְזִים הַגָּאֵלָה וְהַרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל.

ויהא רעוא לְפָנַי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂרַאֲנוּ בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ – עִם הַמְּלָאכִים הַשְּׂיָכִים לְגָאֵלָה, וְיָקִים בָּנוּ מִקְרָא שְׁפָתוֹב: "כִּימִי צִאתָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲרַאֲנוּ נִפְלְאוֹת". אֲמֵן נִצַּח סְלָה וְעַד.

אחרי זֹאת הוֹדִיעַ אוֹתִי רְזָא דְנָא: שֶׁכֵּל הַמְעִיֵן בְּסוּד נִפְלָא וְנוֹרָא הֵזָה עַל מְכוֹנוֹ אֶפְלוּ פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה – וּבְכָל (נ"א וּבִיּוֹתֵר) בְּעֶרְבֵי פְסָחִים, מְבִטָּח שֶׁהוּא מְצָל (נצל) כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל מְכַשׁוֹל וּמִיִּתָּה מְשָׁנָה וְשׁוּם אֲנָס, וְאֵל יִמְשְׁלוּ בּוֹ אוֹיְבָיו, וְכָל שׁוֹנְאָיו יִפְלוּ תַחְתָּיו, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יִצְלִיחַ וְיִשְׁכִּיל, אֲמֵן סְלָה.

סדר קרבן פסח

יתפלל מנחה שהיא כנגד תמיד של בין הערבים, ואחר כך יעסוק בענין קרבן פסח שהיו מקריבים אותו בזמן שבית המקדש היה קיים, ודבר בעתו מה טוב:

רבונו של עולם, אתה צויתנו להקריב קרבן התמיד במועדו, ואחריו להקריב קרבן פסח במועדו ביום הזה, שהוא ארבעה עשר לחדש ניסן אחר חצות היום, ולהיות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם. ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל התמיד וקרבן פסח, ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו. ואתה אמרת: ונשלמה פרים שפתינו, לכן יהי רצון מלפניך יהוה יאהדונהי אלהינו ואלהי אבותינו, שיהיה שיח שפתותינו זה חשוב ומקבל ומרצה לפניך כאלו הקרבנו קרבן התמיד וקרבן פסח במועדו ועמדנו על מעמדו, ודברו הלויים בשיר ובהלל. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו:

וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם. את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה. כבשים בני שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד: את הכבש אחד תעשה בבקר. ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשירית האיפה סלת למנחה. בלולה בשמן כתית רביעת ההיז: עלת תמיד. העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ונסכו רביעת ההיז לכבש האחד. בקדש הסף נסך שכר ליהוה: ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. כמנחת הבקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים. ראשון הוא לכם לחדשי השנה: דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה. ויקחו להם איש שוה לבית אבת שוה לבית: ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במקסת נפש. איש לפי אכלו תכסו על השוה: שוה תמים זכר בן שנה יהיה לכם. מן הכבשים ומן העזים תקחו: והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה. ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף. על הבתים אשר יאכלו אתו בהם: ואכלו את הבשר בלילה הזה. צלי אש ומצות על

מררים יאכלהו: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים. כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: ולא תותירו ממנו עד בקר. והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו: וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם. ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה:

ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח. כל בן נכר לא יאכל בו: וכל עבד איש מקנת כסף. ומלתה אתו אז יאכל בו: תושב ושכיר לא יאכל בו: בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. ועצם לא תשברו בו: כל עדת ישראל יעשו אתו: וכי יגור אתה גר ועשה פסח ליהוה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ. וכל ערל לא יאכל בו: תורה אחת יהיה לאזרח. ולגר הגר בתוכם: ויעשו כל בני ישראל. כאשר צוה יהוה את משה ואת אהרן כן עשו:

ובכן כה היה סדר עבודת קרבן פסח בבית אלהינו. ביום ארבעה עשר אחר חצות שוחטים תמיד של בין הערבים והקטרת קטרת, ואחר הטבת הנרות של בין הערבים הביאו מן הכבשים או מן העזים זכר בן שנה לקרבן פסח. הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל. ושוחטים אותו בכל מקום בעזרה, ושחיטה פשרה בישראל. נכנסה פת ראשונה עד שתתמלא העזרה ונועלים דלתות העזרה, ומתחילים לשחט פסחיהם, וכל זמן שהם שוחטין ומקריבים קוראים הלויים את ההלל בשיר וישראל עונים ראשי פרקים. אם גמרו לשיר ועדין לא השלימה הכת להקריב שונים את ההלל, ואם לא השלימו משלישים את ההלל, ומעולם לא שלשו. על כל קריאה וקריאה תוקעים שלש תקיעות בחצוצרות, תקיעה תרועה ותקיעה, והכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכים של כסף ובזיכים של זהב, שורה שפלה כסף כסף, ושורה שפלה זהב זהב, ולא היו מערבים, כדי שיהא להם נוי. שחט השוחט וקבל הכהן את הדם מצואר הטלה בבזיה, ונותנו לחברו שבראש השורה, וחברו לחברו, (כדי שיתעסקו רבים במצוה), עד שמגיע הדם אצל הכהן הקרוב למזבח שופכו שפיקה אחת כנגד היסוד, ומקבל המלא ומחזיר הריקם לחברו, וחברו לחברו, מקבל המלא תחלה ואחר כך מחזיר הריקם: ואחר כך תולים הבעלים את הפסח ומפשיטים אותו, וקורעו וממחה את קרביו עד שיצא הפרש, ומוציא את האמורין, החלב שעל הקרב ויותרת הכבד ושתי הפליות והחלב

שְׁעָלֵיהֶם וְהֵאֲלִיָּה לְעַמַּת הָעֶצֶה, וְנוֹתְנָם בְּכָלֵי שְׁרֵת וּמוֹלָחָם, וּמִקְטִירָה הַכֹּהֵן
עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. שְׁלָמוֹ מִלְּהַקְרִיב, פּוֹתְחִים דְּלֹתוֹת הָעֶזְרָה וְיוֹצֵאת כַּת
רֵאשׁוֹנָה וְנִכְנָסֶת כַּת שְׁנִיָּה, וְנוֹעֲלִים דְּלֹתוֹת הָעֶזְרָה, יִצְאָה כַּת שְׁנִיָּה נִכְנָסֶת
כַּת שְׁלִישִׁית, כְּמַעֲשֵׂה כַּת רֵאשׁוֹנָה כֵּן מַעֲשֵׂה כַּת שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית:

אם חל ערב פסח בשבת יאמר:

וּכְשֶׁחַל אַרְבָּעָה עָשָׂר לַהֲיוֹת בְּשַׁבַּת שְׁחִיטָתוֹ וְזִרְיַקַּת דָּמוֹ וּמַחֲוֵי קֶרְבָּיו וְהִקְטִיר
חֻלְבָּיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבַּת, שְׁנֵי־אָמַר בּוֹ בְּמוֹעֵדוֹ, אֲבָל שְׁאֵר עֲנִינָיו אֵינָם
דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבַּת, וְכֵן צְלִיתוֹ וְהִדְחַת קֶרְבָּיו אֵינָם דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבַּת, שְׁהָרִי
אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן לְאַחַר הַשַּׁבַּת, וְאִין מוֹלִיכִים אֶת הַפֶּסַח לְבֵיתוֹ בְּשַׁבַּת, אֲלֵא
כַּת רֵאשׁוֹנָה יוֹצֵאִים עִם פְּסָחֵיהֶם וּמִתְעַכְּבִים בְּהַר הַבֵּית. וְכַת שְׁנִיָּה יוֹצֵאִים
בְּפְסָחֵיהֶן וְיוֹשְׁבִים בְּחֵיל (בֵּין הַסּוּרְג לְעֶזְרַת נְשִׁים), כַּת שְׁלִישִׁית עוֹמְדִים
בְּמִקּוֹמָם בְּעֶזְרָה, וְשׁוֹהִין הַכֹּל עַד מוֹצְאֵי שַׁבַּת. חֲשֻׁכָה, יִצְאוּ הַכֹּל וְצָלוּ
פְּסָחֵיהֶם. (ע"כ כשחל י"ד בשבת):

לְאַחַר שְׁיִצְאוּ כָּלֶם מִדִּיחִים אֶת הָעֶזְרָה מִפְּנֵי לְכַלּוֹה הַדָּם שְׁהָיָה בָּהּ, וְכִיצַד
מִדִּיחִים אוֹתָהּ? אִמַּת הַמַּיִם (נַחַל קַטָּן) מְהֻלָּכֶת בְּעֶזְרָה, וְכִשְׁהֵן רוֹצִין
לְהַדִּיחַ הָעֶזְרָה פּוֹקְקִים (סוֹתֵמִים) אֶת נֶקֶב יִצִּיאָתָהּ, וְהַמַּיִם פּוֹשְׁטִים וְהוֹלְכִים
עַל גְּדוֹתֵיהֶם וּמִדִּיחִים אֶת כָּל הָעֶזְרָה, שְׁרַצְפָּה שֶׁל שֵׁשׁ הֵיטָה כְּלָהּ, וְהַמַּיִם
מִקְבָּצִים כָּל דָּם וְכֹל לְכַלּוֹה בְּעֶזְרָה, וְאַחַר כֵּן פּוֹתְחִים הַנֶּקֶב וְהַכֹּל יוֹצֵא עַד
שֶׁתִּשְׁאֵר הַרְצָפָה נִקְיָה וּמִשְׁפָּה, וְזֶהוּ כְּבוֹד הַבֵּית. אֲשֶׁרֵי הָעַם שְׁכָכָה לוֹ. אֲשֶׁרֵי
הָעַם שְׁיִהְיֶה יֵאֱהַדוֹנָהּ אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מְלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמְטִיב הַדָּרֵשׁ לָנוּ, שׁוֹבָה
עָלֵינוּ בְּהַמּוֹן רַחֲמֵיךָ בְּגִלְגַּל אֲבוֹת שְׁעָשׂוּ רְצוֹנָךְ, בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְחֻלָּה,
כּוֹנֵן בֵּית מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ, הִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ, שְׁמַחְנוּ בְּתַקּוֹנוֹ, וְהָשִׁב שְׁכִינָתְךָ
לְתוֹכוֹ, וְהָשִׁב כְּהַנִּים לְעַבּוֹדָתְךָ, וְלוֹיִם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְהָשִׁב יִשְׂרָאֵל
לְנוֹיָהֶם, וְשֵׁם נַעֲלָה וְנִרְאָה וְנַעֲשֶׂה קֶרְבֵּן הַתְּמִיד וְקֶרְבֵּן הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ, וְנֵאֱכַל
שָׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָן עַל קִיר מִזְבֵּחְךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה לְךָ
שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתָּנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. יְהִיו לְרִצּוֹן אֱמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי
לְפָנֶיךָ. יְהוָה יֵאֱהַדוֹנָהּ צוּרֵי וְגֹאֲלֵי:

פרקי תולדות

רבי שמשון מאוסטרופוליא הי"ד – נולד בקוריץ בוהלין בשנת ה'ש"ס. אימו הייתה בתו של רבי שמשון בן בצלאל ליווא - אחי המהר"ל מפראג. לכן אף ייחוסו המשפחתי, בדומה למהר"ל, מגיע עד לדוד המלך^ט. הוא מסר את נפשו על קידוש השם, - בתאריך ג' באב של שנת ת"ח הנוראה, - יחד עם כשלוש מאות קדושים, במצור שהטילו הקוזקים הארורים על העיר פולנאה – בה כהן כרב העיר. הפורעים הקוזקים, התנו את האפשרות להינצל רק לאלה שימירו את דתם. הרב וקהילתו, שידעו כי יפלו בידי הערלים וסופם למות, לבשו תכריכים, התעטפו בטלית, הניחו תפילין, התאספו בבית הכנסת בתפילה וחיכו עד שבאו הרוצחים והרגום.

וכך תיעד ר' נתן הנובר זצ"ל בספרו "יון מצולה" את קורות הגזירות: "וְהָיָה בְּתוֹכְכֶם אִישׁ אֶחָד חָכֵם וְנָבוֹן וּמְקוֹבֵל הָאֱלֹקִי מוֹהַר ר' הָרַב שְׁמִשׁוֹן מִקְּאוֹסְטְרֹפֹאֵלִי. וּבָא מִלְּאֵה הַמַּגִּיד אֵלָיו בְּכָל יוֹם וְלָמַד עִימוֹ סִתְרֵי תוֹרָה. וְעָשָׂה הַמְּקוֹבֵל הַנֵּה לְפִירוּשׁ עַל הַזוֹהַר עַל פִּי קַבְלָה מֵהָאֵר"י ז"ל וְלֹא זָכִינוּ שְׂיָבֹאוּ לְהַדְפֹּס. וְאָמַר לוֹ הַמַּגִּיד לְפָנָי הַגְּזִירָה שְׂיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה גְּדוּלָה שְׁלֹא תִהְיֶה גְּזִירָה כְּדָרְעָה, וְדַרְשׁ כְּמָה פְּעָמִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַזְהִיר לָעַם שְׂיַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַצָּרָה שְׁלֹא תָבֹאוּ. וְכֵן עָשׂוּ תְּשׁוּבָה גְּדוּלָה בְּכָל הַקְּהִילוֹת וְלֹא הוֹעִילָם – כִּי כָּבֵר נִחְתָּם הַגְּזִירָה רְעָה. וְכֹאשֶׁר בָּאוּ הָאוֹיְבִים וְצָרִים עַל הָעִיר, נִכְנָס הַמְּקוֹבֵל הַנֵּה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְשָׁלוּשׁ מֵאוֹת בְּעֵלֵי בָתִּים עִמוֹ, כּוֹלֵם חֲכָמִים גְּדוּלִים וְכוֹלֵם מְלוֹבְשִׁים בְּתַכְרִיכִין וּבְטָלִיתִים עַל רְאִשֵׁיהֶם וְעָסְקוּ בְּתַפְלָה גְּדוּלָה עַד שֶׁבָּאוּ הָאוֹיְבִים לְהַעִיר קוֹדֶשׁ וּנְהָרְגוּ שָׁם כּוֹלֵם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עַל אֲדַמַּת קוֹדֶשׁ. וְכְמָה מֵאוֹת שְׁלֹא הָרְגוּ הוֹכְרָחוּ לְהַמִּיר דָּתָם וְכְמָה מֵאוֹת הִלְכוּ בְּשָׁבִי אֶל הַקְּדָרִים" [הקוזקים].

^ט רבי שמשון מאוסטרופוליא היה סבו של רבי ליבר הגדול מברדיטשב ונכדו של רבי שמשון בן בצלאל ליווא, אחיו של המהר"ל מפראג. רבי שמשון מתייחס עד לדוד המלך דרך הילל הזקן ובמשפחה עוברת מדור לדור גזירת רבי ליבר לפיה אסור להתחתן במשפחה עם כהנים מחשש ערבוב כהונה במלוכה.

^י לאחר גזירות ת"ח ות"ט מסופר שהתענה הגאון בעל תוספות יו"ט, וביקש לדעת על מה נענשו כלל ישראל, והשיבו לו בחלום, כי הגזירה באה מחמת שמלזלין בקדושת ביהכ"ס וביהמ"ד, ומדברים דיבורי חול בביהמ"ד, וע"כ חיבר "מי שברך" מיוחד לבולמים פיהם מדיבור אשסור.

כשלוש וחצי שנים לפני גזירות ת"ח ות"ט, זכה רבי שמשון לגלוי מהמגיד שהיה מתגלה אליו, ושמע ממנו על הגזירות הממששות לבוא. רבי שמשון עורר בעקבות כך את הסוכבים אותו לשוב בתשובה, אך תשובתם לא הועילה לבטל את גזר הדין. וכך זכו למות על קידוש ה'. במסורת מיוחסת מיתתו לדברי חז"ל שמשיח בן יוסף עתיד להיהרג על קידוש השם.

כעבור עשרות שנים, גילה עט"ר הרמח"ל סוד חתום משמי מרומים, אודות ויכוח נעלם שהתקיים בין רבי שמשון, לבין הקליפה המקטרגת, בתנאים לביטול הגזירה, וכתבם במאמרו 'דרך עץ חיים': "הִנֵּה מִמְאָמְרִים אֵלוֹ תְּבִין וְתִשְׁכִּיל בְּשִׂכְלָה הַזֶּה, כִּי אֵין תְּרוּפָה לְמִכְתָּנוּ כִּי אִם בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, כִּי אֵין לָהּ דְּבָר הַמְּחַלֵּשׁ כַּח הַסְטָרָא אַחְרָא כִּי אִם עֶסֶק הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁהוֹנֵד לָנוּ, שְׂבִימֵי הַמְּנוּחַ הַחֲסִיד הַמְּקוּבָּל הַגָּדוֹל הָרַב רַבֵּי שְׁמִשׁוֹן אֲסִטְרִיפְאֵלִיר, כְּשֶׁהִיָּתָה הַגְּזִירָה, רַחֲמָנָא לִיְצִלוּ, בְּשִׁנַּת ת"ח, הַשְּׂבִיעַ הָרַב הַנּוֹכָר לְמַעְלָה וְשָׂאל אוֹתָהּ: "עַל מָה וְלָמָּה אַתְּ מְקַטְרֶגֶת עַל עַמְּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הָאוּמוֹת?" וְהִשִּׁיבָה לוֹ: "יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים אֵלוֹ וְאֶחָזוֹר מְקַטְרוּגֵי, וְאֵלוֹ הֵם: שִׁבְתָּ, וּמִילָה, וְתוֹרָה" מִיַּד הִשִּׁיב לָהּ הָרַב הַנּוֹכָר לְמַעְלָה: "יֵאבְדוּ הֵם כְּהִנָּה וְכַהֲנָה – וְאֵל תִּתְבַּטֵּל אוֹת אַחַת מִתּוֹרָתָנוּ הַקְּדוּשָׁה, חֲלִילָה!"

ע"כ.

תורתו

כתביו של רבי שמשון הינם פירושים נפלאים למאמרים קדומים. חלקם נמצאים בידנו וחלקם מופיעים לראשונה בכתביו של רבי שמשון. רוב פירושו עוסקים בגימטריאות מבריקות, שעל ידן הוא מוצא הקבלה בין נושאים שונים. רוב חידושו בקבלה כרוכים בגימטריאות. לדוגמה, מספר האותיות בשמותיהם של כל האבות (אברהם יצחק יעקב) מצד אחד ושל כל האמהות (שרה רבקה רחל לאה) מצד שני הוא 13 (י"ג) שהוא מספרן של י"ג מידות של רחמים. גם הגימטריה של "אחד" היא 13, ולדבריו זה נובע מכך שהאבות והאמהות היו אלו שהפיצו בעולם את יחודו של ה', ואם מחברים את מספר האותיות של האבות והאמהות, יהיה המספר 26, שהוא הגימטריה של השם המפורש

קבלה

רבי שמשון הוא אחד מגדולי המחדשים בתורת הקבלה, שלא עסקו רק בפרשנות לדברי קודמיהם אלא גם חידשו חידושים רבים שאין להם מקור בספריהם של מקובלים קדומים יותר. חידושים אלו התגלו על ידי מגיד: מלאך ממרום שגילה לו סודות התורה. בספריו מופיע פעמים רבות הביטוי "והוא רחום יכפר עוון" בהטיות שונות, כאשר נראה שמחד רצה לגלות את סודות הקבלה, ומאידך חשש מפני סכנות, העלולות לבוא כתוצאה מגילוי הסודות.

האיגרת

רבי שמשון חיבר אגרת ייחודית. האיגרת מנוסחת כמכתב תשובה לרבנים שביקשו פירוש למאמר סתום, המיוחס באותה איגרת להאר"י ז"ל. המאמר עוסק בשמות המלאכים שהופקדו על הכאת המצריים בעשר מכות מצרים, ועל פיו מלאכים אלו הם האחראים גם על גאולת ישראל בעתיד. רבי שמשון מבאר באיגרת את המאמר על פי גימטריה של שמות המלאכים. כמו כן ביאר באיגרת על פי הקבלה את הסימן דצ"ך עד"ש באח"ב. סגולת האיגרת לקרוא בערבי פסחים (ראשון ופסח שני). ולכל מי שקורא אותה מובטחת שמירה מפורעניות לכל השנה. איגרת זו נדפסה ברבות ממהדורות המחזוריים וההגדות של פסח.

צאצאיו

רבי יעקב יוסף מפולנאה ורבי משולם פייבוש הלר, שניהם מראשוני תנועת החסידות ומחשובי סופריה.

ספריו

רבי שמשון כתב ספרים רבים, אך מעטים הגיעו לידינו, ועל השאר אנו יודעים מתוך כך שהוא עצמו ציינם בתוך ספריו.

ואלו חיבוריו:

דן ידין - פירוש על ספר "קרנים". [נדפס לראשונה בזולקוה 1709, ומאז במהדורות רבות].

ליקוטי שושנים.

מאמר זאת חוקת הפסח, פירוש על מ"ב המסעות שנסעו ישראל במדבר כסגולה נגד מחלות. (בתוך ספרים שונים וגם כספר נפרד בשם תקון לחולי הקולירה וגם למגפה ב"מ, איזמיר 1867, ובשם סדר המסעות, בגדאד אחרי 1868).

לאחר שנים קובצו מאמרים פזורים לספרים אחדים והם:

❖ ספר ליקוטים, זולקוה 1763.

קהלת משה, למשה בר' אברהם הכהן [מלקט], לבוב תקנ"ג.

❖ נפלאות חדשות – על ידי נח ליפשיץ, ירושלים תש"ז.

❖ ניצוצי שמשון – על ידי א' בומבך, בני ברק תשמ"א.

בין ספריו שלא הגיעו אלינו, ישנו את הספר "בן מנוח" שחיבר כפרוש לאידרות. הספר מוזכר בתחילת הספר דן ידין אך אינו בנמצא. כמו כן ישנם החיבורים 'שמש נגה' פירוש על 'שערי אורה', וכן 'נזר אלהים', 'שמש ומגן', 'ויזרח שמש'. "דיני הנהנת האדם" (אוסטראה 1793); "ספר ליקוטים" בדברי קבלה (הוראדנא 1794); "נפלאות חדשות" עה"ת והמגילות (שם 1797).

כמו כן היה את החיבור האבוד "מחנה דן", שנתחבר כפירוש לזהר. מובא בשם הבעל שם טוב, שגילה לתלמידו המגיד ממזריטש, שלולא אבד הספר, הייתה מתקרבת הגאולה.

דברי הרב בהזדמנויות שונות על מהר"ש מאוסטרופוליא

רבי שמשון מאוסטרופוליא היה צדיק עצום, שהאיר בעולם הרבה בתורת הקבלה, ומי שלא למד, ואינו בקיא בכתביו - שהם מעט בכמות אך רבי האיכות - אינו טעם מפנימיות חכמת הקבלה, ואינו יכול לרד לעומק דברי רבינו האר"י ז"ל. רבי שמשון מאוסטרופוליא האיר בעולם דרך להבין את תורת הקבלה בצורה שלמה ואמיתית, וכל דבריו מן השמים ממש. והוא כתב פירוש על ספר 'הקרניים' של רבי אהרון מקרדינה, וקרא לפירושו זה בשם 'דן ידין', ובהקדמה לספר הוא כותב כך: "קראתי לספר הזה 'דן ידין' על שמי אני שמשון הבא מדן".

מהר"ש מאוסטרופוליא גילה על עצמו שהיה נשמת שמשון בן מנוח. וכן כתב ספר 'מחנה דן' שהוא פרוש על ה'זהר', וספר זה נעלם, בזמן רבי צבי אלימלך מדינוב היה עותק אחד, וידוע שהרצ"א מדינוב אמר שהוא מוכן לתת את כל הספרייה שלו בעד ספר זה [כי יביא באמצעותו את המשיח], אך לא זכה לכך [יש בזה מעשה].

הבעש"ט הקדוש אמר, שאם ילמדו זהר הקדוש עם הפירוש של מהר"ש מאוסטרופוליא יבוא משיח. מהר"ש מאוסטרופוליא חי בזמן הש"ך, בדור של הרבה גאונים וצדיקים, הוא מת על קידוש ה' בגזירות ת"ח ות"ט אשר הוא הודיע עליהן מראש. [יש בזה כמה גרסאות והרב סיפר באופנים שונים]. לפני שהוא נפטר הוא עשה סימן עם היד, שעוד מעט יבוא נמוך קומה, ואז סימן על הראש שלו שהוא יתיז את ראשו, ובאמת באו גויים ושיפדו אותו, הכניסו לו חניתות מתחת לצלעות והוציאו לו את זה מעינו, וכרתו את ראשו, ה' יקום דמו.

לרפואת

כל חולי עמו ישראל

ובפרט

להגאון הרה"צ

רבי בנימין שלום בן לאה רבקה